

СТЕПАН ПІДКОВА

ЖАРТИ ЖАРТАМИ

ЗБІРКА ФЕЙЛЕТОНІВ

Детройт, США

1977

diasporiana.org.ua

Вороши замяк в Миланов Селкьв
дарун ык кыркы, сого з поорамиса асми и спати
на наймолыи кибі.

Селкьв шасты-Сотта и Тигьв

28. 7. 89.

Миланов, Селкьв.

S T E P A N P I D K O V A

JOKES, BUT NOT JUST JOKES

COLLECTION OF HUMOROUS STORIES

Copyright by Author

Detroit, USA

1977

Накладом автора

Права застережені

Mayco Graphics — 2209 Caniff, Detroit, Michigan

СТЕПАН ПІДКОВА

ЖАРТИ ЖАРТАМИ

ЗБІРКА ФЕЙЛЕТОНІВ

diasporiana.org.ua

Детройт, США

1977

ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ СТЕПАНА ПІДКОВИ

Автор цієї збірки фейлетонів тепер живе в Америці. Прибув він сюди разом із тисячами повоєнних неповоротців, отже не з України безпосередньо, а після вимушених поневірянь зі сходу на захід по Європі, де останньою зупинкою його був якийсь табір під опікою УНРА, а по ній ІРО.

Друкувати свої твори Степан Підкова почав ще з 1929 року — у різних періодичних виданнях, переважно харківських, але дуже скоро його літературна діяльність обірвалася: 1931 року був арештований за „підпільну діяльність“ і засуджений на п'ять років до концтабору.

Ні арешти та ув'язнення в таборах смерти, ні пізніше безправне й безвиглядне животіння не вбили у Степана Підкови потягу до літературної творчості і не вгасили в його душі козацько-гоголівського гумору. Бож навіть в умовах кошмарної війни та гітлерівської окупації України Підкова береться знову за перо, продовжує писати на вигнанні, багато став писати, прибувши до Америки, не випускає з рук пера й тепер — та все усміхнено, та все на злободенні й найістотніші теми.

Як у цій збірці, так і взагалі в творчості Степана Підкови виразно переважає літописно-гумористичний підхід: він бере на мушку достовірні факти з сьогодення свого, з громадянською відповідальністю проглядає їх крізь свою лупу-призму й виопуклює-висміює тіньові сторони подій і фактів. Незаперечним у Підкови є не тільки хист до справжнього гумору, а й здорове чуття міри — і в фарбах, і в дозуванні слів по-чеховському (уміння обходитись без зайвих слів, писати стисло). Розуміється, як син свого часу, Підкова найбільше записав до свого гумористичного літопису спостережень над радянською дійсністю, а зокрема найщедріше „вшанував“ увагою (цілком, зрештою, заслужено) „найбільшого друга українського народу“ Сталіна. Як це й має бути в доброго гумориста, висміює Підкова усе так, що сам він лишається ніби збоку, неутральним, уникає лайливих слів і дешево-смішних. Смішним у нього виходить цілий образ, окрема ситуація — як наслідок прихованої чи напівприхованої іронії, закладеної в композицію змальовуваного об'єкта. І це, го-

ловним чином, вигідно відрізняє гумористичні твори Степана Підкова від творів деяких інших сучасників його.

Народився Степан Підкова 25 лютого 1907 р. в бідній селянській сім'ї на Слобожанщині. Предки його не були кріпаками, бо належали до козацького стану. Запам'ятав він, що на батьковому полі була висока козацька могила — наслідок жорстокої помсти князя Меншикова за те, що місцеві козаки з родинами діяли проти нього й Петра I за відомих часів (Мазепа, Полтава...). У тих могилах поховав Меншиков тисячі українців, з жінками та дітьми включно.

Малим хлопцем Степан Підкова переїхав з родиною аж до Катеринослава, де його батько влаштувався на державну службу — спершу як листоноша, а коли поповнив освіту й докваліфікувався, то дослужився до ранги губерньського секретаря. У Катеринославі закінчив Степан Підкова початкову школу, кілька років провчився в Першій реальній гімназії, а року 1921, мавши 14 років, він утік від розрухи (продовжувалась громадянська війна) й голоду назад до рідної слободи, де формально закінчив семирічку, згодом агрошколу. Далі — рік учителювання на Кубані (станція Варениківська), переїзд до тогочасної столиці України Харкова, тимчасова праця на пошті, розносив листи, бувши листоношею, і письменником — і тоді й особисто познайомився з Сергієм Пилипенком, Павлом Тичиною, Володимиром Сосюрою, Андрієм Пановим, Іваном Микитенком та багатьма іншими. З відрядженням на руках від ЦК профспілки робітників зв'язку вступив до Інституту народньої освіти (пізніше реорганізовано його в університет), де вчився на мовно-літературному факультеті. Та ось 1931 року — арешт, етапом висланий із Харкова до Мордовії, де перебував у концтраку разом із сином композитора Миколи Лисенка, який рятував (був лікарем) Підкову від цинги та повільної смерти; від вересня 1932 до весни 1935 року — на каналі Москва-Волга; хоч був звільнений, але з плямою „ворога народу“ (у військовому квитку мав „особливу помітку“) до самого 1939 року (усунено „особливу помітку“) не міг улаштуватись на відповідну працю, замешкати де хотів. До всіх цих нещасть додалося ще одне: дружина (одружився він до арешту), яка опинилася в Донбасі, побоялася прийняти його тоді і з шестилітнім сином . . .

Після довгої перерви Степан Підкова зміг повернутись до улюбленого заняття аж восени 1941 року, писав і друкував свої новелі й фейлетони в різних часописах; деякі його новелі були

передруковані в берлінських виданнях — поряд із клясичними творами (ред. Богдан Кравців це зробив).

У 1943 р. Степан Підкова видав у Львові свої спогади про мордовські концтабори під назвою „Конвеер смерти“ — одночасно українською, російською та німецькою мовами. Року 1947 в видавництві „Заграва“ (Гайденав, Зах. Німеччина) вийшла його перша збірка „Сміх на дозвіллі“. Відтоді й дотепер друкував Підкова свої різні твори в багатьох газетах і журналах поза Україною, а зокрема в таких, як „Українські вісті“, „Українське слово“ (Європа), „Єдність“ (Австралія), „Новий шлях“ (Канада), „Вільний світ“ (Америка). Часто його твори передавались на Україну радіостанціями „Голос Америки“, „Голос Канади“, „Визволення“ (тепер це „Свобода“).

Нехай вихід у світ цієї збірки стане захоотою для автора і до дальшої його творчости.

Д. К.

У ЛЬВОВІ

Приїхав я в 1943 році до Львова, де потім народився й зупинився на Бляхарській вулиці. Вийшов я вперше до міста й мандрую до центру. Хотів довідатися, чи це „Львуф“, чи „Лемберг“, чи може ж таки Львів. Ходжу, до всього приглядаюся...

Довго гуляв! Аж гульк — смеркає. Я хутенько назад на Бляхарську вертаюся. Дивлюся — немає такої вулиці!.. І будинки не ті, що примічав, і сонце заходить не з того боку.

„Еге, — думаю, — це ж я заблудився!“

Коли це йде якась панночка. Я до неї:

— Перепрошую паню, де тут Бляхарська вулиця?

Вона кліпнула на мене блакитними очима й відповіла:

— Прошу пана... ідіть отак просто, просто, потім заломіть праворуч, потім ліворуч — отам і Бляхарська.

Подякував я їй красенько і пішов так, як сказала: просто, просто, потім „заломив“ праворуч, потім ліворуч... А потім мене винесло аж на ту гору, з якої Львів, як на долоні, виглядає... А Бляхарську вулицю неначе корова язиком злизала. Немає!

Думаю: в чому ж річ?.. Невже ж це я українською мовою та до польки звернувся?.. Ну, нічого, іншим разом буду обачнішим.

Вернувся я назад до центру й звертаюся до іншої пані:

— Будьте любезни, скажіть мне, где здесь Бляхарская улица?

Вона кліпнула на мене своїми терносливами й якось дивно перепитала:

— „Уліца“?.. То це ж ви, прошу товариша, не тудою потрапили!.. Ідіть отак просто, просто, аж десять вулиць, а там заломіть ліворуч, потім знову праворуч і вийдете на Бляхарську.

Я до неї:

— Спасіба!

А вона:

— Ходіть на здоров'ячко !

І пішов я знову так, як сказала: просто, просто, аж десять вулиць . . . Дивлюся гори на протилежному боці міста і вже приблудні собаки на околиці зуби на мої штани „заломлюють“ .

Думаю собі: що за дідько?! Ах, так! . . . Це напевне тому, що я по-московськи до українки звернувся, так вона мене . . . до псів спровадила. Розгнівався я на тих панночок: невже вони гадають, що в мене позичені ноги?

Вертаюся я назад до центру — як до „опірного“ пункту і вже не знаю, якою мені мовою звертатися . . . І вже вирішив усе робити навпаки: спровадять „просто“ — буду йти криво . . . Скрують праворуч — зверну ліворуч . . . Дійшов до центру — темно стало, ходить містом заборонено, і німецькі патрулі „на ваху“ повиходили . . . Ще десь прихлопнуть, як куцохвостого зайця. Що його робити? Стою і думаю, де б його поблизу до ранку перебути.

Коли це дивлюся — посеред площі в п'яті щось таке червоненьке світиться. Читаю: „Фір фрауен! . . . Ну, думаю, замкнуся я за тими дверцятами і якимсь пересиджу там до ранку. Коли це раптом якась полька в халаті кричить до мене:

— Проще пана, ту встемп тилько для кобет! . . . Ваш по сонцяцтву! . . .

— Що?! Прощу пані . . . ой, не можу!

А сам їй у жменю цілого золотого тичу . . . На, мовляв, клята бабо, та відчепись від мене! . . . Замкнувся я, сів і мрію .

Коли це чую голос з-за дверей:

— Чего пан так длуго? . . . Проще виходзіць!

На мені все так і похололо. Відчинив я трохи дверці, так, щоб за чуба мене не витягла, й тичу їй аж п'ять золотих .

— Прощу пані, не чіпайте . . . я аж до ранку побуду! . . .

Подивилась вона на гроші, потім співчутливо на мене і ніжно питає:

— То що . . . пане, може пану клізме поставіць?

— Та ні, — кажу, — дякую вам красенько за клізьму! Я спати хочу . . . І облишила вона мене. Отак я першу ніч у Львові пережив! . . .

Наш Львів!

ГЕНІЯЛЬНИЙ АДВОКАТ

Ви, може, подумаєте, що тут мова буде про якогось дипломованого адвоката з популярним іменем, який закінчив юридичний факультет, добре обізнаний із правом, навіть з римським правом і, можливо, належить до славнозвісної колегії юристів? О, ні! Це була б велика ваша помилка.

Наш „адвокат“, одверто кажучи, з жадним правом не обізнаний, до колегії юристів не належить, а проте слава про нього лунає на увесь Київ і навіть за кордоном. Дарма що він колись, у дитинстві, „пройшов“ лише через три кляси, два коридори і на останку, на східцях отримав по потилиці дипломованого віника. А проте він став геніальним адвокатом, звичайно — в советській дійсності.

Проживає він у Києві, а назовемо його, з відомих уже вам МВДемократичних причин, Остапом Платоновичем. Прізвище — не істотна річ. Далеко важливіше те, щоб якнайбільше було таких адвокатів. Працює він двірником в одному житлкоопі, де влітку замітає вулиці і доглядає за чистотою, а взимку опалює будинок. Але начорно він провадить і адвокатську практику. Клієнтів він приймає і вдень, і вночі — коли хочете, аби одного поручителя мав... А клієнти в нього, слава Богу, не переводяться. І гонорар він бере по-божому — хто що дасть. Трапляється і навпаки — що він клієнтові платить!.. Цікавий адвокат! оригінальний! А головне — немає в нього такої справи, якої він не вирішив би. Ви ж тільки уявіть собі, приходиться до нього одного разу Ганна Петрівна, що з Володимирської гори, й питає:

Остапе Платоновичу, ну що його мені з милом робити?

— З милом і дурень знає що робити, а що без мила робити? — запитав він зі свого боку.

— Отож то воно й є... Діточок у мене аж троє, і всі одне за одного менше. А мила тепер чортма! Ніяк не наперуся. Вічно мої діти брудні ходять. Чи ви, бува, не знаєте, як його без мила прати?

Остап Платонович одірвав від московської „Правди“ клапоть передовиці і скрутив собі з махорки таку цигарку, що в іншого дипломованого адвоката і в зубах не вдержалася б. Потім глибоко замислився. І не тому він замислився, що не знав, що йому відповісти, а тому, що він з арсеналу своїх знаннів добрав для неї найкращу пораду.

— Ганно Петрівно! — заговорив він нарешті, — вам, як постійній своїй клієнтці, подам один з найкращих советських рецептів.

— Я так і знала! — зраділа жінка. — Ви ніколи не випустите так, щоб не задовольнити клієнта.

— Це мій священний обов'язок! — з почуттям власної гідності відповів він. — Щождо вашої брудної білизни...

— Та не моєї, а моїх дітей! — поправила вона.

— Щодо брудної білизни ваших дітей, то я пораджу вам найкращий гігієнічний спосіб: дістаньте десь цебро березового дьогтю і киньте туди свою білизну. Потім добре поколотіть-поколотіть квачем і розвісьте на цілий місяць на сонце сушити. Після того вам не треба буде так часто прати. Це раз. Далі, верхня одіж може служити за нижню, а нижня — за верхню. Це два. Потрете — не промоче дощ, почетверте — довго носиться, а головне — нічого соціалістичного в тій білизні не заведеться...

— О, дякую вам! — зраділа Ганна Петрівна. — То ж то я й бачу, що у вас сорочка завжди блищить, як атласна... Пробачте, що наважуся спитати: а давно ви прали свою сорочку?

— Та як вам сказати... Щоб не помилитися... приблизно ще за НЕПу як прав та й досі. Двадцять років з гаком буде, та „гак“ — зо три роки, — відповів адвокат.

— Ну, ви подумайте! — здивувалася вона. — А виглядає як нова! Чим же я вам відплачу? Ось у мене є десяток яєць. Свіжі яйця! Я маю три курки і одного півня, але півня я вже продала на карасину, щоб світити було чим, а кури, думаю, нехай несуться без півня.

— А хіба у вас і півень нісся? — поцікавився він.

— Ох, Остапе Платоновичу! Ви завжди додасте щось таке, що до справи не тулиться. Але за пораду я вам красенько дякую. Я тепер бачу, що без мила можна обійтись. Ну, будьте здорові!

Вона люб'язно попрощалась і вдоволена пішла собі геть. Та не встигла вийти з двору, як до двірника вбігло двоє захеканих чоловіків — клієнт і знайомий поручитель.

— Остапе Платоновичу, рятуйте ситуацію — захекавшись промовив поручитель. — Це своя людина... — вказав він на незнайомого. — Він спізнився на роботу і тепер просто хоч у тюрму йди або під трамвай кидайся.

— Сідайте, будь ласка, — запропонував адвокат своєму клієнтові. — Розповідайте, що з вами трапилось. Але сідайте

так, щоб не перекинулися, бо в мене всі стільці на трьох ніжках.

Схвильований клієнт присів на стілець, і раптом його голова перетяжила на підлогу, ноги задерлися догори, а стілець покотився в темний куток. Стурбований адвокат промовив до двічі потерпілого:

— Я ж вас остерігав: сідайте обережно, бо в мене стільці на трьох ніжках. У таких випадках найскорше треба хапатися за підлогу. А тепер розповідайте, що з вами трапилось?

Зовсім розгублений клієнт почав схвильовано розповідати.

— Устав я сьогодні вранці й біжу до трамвайної зупинки, щоб на роботу не спізнитися. А там саме людей набилось, як у черзі за оселедцями. І всі один поперед одного пхнуться до трамваю. Хто по головах, а хто так пхнеться. Бачу я, що мені місця не здобути по-хорошому і причепився я з-заду до буфера. Причепився, мов гриб, і думаю: якось доїду, не зірвуся. А тут, наче з-під землі, виріс під носом міліціонер. Ухопив він мене ззаду за пітагорові штани і трохи не роздер гіпотенузи... А тим часом трамвай, не прощаючись, пішов. Стою я потім, неначе гусак на розпеченій жаровні, і думаю: що ж тепер робити? За спізнення на роботу шість місяців тюрми — це гарантія! А в мене дома дружина, діти... На щастя, ось цей мій знайомий і каже мені: „Ходіть скорше до одного адвоката, він вас урятує...“ Порадьте тепер, що робити? В мене вдома дружина, діти...

І тут, мабуть, клієнт розплакався б, та наш адвокат устиг його розважити:

— Щастя ваше, що ви до мене звернулися, — гордовито відповів він, — а то б шість місяців тюрми вам не unikнути. Я вам пораджу такий рецепт, що жодний у світі адвокат до того ще не додумався... Отже, ідіть ви назад до трамвайної зупинки і спокійно їдте на роботу. А коли побачите в трамваї міліціонера, то візьміть і нібито ненароком натисніть ліктем на вікно й розбийте шибу. Вас відразу міліціонер забере до району, там складуть протокола, допитуватимуться, чи ви вперше вибиваєте в трамваях вікна, потім оштрафують на 25 карбованців і видадуть квитанцію. А вам більше нічого й не треба. На щастя, міліція ще не додумалась виставляти в квитанціях години... Тоді ви вже можете спокійно їхати собі на завод і показати квитанцію судді. Навіть візьміть ту квитанцію і обурено помахайте йому нею перед самим носом: „Дивіться, мовляв, я невинуватий, що мене затримала несвідома міліція!..“ Ви мене зрозуміли?

— О, дякую! Сердечно вам дякую!! — зрадів клієнт, ніколи не сподіваючись такої щасливої розв'язки. — Ви справді геніальний адвокат нашої квітучої соціалістичної доби! Тепер я чхав на директора, на суддю і навіть на самого прокурора! А в получку я вас не забуду, до побачення! А про цю таємницю — будьте спокійні — я нікому не розповім, бо тоді всі вікна повілітають з травмаїв. І він поспішив до трамвайної зупинки.

Наостанку до адвоката завітав ще один клієнт: такий інтелігентний, але виснажений і блідий, неначе з хреста знятий.

— Остале Платоновичу, пробачте мені незнайомому... але мене послав до вас Семен Гордійович...

Почувши це, наш адвокат якось спокійніше звернувся до незнайомого:

— Що з вами трапилося?

— Та я вже й не знаю, чи ви в силі мені допомогти. Я сам інженер за фахом. Колись працював на заводі „Станкострой“, а потім мене арештували і засудили по 54 статті на п'ять років концтаборів. Тепер я звільнився, але як політичного мене ніде не приймають на роботу. А тут надходить зима, квартири я не маю, спати ніде, їсти нічого. Що робити? Невже живцем лізти в пекло?

— Ех, ви, а ще інженер! — жартома промовив адвокат. — Практики вам бракує, ось що. Правда, справа ваша складна, але не безвихідна. Ще вам можу порадити одну справу, але лише на таких умовах: поперше, якщо все це лишиться між нами в таємниці, а подруге — якщо ви в силі будете застосувати мої поради на практиці.

— Все зроблю, лише порятуйте мене — відповів інженер.

— Моя справа обороняти покривджених, — додав Остап Платонович. Тож конкретно: підіть на Хрещатик*) і там ви побачите на перехресті міліціонера, що керує вуличним рухом... Така нахабна в нього фізіономія, що просто цеглини просить! Він у мене минулого року самогонний бак відібрав. Так ви підійдіть до нього, розмахніться і добре йому дайте в зуби. Дайте так, щоб аж покотився. Раз за себе, а раз за мене. Не бійтеся. Вас відразу арештують і, як хулігана, засудять лише на три місяці тюрми. Там ви матимете і квартиру, і ліжко, і навіть шматок хліба. По трьох місяцях вас звільнять і видадуть посвідку, що ви сиділи за хуліганство. А з такою посвідкою вас, як хулігана, потім де завгодно приймуть на роботу.

---

*) Головна вулиця в Києві.

— О, це просто геніяльно з вашого боку! — зрадів інженер. — Я упевнений, що жадний адвокат у світі не знайшов би відповідного параграфу до моєї справи. Чим же я вам віддячу? Я тепер дуже бідний . . .

— Нічого . . . на віку, як на довгій ниві, — відповів адвокат і поліз до шафи. — А зараз . . . ось випийте пів стакана водки, щоб у вас із рота „хуліганом“ воняло, і йдіть із Богом!

Клієнт справді випив пів склянки, ще раз сердечно подякував своєму оборонцеві і поспішив виконувати пораду свого рятівника.

За якусь годину на Хрещатику сталася якась бійка. А згодом два дужих міліціонери тягли попід руки п'яного „хулігана“ . . .

Ось так Остап Платонович попав у точку . . . Спритний і винахідливий адвокат! Хоч і не дипломований, але геніяльний адвокат!

ДЖІНІ-РІКША

Молода східня красуня Сян-Су-Лі, що по-нашому означає „Роза з долини Шанхаю“, схвильована стояла під дверима й прислухалась до розмов у кімнаті. Рішалася її доля: чи віддадуть батьки заміж за бідного рікшу-візника, чи ні?

До неї з кімнати долітали якісь дивні пташині звуки, що нагадували собою перегук стривожених папуг, а потім навіть лопотіння пташиних крил.

І дійсно, змагаючись за рівновагу, на коридор з гуркотом вискочив Джіні-рікша. Двері за ним з грюкотом причинились. Сян-Су-Лі кинулась йому на шию.

Любий мій, що там таке трапилось?

— Ех — важко зідхнув він. — Після того, як Чан-Кай-Ші відступив на Формозу, мені в житті ніяк не щастить.

— А за що тебе виставили на коридор? — поцікавилась вона.

— Мене не виставили, а викинули. Ще й по потилиці дістав...

— Завіщо?

— Я бив твого батька.

— Мого бтька?!

— Так.

— Мого рідного батька ти бив?!

— Бив!..

— Завіщо?

— Спочатку він цікавився моїм політичним розвитком...

Питав: скільки буде від Гоміндану до Шанхаю кілометрів...

— А ти що відповів?

— Я сказав, що рівно стільки, скільки в Росії від Ростова до Різдва Христова...

— І за це ти його бив?

— Ні... Потім твій батько, щоб розрадити мене, почав тебе ображати: казав, що ти ще молода, ні до чого не здатна, дурна... А в мене ж нерви не з дроту? Я схопив лозину і почав провчати його по спині. Я нікому не дозволю, щоб хтось ображав мою наречену! Його слуги прискочили і викинули мене на коридор.

— Ти й мене битимеш, якщо я буду твоєю?

— Ні, тебе я жалітиму.

— А на руках носитимеш?

— Ніколи!

Чому?

— Тому, що тоді ваш брат дуже легко вилазить чоловікові на голову... Але тепер я назавжди втратив тебе: твій батько хоче мати за зятя популярну особу.

І він глибоко замислився.

— Ну чого ж так журитися? — ніжно промовила вона. — Краще подумай над тим, як тобі набути популярність.

— Ех, так легко сказати! — зідхнув він.

— А подумай... Тоді мій батько не наважиться відмовити тобі.

— Популярність — це тобі не півня зарізати. І популярність не купиш, як ту краватку на шию.

— Нічого неможливого в житті немає. Ти подумай. Іноді декому щастило здобути популярність.

— Наприклад?

— А пригадуєш, як Чун-Чай викинулась з літака на парашуті затяжним стрибком? Тоді про неї вся преса писала.

— Пригадую. Тоді вона летіла, як янгол, а впала, як чорт...

— Чому? — дивувалась Сян-Су-Лі.

— Ти нічого не знаєш... Тому, що коли вона летіла, то залишала за собою довгий космічний слід жовто-гарячого кольору...

— А я чомусь вірю, що боги не покинуть тебе. Скажу тобі відверто — моє серце завжди в твоїх руках.

У цей час повз них поважно пройшов старий кіт. Сян-Су-Лі вхопила його за хвіст і задивилась йому в вічі.

— Ну, любий мій, уже друга година. Іди, а то ще батько застане нас, — і вона випустила з рук кота, по очах якого, з точністю до п'яти хвилин, впізнавала, котра година. — Я глибоко переконана, що все буде гаразд.

Наостанку вона обняла його за шию і потім промовила:

— Бувай щасливий! Бажаю якнайскорше стати популярним...

— 2 —

Джині-рікша вертався додому, зовсім не почувуючи себе щасливим. Особливо після того, як утратив останню надію на Сян-Су-Лі. Спересердя він хотів наступити на власну тінь, але це йому ніяк не вдавалось.

„Отак і популярність!... — думав він. — Ніколи не здобути її, як не наступити на власну тінь.“

Тепер він буде самотнім і здобуватиме собі на прожиття візком на двох колесах. Візок його так рипів, що пасажир-чоловіки аж скреготали зубами, а жінки тугенько затикали ва-тою вуха. Проте його всі знали й поважали, бо ніхто не міг зма-гатися з його ногами.

Він прийшов додому й застав у ліжку Лі-Тай-Пе, з яким разом мешкав. Колись Лі-Тай-Пе працював шофером першої кляси, але за конкуренцією рікші, змінив свій фах і став журна-лістом. Йому саме Джіні-рікша й відкрив усю свою таємницю. Лі-Тай-Пе мовчки вислухав свого товариша і лиш потім про-мовив:

— Друже, закрій вікно, а то надворі холодно.

— А як я закрию, то надворі потепліє? . .

Раптом Лі-Тай-Пе схопився з ліжка і вдарив рікшу по ра-мені. Йому спала на думку якась блискуча ідея.

— Справа твоя серйозна, друже! Але я подбаю про твою популярність. Звичайно, якщо ти матимеш на в'язах власну го-лову.

— А хіба в мене позичена голова? — образився рікша.

— Ще невідомо. Це залежить, якими вона категоріями в те-бе мислить. Отже, я для тебе дещо зроблю .

— Що саме? — поцікавився рікша.

— Твоє ім'я гримітиме на всю Китайську республіку . . .

— Невже?! — зрадів рікша.

— Так.

— Коли ж це буде?

— Май терпіння . . . Для того, щоб тобі набути популярно-сти, ти мусиш змінити свій фах і не доводити своїх пасажирів до скреготу зубовного.

— Що ж я маю робити?

— Слухати готове. Я вірю, що Сян-Су-Лі буде твоєю дружи-ною. Проте запам'ятай, — а якщо тебе пам'ять зраджує, то познач собі на носі, — що в наш вік треба вміти добре, по-ми-стецькому брехати. І то так щиро, до сліз, щоб навіть сам Аллах не второпав де правда, а де брехня. Інакше тобі ніхто не повірить.

— Я тебе не розумію, — здивувався Джіні-рікша. — Вихо-дить, що я мушу здобувати популярність брехнею?

— Вважай, як хочеш. Треба вміти так щиро брехати, щоб навіть ти сам, як брехун, переконався, що це є правда. Зрозу-мів? . .

— Почекай, любий друже. Я тут щось не второпаю . . . По-твоему виходить, що я мушу . . .

— По-моему, ти мусиш здобути популярність — і все! — перебив його Лі-Тай-Пе. — Я подарую тобі один старий фотоапарат, яким, здається, ще Ной фотографував попарно „чисті“ й „нечисті“ сили . . . Таємниця того апарата полягає в тому, щоб під час фотографування об'єкти не ворухились, інакше вийде розмазня. Фоторепортажі ти надсилатимеш до центральних газет. Я навіть для тебе відкрию одну таємницю, як з мертвих робити живих, а з голодранців „щасливий“ і „заможний“ пролетаріят . . . А тоді, друже, популярність тобі гарантована .

— Чим же я тобі віддячу? — зрадів рікша.

— В нагороду я нічого від тебе не вимагаю. Але дай мені слово, що коли ти будеш популярним, ти так само впізнаватимеш мене, як і тепер?

— Даю! . . . Даю, друже! — радісно вигукнув рікша.

— 3 —

Коли всі коні в Шанхаї були мобілізовані на ковбасу в боротьбі проти Чан-Кай-Ші, тоді ніхто не міг змагатися з ногами Джіні-рікші. І тоді він жив краще за всіх. Але одного разу йому не пощастило. Якось до нього на візок попросилась одна жінка,

що задалегідь позатикала ватою вуха. Щоб догодити їй, він біг, не озираючись, на п'ятій швидкості. І коли згодом оглянувся, то побачив, що десь по дорозі він загубив ліве колесо, а до пари й почесну пасажирку. Вона, мов на згадку, залишила йому на гачкові чорну роздерту спідницю. Скандал був величезний! . . .

Шанхайський народньо-демократичний суд, що додержувався засад пролетарського гуманізму, ухвалив: привязати рікшу до дошки і перепилати дерев'яною пилкою. Але, зважаючи на його пролетарське походження, суд змінив вирок: йому вирішили до пенька дерев'яною сокирою одрубати голову. А кому це приємно?

Про це довідалась Сян-Су-Лі і стала в обороні свого нареченого: вона пригрозила батькові, що коли він, як суддя, не помилує Джіні-рікшу, тоді вона порушить закони своїх предків і з'їсть великий кусок сала .

Це так налякало почесного мандарина, що рікша був поми-

луваний. Його лише позбавили прав візникування. Але краще позбутися візникування, аніж власної голови, яка, до речі, була у нього одна і то здається на все життя.

Тепер, за порадою Лі-Тай-Пе, він став фоторепортером. Фотоапарат у нього складався з риплячого тринога, фотокамери в вигляді старої гармошки і об'єктива. Крім того, біля фотоапарата ще висіла чорна шмата — як пам'ятка від загубленої пасажири. Як йому щастило фотографувати таким апаратом живих людей — Конфуцій його знає... Плаксиві виходили в нього з усмішками, обшарпані — елегантними, песимісти — оптимістами... Цей факт дійсно вартий був Нобелівської нагороди!

У день першого травня, під час святкування великої азійської революції, Джіні-рікша пішов на площу, щоб узяти на фільм багатолюдну демонстрацію. На трибуні саме голосно захлинався промовець.

— Товариші! — кричав він фальцетом. — Капіталістична Європа та реакційна Америка ще й досі вживають у себе буржуазно-примітивні ложки. Капіталісти навмисне цим варварським способом роздирають пролетаріятові роти! Але ми, піонери старовинної культури і цивілізації, першими в світі зостосували в себе палички... Геть буржуазні ложки! Хай живуть пролетарські палички в усьому світі та його околицях! Хай живе вождь пролетарських паличок — наш рідний товариш Мао!

Натовп ураз вибухнув гучними оплесками й вигуками ура. Джіні-рікша виждав момент і, не гаючи часу, заходився фотографувати. Він націлився об'єктивом у натовп і голосно закричав:

— Гей, товариші, не ворухіться, а то розмазня вийде!..

Від того дотепу всі щиро починали реготатися. В об'єктив — хоч не хоч потрапляли лише „веселі“ та „щасливі“ громадяни Далекого Сходу.

Другого дня, за порадою Лі-Тай-Пе, Джіні-рікша відправив світлини до центральної китайської газети „Правда“.

— 4 —

Вождь всесвітнього руху пролетарських паличок Мао-Цзе-Дун сидів у своєму кабінеті і, наслідуючи свого вчителя, пихкав люлькою... Він навіть робив спроби запустити собі капітальну бороду, таку, як у Карла Маркса, але, на превеликий жаль, у

нього вирости лише кілька пролетарських волосин, та й ті не кучеряві . . .

Його особистий секретар шойно приніс на стіл йому свіжу „Правду“ і з острахом поспішив вийти. Мао взяв газету і почав махати головою, як той кінь у спеку. Причина тих помахів полягала в тому, що китайське письмо йшло рядками згори вниз, а він читав досить швидко.

„Дивно!“ — подумав він, задивляючись на світлини. — „Які веселі й життєрадісні фізіономії! Таку газету навіть слід експортувати для пропаганди в капіталістичні країни. Нехай знає пролетаріят усього світу, як весело і щасливо живуть у країні Далекого Сходу. Цікаво, хто це подає такі вдалі фоторепортажі?“

Він натиснув на гудзика і на порозі враз появився збентежений секретар.

— Хто це фотографував?

— Я не знаю.

— Покликати міністра внутрішніх справ!

Секретар поспішив зникнути. За кілька хвилин до кімнати увійшов якийсь живий іконостас . . . Всі груди в міністра були обвішані безліччю орденів і медалями. Здавалося, що дальші нагороди йому вішатимуть десь на іншому місці . . .

— За вашим наказом я з'явився!

Мао звів на нього примружені очі й ліниво спитав:

— Хто це фотографував?

— Я не знаю.

Вождь ураз звівся на ноги й стукнув кулаком об стіл.

— А хто — я мушу за вас усіх знати?! Негайно його розшукати й приставити до мене!

Міністер поспішив виконувати свій священний обов'язок . . .

— 5 —

Опівночі хтось постукав у двері. Джіні-рікша схопився з ліжка й поспішив відчинити.

— Це ти, Лі-Тай-Пе?

— Нет, это ми ! . .

— Хто — „ми“ ?

— Аткривай, сваї ! . .

Джіні-рікша, проживаючи в найдемократичнішій у світі державі, ураз по-пролетарському затремтів, мов осиковий лист. Він

навіть не в той бік повертав ключ у дверях. „Свої“ увійшли до кімнати й почали робити обшук. У подушках вони шукали зброї, а в книжках украденого сусіднього коня... Але крім фотоапарата та чорної шмати вони нічого більше підозрілого не знайшли.

— Ви арештовані! — увічливо промовив до нього один військовий.

— Я можу знати — за що? — схвильовано спитав він.

— Ви не лише можете знати, але й мусите.

— Але ж я нічого не знаю!

Військовий, не кваплячись, відповів:

— Є всі підстави вважати, що ви фотографували військові об'єкти і передавали їх Мекартурові...

— Ніяких об'єктів я не передавав! Це чиясь вигадка.

— Звичайно, об'єктів ви не передавали, але фотографії з об'єктів...

— Дозвольте... Макара, здається, вже зняли?..

— Яка різниця? Але ви не прикидайтеся дурником. Ви ще гордіться, що ми зараз повеземо вас, як популярну особу, в машині...

— Ох, краще б я й пішки до вас не заходив!..

— Нічого... Знаєте російське прислів'я: „Не імей сто рублей, а імей сто друзей“? Поїхали з нами!

Джіні-рікшу забрали і як великого злочинця кудись повезли. Згодом його посадили в літак і відправили до столиці. І тоді він починав клясти Лі-Тай-Пе за його поради, що довели до такої „високої популярності“... А коли літак набрав височінь і Джіні-рікша звідти глянув на грішну землю, він, бідний, так розгубився, що вже навіть сам себе починав переконувати, ніби він дійсно мав якісь зв'язки з американським генералом Мекартуром.

— 6 —

Популярність рікші зростала...

Сам міністер внутрішніх справ власноручно вів допит... І тоді, після демократично-процесуальних методів допиту в Джіні-рікші попід очима повисли кілька синьо-гарячих баняків...

— Как фамілія?

— Чай-Не-Чай.

— Де народились?

- В провінції Шанхай.
  - Ваш фах?
  - Джіні-рікша, візник.
  - Чим займалися до китайської революції?
  - Я тоді ще не народився.
  - Почему?
  - Я не знаю.
  - Чи вживаєте до обіду ложку?
  - Ні, я їм тільки паличками.
  - Чим займався ваш батько?
  - Ростив риж.
  - Чим займався дід?
  - Рибу вудив.
  - Що ви скажете про прадіда?
  - Я його не пам'ятаю.
  - Чи був хто з родичів за кордоном?
  - Так... Моя прабаба в минулому столітті ходила на прощу до Мекки.
  - Чого?
  - Вона була правовірною мусульманкою і ходила цілувати священний камінь Кааба...
  - А ви в Будду віруєте?
- Джіні-рікша розгубився: сказати „не вірую“ — не повірять, а відповісти, що „безбудник“ — ще почнуть вихрещувати... І він відповів:
- Та бийте вже...
  - Ця несподівана відповідь вподобалась навіть міністрові.
  - Ні... бити покищо зачекаємо, — якимось лагідніше промовив він. — Це вам не в капіталістичних державах, де б'ють безперервно... Ми лише однією рукою караємо, а другою милуємо...
  - То очевидно у вас обидві руки каральні?
  - А ви хотіли б, щоб я вас обома руками милував?.. Краще зізнайтесь: куди й через кого ви передавали свої фотографії? Тоді помилуємо.
  - Я ж вам казав: до газети „Правда“ поштою.
  - А Мекартурові ви не передавали світлини з військових об'єктів?
  - Ніякого Макара я не знаю!
  - А ви зізнайтесь!..
  - Мені ні в чому зізнаватись. Жодного злочину я не робив.
  - А ви надумайте!..

— Клянусь вам, що ніякого Макара я не знав!

— Гаразд!.. У такому разі ви в усьому добровільно зізнаєтесь. У нас ще не родився такий, щоб не зізнався!

Тієї ночі так і сталося: він в усьому „добровільно“ зізнався. Він передавав американцям військові об'єкти, і фотографував китайські гори, і навіть хотів висадити в повітря великий китайський мур, за що Мекартур обіцяв йому винагороду — один мільйон доларів. В усьому „щиросеречно“ зізнався перед охоронцем „демократії,“ аби більше його так не били...

— 7 —

Уранці міністер внутрішніх справ особисто приставив Джіні-рікшу до Мао-Цзе-Дуна.

— Впіймали! — урочисто заявив він. — На кордоні затримали. До Мекартура втікав. Ось його добровільні підписи...

Вождеві, очевидно, все було ясно. Він якось байдуже подивився на папери, потім відсунув їх набік і, задивляючись на рікшу, спитав:

— Як ваше прізвище?

— Чай-Не-Чай.

— Ви — фоторепортер?

— Я.

— Це ваша продукція? — тикнув він пожовклим пальцем на світлини.

— Моя, — почувалася схвильована відповідь.

— Ці фізіономії і в оригіналі такі життєрадісні чи лише на фотографіях?

Джіні-рікша, відчуваючи нову загрозу, враз упав перед ним навколішки. Він так перелякався свого „рідного батька“, що йому навіть здалося, ніби він уже почув звук від розриву власного серця. Захопивши повітря, він ледве вимовив:

— Сонечко ясне!.. Батьку наш рідний!.. Не губіть мене, я — аматор!..

— Мене не цікавить, аматор ви чи професіонал! Я питаю: як це вам удається з природи фотографувати такі життєрадісні й патріотичні фізіономії?

Від страху душа рікші поповзла у п'яти...

— Сонечко ясне!.. Не губіть мене!.. Перед тим як фотографувати, я завжди кричу: „Гей, не ворухіться, а то розмазня вийде!“ — Люди регочуть, а я тим часом фотографую... Ех,

коли б я знав, що з того всього вийде отака розмазня!.. Не губіть мене, я — бідний аматор!..

— Встань! — наказав Мао. — Не забувайте, що ви проживаєте в найдемократичнішій у світі державі.

Рікша підвівся. Він був такий блідий, що навіть тяжко було пізнати, що він належить до жовтої раси.

— А то що у вас синє попід очима? — нарешті помітив Мао. Рікша якось загадково поглянув на міністра, що стояв поруч, і відповів:

— Це — нічого... просто так... на східцях спіткнувся...

— І дуже боляче було?

— Ні... тільки страшно...

— А-а... то нічого... Іноді острах на розум наводить, — співчутливо відповів „рідний батько“. — Але віднині ви не аматор, а геніяльний професіонал!

Після таких несподіваних слів Джіні-рікша відчув, як його душа знову поверталась на своє постійне місце.

— 8 —

У центральній китайській газеті „Правда“ на першій сторінці була вміщена сенсаційна стаття про найпопулярнішого в світі фоторепортера. То був Джіні-рікша, якого „демократичний“ уряд нагородив найвищою відзнакою — орденом „Лиса голова“. Слідом за „Правдою“ ту вістку передрукували всі провінційальні і навіть місцеві газети. Рікша став несподіваним героєм дня. Про нього враз заговорили по всіх закутках Далекого Сходу.

Повертався додому орденоносець тоді, коли синяки попід очима втратили свою актуальність... Він їхав поспішним поїздом у вагоні першої класи, елегантно вбраний і навіть підстрижений. Замість „бичків“ він тепер покурював такі сигарети, які раніше йому навіть і не снилися.

Машиністові наказано, щоб за п'ять хвилин до прибуття на станцію гудком паротяга салютувати про приїзд рікші. І дійсно, машиніст так почав гудіти, що дехто з заскочених пасажирів викидалися на ходу з поїзда, шукаючи порятунку. Вони гадали, що це знову літаки Чан-Кай-Ші з'явилися з острова на материк...

Нарешті поїзд зупинився. Не встиг орденоносець вийти з вагона, як раптом гримнув тріумфальний марш. Величезний

натовп людей штурмував двірець. Кожний прагнув бодай одним оком побачити раніше невідомого рікшу. Фоторепортери, здобуваючи ліктями територію, заклацали затворами. Кінооператор видерся на телеграфний стовп. Журналісти пустили в хід автоматичні пера . . . Десятки делегацій, що прибули від різних установ та організацій, вітаючи рікшу, підносили йому букети живих квітів.

Перший привітав його найпочесніший мандарин міста:

— Любий мій Чай-Не-Чай! від імени всього міста вітаю вас з найвищою урядовою нагородою! Мушу вам признатися, що тоді, в своїй квартирі, я не впізнав вас. Ви, здається, прохали руки моєї доньки? . . . Беріть! . . . Беріть її не лише з руками! Не-хай вас благословлять тіні богів!

— Дорогий товаришу Чай-Не-Чай! Ваш фотоапарат уже вдома. Трапилась прикра помилка . . . — Почав військовий.

— Вельмишановний Чай-Не-Чай! Президія Міської Ради ухвалила надати вам квартиру з кльозетом . . .

— Високодостойний Чай-Не-Чай! На домагання робітників заводу „Червоний дим“ ми одну вулицю назвали вашим ім'ям . . .

— Високоповажний Чай-Не-Чай! До ваших послуг на постійно лімузина і шофер першої кляси . . .

— Вельмидостойний товаришу Чай . . .

Але розгублений Джіні-рікша більше не міг слухати привітання. Він лише чув щось уривками про „медовий місяць“, „щасливого діда“, „тузін онуків“. Марш гримів після кожного побажання, як ніколи. Люди тиснулись і нещадно штовхали одне одного. Деякі оптимісти, задавлені в натовпі на смерть, навіть і не шкодували за втраченим життям . . .

Джіні-рікша якимось розгублено дивився на те все і благальними очима шукав свою Сян-Су-Лі. І коли він усівся в машину, аж тоді він побачив, що вона сиділа там усміхаючись, як шанхайська рожа, слідувала за всіма його рухами.

— Люба моя, ти тут?! — радісно вигукнув він.

— Тут, господарю мого серця! — відповіла вона. — Бач, я ж казала колись тобі: не журися, краще подумай над тим, як його здобути популярність. І здобув! А тому завжди мене слухай. Тепер ми заживемо весело і щасливо.

Джіні-рікша наказав шоферові їхати і під гуркіт моторів відповів їй:

— Мовчи, Сян-Су-Лі! Що ми тепер живемо „весело“, то це факт! . . . Бач, що з того всього вийшло! . . . І що я став „популярною“ особою — теж факт: сам міністер внутрішніх справ на

допиті заглядав мені в зуби . . . Що ж до „щастя“, то бодай його і довіку не бачити ! . . Але про все докладно я розповім тобі вдома, а то ще шофер почує .

Шофер скинув з очей соняшні окуляри і вперше озирючись показав свої білі зуби.

— Гей, друже, ти вже порушив своє слово ! . . Пригадуєш, як ти обіцявся впізнавати мене, як і раніше ? . . Що ж до ваших розмов, то при мені можете говорити про все одверто . . . Я вмію тримати язик за зубами . . .

То був Лі-Тай-Пе.

ЧЕРЕП'ЯНІ ЛІКИ

Це було колись у нашому селі . . .

Прийшла Ганна в неділю до своєї старшої сестри в гості й жаліється:

— Що сталося?

— Знову прийшов п'яний і посуду побив.

— А ти його одучи, — порадила сестра.

— Та як його одучиш, як він п'яний?

— Не бійся нічого . . . Я тобі дам добрі лікі . . . Ніколи не битиме.

— Та що ти кажеш? — зраділа Ганна.

— Ось побачиш!

— Що ж то за лікі?

— Дуже добрі . . . Ти ж знаєш, що на що людина захворіла, тим треба й лікувати. Одморозила носа — снігом натираєш, ошпарила окропом обличчя — над парою треба терпіти, б'є твій милий горшки — черепками лікуй . . . Отак, як прийде п'яний і тільки візьметься за полумисок, а ти й собі за горщок, та об долівку — гуп! Раз, другий . . . Зрозуміла?

Верталася Ганна додому навпростець, левадами та й думала:

— Дурна порада . . . Чоловік б'є посуду та ще й я допомагати. Де ж я того начиння наберуся?

І раптом їй спало на думку вдосконалити цю справу.

Прийшла вона додому й почала збирати поколені полумиски, старі горшки, в які торішній біб зсипала, макітру без дна, що на погребі з попелом стояла. Внесла все те в хату й розставила під припічком. Ціла гора! Як у опішнянського ганчара. Нарешті, прийшов п'яний чоловік.

— Ганно, — кричить він, — давай борщу!

Насипала вона борщу, ще й жменю соли в полумисок усипала, щоб прискорити справу. Сьорбнув він пересолену страву, а потім за полумисок та об долівку — гуп!

А їй тільки того й треба.

— Хіба ж так б'ють? — озвалась Ганна та прожогом до печі. Хапає вона полумиски, глечики — та об долівку, об долівку.

— Ось як б'ють! . . . Ось! . . . Ось! . . .

Розлітаються по хаті в черепки горшки, полумиски, глечики. Від такої несподіванки навіть чоловік ураз прохмелів і до дружини:

— Ганнусю, що ж бо ти робиш?! Схаменися! — і тримає її

за руки. А вона вирвалась та ще за макітру без дна і як розмахнеться з усієї сили — гу-гух!

— Бити так бити! — кричить до нього.

— Ох, жіночко, що ж це ти наробила?! — простогнав він.

— Те, що й ти! Тепер ти завтра в цій макітрі учинятимеш, молоко процідиш у ці глечики. А з цих полумисків будеш їсти.

Згодом прийшла вона до сестри в гості й усміхається:

— Дякую тобі, сестричко. Добрі ти мені ліки порадила. Більше не б'є мій Федір полумисків. Як рукою все відняло. Тільки я цю справу по-своєму переробила — старі глечики біла.

— А що я тобі казала? — зраділа Катерина. — На що людина захворіла — тим треба й лікувати.

І хто б міг додуматись, що череп'яні ліки та отак будуть діяти на людину?

Навіть і лікарі ніколи б не догадалися...

КОКОСОВІ ГОРІХИ

Приїхали ми з Німеччини до Бразилії й зупинилися в Курітібі. Роботи шукаємо. Коли це приїхав до нас один бразілець і питає:

— Хто з вас уміє кокосові горіхи рвати? Добре платитиму.

Ми враз хором відповіли:

— Усі-і-і!

Бразілець підійшов до мене й питає:

— А ви по деревах умієте лазити?

— Ого!.. Сорочі гнізда колись драв. Та й горобців у клуні аж за бантинами видирав! — відповів я.

— Маєте сертифікат? — поцікавився він.

— Мав, але сліду не лишилося. Коли мій батько не один раз мене „сертифікував“...

Не знаю, чи зрозумів він мене, чи ні, але чомусь вдоволений залишився мною. Одібрав він нас з десятка хлопців і повіз кудись на край світа. Приїхали ми в ліс, дивлюсь я, а там жодна нога ще не ступала. Всюди куцями пальми ростуть, а на пальмах папуги, какаду. Особливо мавп багацько було. Так кричали, що, здавалося, жодна жінка в світі не перекричить їх.

Привіз нас бразілець до пальм і показує на верховіття:

— Отам горіхи ростуть. Лізьте і рвіть. Плачу від сотні. Житимете тут у наметах. Ось вам продукти. Робіть, варіть і їжте. З неділі навідаюсь. І поїхав.

Позадирали ми голови й дивимось на мавп, а мавпи з пальм на нас. Я звернувся до професора геології:

— Пане професоре, за теорією Дарвіна виходить, що мавпи — ваші прапращури, а коли так, то доведіть, що ви їх славний нащадок. Ви лізьте трусити, а я збиратиму.

— Дякую сердечно, пане редакторе! — відповів професор. — Ви краще давайте „передовицю“, а ми на вас з відділу „оголошень“ подивимось...

Скинув я черевики, щоб вони на стовбурі не обшморгувались, підперезався тугенько, потім перехрестився й поліз. А пальми високі, до 75 метрів досягають! Лізу, лізу. Відхекаюся і знову лізу. Доліз так, може, метрів із сорок, а потім як глянув униз — матінко моя рідна! — і шурх заднім ходом на бразільську землю... Так гепнув, що від струсу з десятка горіхів обірвалося. Добре, що хоч стовбура руками тримався. Прийшов я до себе й кажу:

— Пане професоре, тепер ваша черга...

А він відповідає:

— Дякую, я гумової душі не маю... — А сам регоче.

Дивлюся я, а воно мої штани від стонбура геть на пряжу розлізлися. Пішли ми в намети й радимось, як його кокосовий плян виконати. Так зайшла ніч. Полягали ми без пляну й спимо.

Опівночі прокинувся я, а одна мавпа, що залізла до нас у намет, натягла на себе мою сорочку. Лишився я, як той колгоспник у советському раю, і думаю: тепер мені доведеться виконувати містерії з життя Адама... А та сама мавпа, що в моїй сорочці, знову підкралась до намету, вхопила мій капелюх — і драла. Я за нею. Вхопив за кошулю, аж сорочка розірвалась. Кричу:

— Хлопці, ви спите, а ваші пращури діють!..

А сам мавпу за хвіст тримаю. Схопилися друзі і ну кару мавпі виносити: одні кажуть — голову відтяти, другі — набити, а треті — хвоста підсмалити.

Так і зробили: підсмалили хвоста й пустили. На ранок пішли ми в ліс, а мавпи, забачивши нас, давай спересердя на нас кокосовими горіхами жбурляти. Дощем горіхи посипались. Не треба і рвати. Готові збираємо.

Приїхав бразилець, а в нас повно продукції. Так зрадів він, що, повірте, аж цілуватися до нас поліз.

А я й кажу йому:

— Пробачте сеньоре, але ми цілуємось лише з українськими сеньорітами... Оплачуйте товар!

Вийняв він гаманець і почав пачками рахувати гроші. Потім навантажили машину горіхами, і поїхав він, а ми далі працюємо.

І раптом мавпи чомусь застрайкували. Ми вже на них чим тільки не жбурляли, і дратували, і свистіли. Нічого не помагає. Сидять собі на пальмах і ніяк не реагують. Неначе ми не політичні імігранти, а якісь малороси.

Що робити?.. Приїде господар машинами, а в нас жодного горіха. Хто б це міг підбурити мавп до страйку? Несподівано ми впіймали в куцах шимпанзе. Роздивляємось ми на неї, вивчаємо ситуацію і виявили, що вона походить з московського зоопарку...

— А-а, — думаємо, — так ось хто мавп до страйку підбурив! І дійсно, за браком кишень, ми під час обшуку в шимпанзе за щокою знайшли інструкції Комінформу...

КОМУ КРАЩЕ ?

Це сталося цілком несподівано . . .

Вертався Павло з своєю дружиною Оксаною з кінотеатру — і посварилися. Через дрібниці посварилися. Любилися вони, кохалися і раптом таке сталося. Він був високий, стрункий. Вона йому по шию, гнучка. Вийшовши з кінотеатру, йдуть вони до табору.

— Павле, візьми мене під руку, — звернулась вона. — Це так незручно!

Нічого не зробиш. Узяв він її під руку й пішли. Він один крок — широкий, вона п'ять дрібненьких, естетичних.

— Павлику, не ступай так широко, в ногу йди, — завважила вона.

— А ти роби ширший крок, — порадив він. — По військовому . . .

І посварилися. Спересердя він попустив руку. Йшли просто. Як не намагався він іти поруч неї в ногу — все його наперед виносило. Перейде вулицю й стане, очікуючи на дружину.

— Хіба тобі з порядними жінками в кіно ходити? — образилась вона. — Тобі тільки череду пасти!

— А тобі глину місити! — відповів він і додав: — Не даремно кажуть, що жінки лише двічі бувають прекрасні в житті . . .

— Коли? — поцікавилась вона.

— На шлюбній постелі — раз, і на смертнім одрі — два !

— А то все жінка пагана?

— Авжеж!

— То може тобі без мене краще буде?

— Звичайно, самому краще бути! — підкреслив він. — А то і під руку візьми і в ногу йди. Це просто диктатура пролетаріату!

— Ну, коли ж так, то й мені самій не гірше буде .

— То може розійдемося?

— І думати не стану! — відповіла вона.

Вдома вони так і зробили: почали розлучатися . . . Спочатку посперечалися, кому залишатися в сімейній кімнаті, а кому виходити до гуртової кімнати. Але вона його на юридичних підставах спровадила. Взяв він свої валізи і пішов у гуртову кімнату.

— Хлопці, приймайте козака! — вигукнув він.

— Що сталося? — здивувалися всі.

— Розійшовся. Буду козакувати.

І почав він козакувати. Спочатку частенько голився, тричі на день умивався і виглядав так, неначе йому дійсно покращало. Але за місяць у нього зібралася немита білизна. Поправ раз — з білого поруділо, за місяць поправ ще раз — почорніло... Практичніше стало, неначе перефарбував. Не треба й прати так часто. Роздерлися йому поверх коліна штани, і почав він просто на собі латати. Латав, латав і прилатав на собі просто до підштанців. І пригадав він приказку: „Дочка шиє та співає, а мати поре та плаче.“

На третьому місяці козакування пішов він до товариша та й запив. Випив по щирості, як слід, а закусити гаразд не було чим. Прийшов він додому і поліз у шафу шукати хліба. Коли дивиться, лежить щось на тарілочці, таке рідке, зеленкувате...

— Мармоляда! — зрадів він. — Це напевне на мене хлопці отримали. І почав мастити „мармолядою“ хліб. А апетит — нівроку! Їв, можна сказати, за двох молотників. Поїв „мармоляду“, коли чує, а в шлункові щось булькоче, ніби там якась конференція відбувається... Схопився він і давай бігати по коридору — сюди-туди... Товариші по кімнаті здивувалися.

— Що з вами сталося? — питають вони. — Неначе як бігунка напала.

— Та це ж я мармоляди наївся, і мене тепер розносить...

А його сусіда, як почув про „мармоляду“, кинувся до шафи і, бідний, аж заплакав:

— Я на двох рідке мило отримав, а він і моє поїв. Чим же я тепер білизну буду прати?

Оксана, як тільки лишилася соломяною вдовою, збрала сигарети і виміняла в бауера поросятко. Примістила його в гаражі в куточку й почала годувати. Цеберочку на порозі виставила, щоб сусіди помийки зливали. А сусіди гарні: хто супу вилле, а хто сміття висипле... Ї пішло рости поросятко і вдовж і вишир. За два місяці чималеньке стало. Росте поросятко на втіху господині і на заздрість сусідкам — краще за всіх. Перед Різдом заколола. На спині на три пальці „кальорій“, а під черевом на два... І м'ясе було, і ковбас наробила.

Побачив її Павло якось на віддалі і не впізнав: капелюшок на ній з різними викрутасами, рукавички аж риплять. Так виглядала, немов на міжнародню жіночу конференцію зібралась!

Кліпнув Павло очима і сам собі не вірить: „Чи моя Оксана, чи, може жінка якогось амбасадора?“

А вона навіть і не глянула в його бік. Засмоктало в нього щось під серцем.

Надійшов і свят-вечір. Пройшов він повз її віконце, дивиться, а на столі і жарене і печене. І пиріжки красуються. А пахне таким смачним, що аж слина потекла. І подумав: чи не запросить вона його на кутю? Зустрів її ніби цілком випадково й тоненько до неї промовив:

— Добрий вечір, пані Оксано! З кутею вас!

А вона йому теж:

Дякую, так же й вас!

— Чи ви не думаете бува на кутю гостей запросити? — натякнув він.

— Я вже запросила...

— А... а мене? — вирвалось у нього.

— Вас багацько таких?

— Та ні... я один та й той з ноги збився.

— Ну, заходьте... що з таким гостем зробиш? — стримуючись, відповіла вона.

— І валізи можу принести?..

— Якщо самому краще, то не варто...

Але він наче ошпарений побіг по валізи і хутенько повернувся до Оксани.

— Ну, добрий вечір, жіночко, в нашій хаті! — любяжно привітався він, переступаючи поріг.

— Сідайте, будете гостем, — усміхнулась вона загадково, а поставила на стіл пляшку.

— Це те, щоб у ногу йти? — зрадив він.

— Ні, це, мабуть, те... що жінки лише двічі в житті бувають прекрасні... А потім налила по чарці і присунулась до нього близьенько. А він до неї ще ближче. Цокнулись чарками, а вона й питає:

— Ну, за що ми вип'ємо? Що жінки двічі бувають прекрасні?

— Ні! — відповів він. — Жінки завжди прекрасні! Хай живуть жінки!

НІЧНА ПРИГОДА

Лежу я якось увечері в ліжку і думаю: про що його ще гумореску написати? Ніяк теми не доберу. Коли це збоку озвалась дружина:

— Чоловіче?

— Ну?

— Ти спиш?

— Сплю і про гумореску думаю... А що хіба?

— Повернись до мене...

— Сонні не повертаються, — пояснив я.

— Ну спи, гумореска ти нещасна, щоб тебе дідько не взяв!
— чомусь розгнівалась вона й одвернулась.

Що вона хотіла від мене проти ночі, хто її знає. Сплю я собі, як Тарас Бульба під возом, і вже ні про що не думаю. А вранці прокинувся і очей ще не розплющив, коли, чую, щось збоку сопе й носом акустику витворює, і то таку, неначе десь поблизу трактор на холостому ходу гуде. Думаю: що це з моєю дружиною сталося?.. Такого ще не було. Повертаюсь я, щоб її обережно під бік штурхнути, а то не вона.

Моя жіночка кругленька, грубенька й середнього зросту. А то молоденька, довга й худенька. Моя брюнетка, а ця блондинка... Так на мені все й похололо!

„Та що за дідько!“ — подумав я. Невже це моя дружина за ніч омолодилась? Так ні, не може бути! Це просто якась гумореска!

Роздивляюсь: і кімната моя, і ліжко моє, і я сам свій, а дружина не моя!.. А вона, видно, така гарна, як спить...

„Та неville омолодилась?“ — вагався я.

І відчув, що і я вже починаю омолоджуватись: з сороківки на двадцять почало звертати... Аж трясє, як омолоджуєшся... Що робити? Коли це раптом двері в кімнату — рип... Аж то моя дружина увійшла і, усміхаючись, підморгує: тихше, мовляв, а то жінку розбудиш...

— А я припускав, що це ти омолодилась, — шепчу я до неї. А вона мені на вухо пояснює...

Виявилось, що сусіда десь о другій годині ночі прийшов п'яний додому й давай стукати в двері. Вона злякалась і не пускає його до хати. Він тоді вийшов з барака і давай дертися у вікно. Вона тим часом вискочила на коридор і постукала до нас: почувати попросилась.

Я тоді саме спав, як Тарас Бульба під возом, край ліжка,

дружина лягла посередині, а сусідку поклала скраю. Удосвіта моя встала до дитячого садочка все прибирати, а я саме тоді прокинувся.

Після того я завжди звечора замикаю власноручно двері, а ключ законспіровано ховаю.

Я, щиро кажучи, людина чуйна, маю добру душу і завжди стою по стороні покривджених. І якщо так усі молодички будуть утікати серед ночі від п'яних чоловіків до мене, то я тоді за себе не ручаюся . . .

Г Л Е Н С П Е Й

Ви ще ніколи не були в Глен Спей? А шкода!

Раджу вам негайно взяти дружину, діточок і гайда на вокейшен в український осередок! (Тещу краще лишіть удома — С.П.). Якщо ви не одружені, беріть приятельку. Немає приятельки, їдьте самі. В робітничому осередкові дівчат завжди повно. Там ви отримаєте духовну насолоду, національну розвагу і багато-багато всяких несподіванок. Навіть, чого доброго, одружитись можна. А ви ж добре знаєте, скільки в нас кавалерів блукає отак . . . монахами?

А яка там щира обслуга, ви навіть собі не уявляєте! Приїхав я вперше в Глен Спей у суботу, поставив авто під будинок, а сам хутенько до централі зайшов і роздивляюся. Нагла справа зайшла. Дивлюся — аж іде до мене пані така мила, така симпатична, як та квіточка. І голосок — ліричне сопрано. Питає вона:

— Ви щось шукаєте?

Її глибокі проникливі очі запали мені просто в душу. Я розгубився і сам уже не знаю, як воно в мене басом вирвалося:

— Де тут туалет?

А вона співчутливо подивилась на мене, потім ніжно взяла за руку і повела на другий поверх.

— Ось ваш туалет. Заходьте, будь ласла, пане Підково.

Зайшов я туди, мов ошпарений, замкнувся і думаю: звідки вона знає, що я Підкова? Соромно мені стало. Лаю сам себе й думаю: який я не тактовний і дурень! Не знав як їй відповісти. А тепер хоч через вікно з другого поверху скачи. Повірите, такий мене сором огорнув, що я вже вирішив не виходити звідти. Думаю: якось до понеділка пересиджу. Як довго я там сидів, хто його знає. Мені здавалося, що вже треба голитися, що я почав дичавіти, навіть більше — мені здавалося, що я вже потроху почав забувати рідну мову. Коли це чую в голосник як заспіває:

Взяв би я бандуру
Та й заграв, що знав,
Через ту бандуру
Бандуристом . . .

— Диви, думаю, який тут люксус! Та такої обслуги ніде в світі немає!

Вискочив я звідти на світ Божий, а друзі питають:

— Де це ви пропадали? На вечерю ходить.

Сіли ми за столи, а в мене виделка в руках трясеться — людей багато сидить і всі неначе на мене дивляться. А та сама знайома квіточка, подаючи вечерю, нахилилася до мене й пошепки питає:

— Ну, як ви тепер себе почуваете?

Я відчув, що мене вже ота кров залляла. А потім спохватився і відповідаю:

— Дякую вам, у вас тут занадто щедра обслуга . . .

Після вечері ми пішли на озеро купатися. А там повнісінько людей: і в воді і над водою. Я пригадав, що забув вдома купальні штанці й подався в куці . . . А потім — шубовсь у воду! І поплив на протилежний берег. Доплив до середини — вже й духу не вистачає: і назад далеко і наперед ризиковано. Кричу:

— Берізько, пливи човном слідом, я хочу перепливти на той берег! А він посміхнувся і відповідає:

— Пане Підково, не тратьте сили, спускайтесь краще вухналем на дно. Але я переплив! Переміг усіх тамтешніх змагунів. Хоч і захекався, але моя верх узяла!

Увечері всі ми пішли на забаву. Гірнякова капеля грала. А там праворуч — випивка, а ліворуч — танці до упаду. Випив для сміливости трохи й пішов за столик присісти: роздивляюсь, яку його до танців запросити. Коли це підходить до мене та сама знайома квіточка і, стримано усміхаючись, шепоче над вухо:

— Ви щось сумуєте? Може вам до туалету треба?

Але я запросив її на танці. Питає вона:

— Ну . . . як вам наша оселя?

— Чудова! — відповідаю їй. — Мені здається, що це я попав у Кобиляки на Полтавщині. Це просто Україна в мініятурі! І озерна голуби́нь над головою, і розлогі перелоги, і ліс, і акри, і земля на лоти . . . Дорогенька моя, у вас стільки жіночої щирости, стільки ніжности, що, повірте мені, коли б я був гетьманом України, я прохав би вашої руки?

— Бач які ви . . . Сьогодні руки, а завтра що? . . . Ви краще напишіть щось про нашу оселю. І це буде для мене найкраща згадка.

— Добре, — погодився я, — але скажіть, будь ласка, звідки ви довідалися, що я Підкова?

Вона посміхнулася якось загадково й відповіла:

— Коли ви виступали в телевізії, то мій чоловік сказав до мене: „Диви, у Підкови з-за халяви онуча виглядає . . . “

Після того я втік з танців. А рано-вранці я прокинувся, за папір і подався на озеро. Повірте мені, ніколи в житті не грішив, а тут у Глен Спей согрішив . . . Пробачте мені, віршем закінчив гумореску. Ось дивіться:

Був на Марсі, навіть вище —
На Венері в сатурдей,
Та нема ніде миліше,
Як у нашому Глен Спей!

Їв я там гречану кашу,
На Венері — голубці,
А в Глен Спеї, я вам скажу:
Перевершили усіх!

Тут і ліс, і зелень всюди,
І повітря, як озон,
І вода, де повно люду,
І мрійливий горизонт . . .

І русалки є лукаві —
Залоскочуть у воді,
Ось чому, прошу ласкаво:
Стережіть труси тоді . . .

Ресторани — це вірніше
Гріш на вітер — і „О-кей“
А найкраще й найсмачніше
Є у нашому Глен Спей!

ЩО БУДЕ, ЯК ІРО НЕ БУДЕ?

Як тільки люди довідаються, що вже ІРО не дихає, померло, тоді скрізь по всіх таборах насиплють високі символічні могили, а в церквах відправлять панахиди за упокой душі грішної. Увечері в таборових театрах культосвітні референти (за фактом молочарі) поетично прочитають реферати на честь ІРО. Після того люди снакують свої валізи й почнуть прощатися за програмою ЦПУЕ: „Вісті“ з „Трибуною“, „Час“ із „Неділею“, „Промінь“ з Зальцбургом, Мудрий з Бараном...

Потім „закордонне представництво“ блискуче злізе на високу трибуну, наостанку патріотично зідхне і з орієнтацією на рідні землі поїде в „рідний край“, щоб там, за океаном революційно продовжувати боротьбу. Якщо вони не збудують за океаном трибуни, то дійдуть до краю... (Але не до рідного, бо там страшно!)

„Час“ у просторі знайде собі пророка Нестора, що буде вожити в Ура-гваї на бананах про війну або вигадувати якусь політичну анкету, щоб якнебудь затримати біля себе читачів. Якщо читачі отямляться, тоді Точило почне закидати атомовими „Бомбами на весело“. Але ті „бомби“ не вибухатимуть, хіба сам Колянківський підпалить їх сірниками...

„Промінь“ буде тріпати крилом до останку і згодом почне заходити до Аргентини...

„Неділя“ перед виїздом відслужить молебень по сенсаціях і ввілється в порядні будні.

„Вісті“ опиняться в Канаді й там, крім вістей, закладуть ще й допоміжне господарство... Христофор Стерно де-юре дивно буде крутити центрофугу, воскобійники де-факто віяти мед, а такі, як пасічники, — облизуватись...

Шерех поклянеться Шевчукові їхати на еміграцію разом з Манилом. Якщо вони на кораблі не помиряться, тоді Шерех так само, як і колись Тарас Бульба (не Боровець), промовить:

— Я тебе породив, я тебе й уб'ю!

Але зброю заборонено перевозити, і тоді він критично вхопить Івана Манила за ноги і викине за борт у Тихий океан.

Многогрішний Багрянний з золотими бумерангами виїде до Америки. Там золото в моді... Не пропаде! В Америці він знайде собі квартиру на 125 поверсі, щоб йому вікна не вибивали, і почне творити новий генеральний розгром...

Пиворіз Чапленко поїде туди, куди й редактор Чарнецький,

щоб переконувати останнього, що „Пу-Гу“ пишеться не через ризку.

Чарнецький поїде туди, куди й Чапленко, і на зло йому буде продовжувати „пу-гукати“ через ризку.

Між ними утвориться мовно-дискусійний бій. Але їх можна дуже легко моирити.

Я пораджу їм обом перед „боем“ піти звечора до тропічного лісу і там розвішати на ніч вуха, щоб фонетично прислухатися до транскрипції пугача — як він пу-гукає — через ризку, чи вкупі . . .

ДОКТОР СЕРАФІКУС

У мене шлунок — що завгодно дай, перетравить: ковбасу, сало, сардинки. Ручусь! І раптом захворів: рипить, якісь рапсодії виконує і навіть таборової зупи не хоче перетравлювати. Я до нашого таборового лікаря:

— Пане докторе, ой рятуйте!

— Що сталося?

— Ой, живіт! Неначе там три танкісти наспівують.

— Мг . . . давно?

— Цілих два дні.

Доктор Серафікус вислухав мене з усіх боків, похитав медично головою й промовив:

— Щастя ваше, що ви завчасно до мене прийшли.

— Що таке?! — злякався я.

— А таке: ще б один день — і шлюс.

Написав він мені рецепт і наказав не гаятися.

Включився я на четверту швидкість і, рятуючи власне життя, подався в місто до аптеки. Німкеня — така, знаєте, з фармацевтично-порцеляновим носиком — питає:

— Вас волен зі?

Я показав їй рецепт. Вона співчутливо подивилась на мене й промовила:

— Нехай ще й німецький лікар підпише.

Я до німецького лікаря. Гостинець у руки, а рецепт — на підпис. Кажу: рятуйте, докторе, умираю!

Спочатку він заховав гостинець, потім подивився на мене, потім на рецепт та й каже:

— Нехай ця хвора жінка сама до мене прийде.

Я оторопів:

— Це не жінка, це я! — кажу йому.

— Не може бути, — заперечив німець. — Це ліки від жіночих хвороб . . .

— ? !

Прийшов я додому з невідписаним рецептом і думаю: більше не піду до Серафікуса! Чого доброго, ще в родилку відправить. А сам буде на гороховому супі ворожити: хлопчик чи дівчинка.

Н Е Ж И Т Ь

Популярний в світі тижневий часопис „Українське слово“ вмістив на першій сторінці сенсаційний некролог, у якому сповіщалося:

„Ділимося сумною вісткою, що в ніч на 9 березня ц. р. в північній Німеччині несподівано помер визначний громадський діяч, публіцист і гуморист Трохим Прохватило. Він помер в розквіті сил та енергії сорока років з гаком, помер несподівано, легкою смертю від тромбози серця, коли ліг спати і не знайшов потрібним прокидатися.

До кінця своїх днів Покійний залишався вірним сином України і йшов до спільної мети на правильних ногах. Нехай його творче життя, невмируща наснага й вічна любов до Батьківщини будуть усім нам за приклад. Похорон відбудеться наступної п'ятниці на намецькому фвідгофі.

В.Й.П.“

Здавши некролог до набору, редактор, зворушений до сліз, не рахуючи, взяв з редакційного сейфа кілька сот долярових банкнотів і подався на леговище, щоб і собі взяти участь у похороні.

Ховали небіжчика так, як ніколи живим не зустрічали. За труною несли сотки дорогих вінків та живі квіти. десятки різних представників від організацій та установ брали участь у похороні. Добірний церковний хор ще за два дні до похорону нічого не їв, щоб краще бриніли голоси. Промовці, що мали виступати з прощальним словом, споживали виключно сирі яйця. В останню хвилину з Канади прибув літаком від Братства карпатських січовиків Степан Росоха, а з Міннеаполісу — колись „Промінь“ ясний, а тепер засмучений — Джордж Миколин.

Похорон був такий дорогий і урочистий, що навіть багато живих заздрили померлому. Першим прощав небіжчика редактор. Він говорив так зворушливо і з такою погребною інтонацією, що всі полізли в кишені по хустинки, почали шморкати носами, а дехто за традицією вживав рукави.

— Любий друже! — продовжував редактор, — ти жив і сміявся до останніх своїх днів, бо, як сказала Олена Теліга, „Лише тим дана перемога, хто й у болю сміятися міг“. І тому, прощаючи тебе в останню путь, ми всі клянемося тобі, що всі твої діла і...

Тут він запнувся, добираючи відповідного слова, і сталася

хвилинна павза. Всі завмерли в напруженій тиші. І раптом серед тієї тиші, десь зовсім близьенько, неначе за плечима, хтось голосно чхнув. Всі почали оглядатися, шукаючи винуватця.

Згодом знов хтось чхнув, потім знову... Два німці, що стояли над ямою і чекали на свою місію, враз спохватилися й один з них розгублено промовив:

— Ер іст ніхт гешторбен! Ер лебт!

— Він не вмер! Він живий!... — пронеслося в натовпі.

І дійсно, коли підняли віко труни, покійник продовжував чхати, а труна з сухих дощок, наче акустичний трансформатор, підсилювала його голос.

На місце враз прибула німецька автомашина „Кранкенваген“ і покійника під звуки сирен повезли до лікарні. Здивований редактор розчаровано дивився в слід машини і думав:

— „Ех, як шкода! А я йому таку промову приготував.“

Згодом усі роз'їхались і лише редактор залишився до кінця подій. Десь за тиждень на власних ногах із шпиталю прибув покійник. Обурений редактор, навіть не подаючи йому руки, промовив:

— Ех, друже! Я думав ти порядна людина, а ти — сво... сво... свавільна людина!

— Чому? — посміхнувся покійник.

— Ще й питає! Ти ж уяви собі: отакий урочистий похорон! Дві оркестри грали, а вінків! а живих квітів! А слава! Ех голова на тобі гумористична! Навіть умерти по-людськи не вмів! Тепер усе пропало: і честь, і слава. Ти нічого розумнішого не міг придумати, як чхати на свою смерть? А я таку промову тобі приготував... Все зірвалось!

— Я ж казала вам, пане редакторе, що за кого вгодно вийду заміж, лиш не за письменника, — озвалась дружина і важко чомусь зідхнула. — Тепер жди, доки я вдруге овдовію.

— Ти скажи мені, що з тобою трапилось? — обурювався редактор. — Ти ж добре знаєш, що Шпенглер розглядав смерть як естетичне апріорі життя? А з тебе, я бачу, ніколи не буде естета.

— Хіба ж я винуватий? — виправдувався покійник. — Через тебе все вийшло, любий редакторе.

— Чому?

— Тому, що в останньому своєму листі ти просив мене, щоб я написав щось веселе. Я довго над тим думав. Не спав ночами. Все виношував у голові тему. Мене навіть опанувало безсоння. Крім того, я застудився, у мене було аж три хвороби: „катар“,

„насморк“ і нежить. Моя дружина зпересердя сказала: „Щоб ти вже чхав і не переставав!“ І дійсно, я чхав цілу ніч. Потім помилково, замість аспірини, я проковтнув зайву дозу порошків на сон і заснув. Досвідчені лікарі визнали, що я помер від тромбози серця легкою смертю і вже розкладаюся... На превелике щастя, мене врятувала нежить. В труні я знову почав чхати.

— І то як голосно! — додав редактор. — Наче в голосник.

— І тут я не винуватий, — продовжував покійник. — Труна була суха і підсилювала мій голос.

— Бачиш, що ти наробив! — знову вигукнув редактор. — Ти після „смерти“ втратив усе: і популярність, і славу, і добру згадку про себе. А я навіть некролог на тебе вмістив — і то знаєш де? На першій сторінці!

— Шкода! В такому разі я попрошу тебе вмістити негайно на тій самій сторінці спростування. І то великими літерами — ціцером!

— Цього ніколи не буде! — заперечив редактор.

— Чому?

— Тому, що ми стоїмо на безкомпромісових позиціях і жодних угодовських спростувань не вміщуємо.

— Але ж я не мертвий, я живий! Як бути?!

— Дуже просто, — відповів редактор, — на останній сторінці я вміщу про твоє народження. Але при умові, що ти так чхати не будеш.

— О-кей! — вигукнув живий покійник, і аж тоді редактор дружньо простяг йому руку.

З того часу всі читачі паризького часопису стали називати ту хворобу не „катар“ і не якийсь там „насморк“, а по-українському: нежить!

ПЕРША КЛЯСА

Колись між містечками Яворів-Немирів-Львів не було залізниці. І тоді саме між Яворовом і Львовом фірмував один фірман. Звали його попросту — Мошко. І в тому містечку Яворові перебували на феріях українські студенти. Якось пішли вони до фірмана домовлятися та й питають:

— Мошку, відвези нас до Львова?

— А чому б і ні? Може Мошко на те й народився, щоб возити студентів на своїй фірі?

— Скільки візьмете за перевіз?

Мошко подумав і відповів:

— А це залежить від того, в якій клясі ви будете їхати.

Студенти здивувалися.

— Хіба на фірі „кляси“ є?

— Авжеж!

— Яка ж ціна тим „клясам“?

— А така: перша кляса — чотири злотих, друга — два, а третя — один злотий.

Студенти почали глузувати:

— Що ж то за „кляси“, та ще й на фірі в соломі?

— Е-е... не забігайте поперед Мошка в пекло. Поїдете — самі визнаєте.

Хлопці порадилися між собою і вирішили купити всі три кляси. Зібрали вони свої валізи, посідали гуртом на фіру й поїхали. Їдуть молодики в соломі й регочуть:

— Мошку, а де ж ваша перша кляса? Бачиш, що ми поруч хлопців їдемо?

— Мошку, верни гроші! Защо ми по два злотих заплатили?

Мошко на це завжди відповідав:

— Я ж вам казав: не забігайте поперед старого Мошка в пекло? Ох, скандальні пасажири!

Коні поволі тягли фіру степом. А коли дорога під гору йшла піщана і коні важко дихали, тоді Мошко, оглядаючись, промовив:

— Ану, третя кляса, вставай!

— А за що ми по золотому заплатили? — обурювались хлопці.

— Ну, а коли мені коні пристануть і вам доведеться аж до Львова пішки й валізи перти?

Нічого не вдієш — повставала „третя кляса“ і плентається за фірою пішки. Ті, що на фірі, глузують з хлопців. Під горою

коні пнуться і ледве тягнуть фіру. Тоді фірман удруге оглянувся і промовив:

— Ану, друга кляса, вставай, а третя — пхни фіру! І сталося так, що перша кляса сиділа на фірі, друга йшла за фірою, а третя кляса пхнула фіру.

З того часу минуло багато років і вже ніхто того не знає, що слово „перша кляса“ пішло від старого фірмана Мошка.

Кажуть, що Мошко давно вже помер, а як вам тепер відомо, він дуже не любив, що хтось забігав поперед нього в пекло. І тому тепер і в пеклі є „перша кляса.“

ЩЕДРУВАЛЬНИКИ

Зібралися під новий рік на нараду різні національності: бандерівці, мельниківці, сегедівці, уердепівці і просто не п'ющі... Зібралися й почали дискутувати, кому звізду носити. Багрянний каже:

— Я звізду носитиму! Я колись аж під Богодухів ходив щедрувати!

— Ні, Іване Павловичу, вам не можна звізди довіряти, — заперечили бандерівці.

— Чому?

— Ви многогрішні... ще на ходу перемалюєте. Нехай гетьманці.

— Нехай! — ухвалили більшістю голосів.

— А торбу на книші я носитиму! — вимагав Пеленський.

— Що?! здивувалися всі. — Не можна вам торби довіряти.

— Чому?

— Ще з книшами „блискуче відокремитесь“ і тоді шукай „вітряка“ в полі.

— Я буду торбу носити!

— Ні, я!

Дуже палка дискусія була. Нарешті, ухвалили, що звізду носитимуть гетьманці, як державники; торбу на книші носитимуть конструктивно творчі сили — бандерівці, а угаверівці — гаманець на гроші.

Пішли щедрувати. І аж по дорозі пригадали, що ніхто щедрувати не вміє: старі емігранти давно забули, а молоді здавна не знали. Що робити? Багрянний — той хоч з пам'яті реставрує, а решта без пам'яті як?

І вирішили вони на ходу навчитися. Ідуть. Коли дивляться — УНРада. Постукали. Увійшли. Капелюхи й шапки поскидали, поставали в ряд, звізду наперед виставили. Бандерівці, як революціонери, першими затягли:

Уердепівці — хвайні хлопи,
Знають світ і міри,
Тільки що це є за клопіт:
„ $2 \times 2 = 4$ “?

А всі сконсолідовано підхопили приспів:

„З новим роком, новим щастям!“

На це уердепівці лагідно відспівали:

Де ж тут клопіт, непокори!
Дійсність нам відома:
„Дніпро тече в Чорне море“ —
Це є аксіома.

Ну, а бандерівці, як відомо, тут відповіли революційним хором:

Гей, Багряний, ваше перо —
Це червона муза!
— Чорне море тече в Дніпро!
Факт! Гіпотенуза!..

Мельниківці й собі з солідарности почали:

Буйна молодь в нас із кричі,
Знай же вуйко, ІРО-цю:
Зубних щіток по сто тридцять
Роздай бандерівцям!

Згодом і УНДСівці прощедрували:

Угавері стели, Боже,
Путь до Парагваю,
Вони певне й звідти зможуть
Керувать „у краю“?

Коли це й УНДО проспівали:

А гетьманцям, Боже милий,
Верни зір, пораду...
Може Ти їм будеш в силі
Знайти путь в УНРаді?

Гетьманці, звичайно, після цього не приспівували. та це не спинило щедрувальників:

А УНРаді, милий Боже,
Щастя шли на конто,
Ну і грошей купу тоже
З Сіднею й Торонто...

Далі голоси почали звучати милозвучніше:

Купу грошей звідусіль,
Так, як це нам личить,
Щоб Макарушка не в силі
Був їх перелічить.

Потім усі підхопили дружнім хором:

Пошли Боже з новим годом
Нам „осиротіти“
І про смерть „отца народів“
Із газет узріти.

Завершили щедрувальники якнайкраще:

Верни також нас домівки,
В рідний край із миром,
А ту зупу-горохівку
Хай смакує ІРО...

Після того Андрій Миколайович запросив їх до столу. Пеленський ураз примостився проти смаженого поросяти, намагаючись і тут бути в опозиції, а решта розмістилася де хто міг.

Випили... Ніхто навіть і не скривився. А згодом далеко було чути:

Зібралися всі бурлаки
До рідної хати...

„ГОЛОС АМЕРИКИ“

Жіночий голос: — Увага! Говорить Нью-Йорк. Слухайте „Голос Америки“ українською мовою. Сьогодні ви почуєте пригоди нашого спеціального коментатора — „Календар історичних надій“ та про перекладачів-товмачів. Лише сьогодні ви почуєте справжні інформації — добрі чи злі, але правдиві. Перед мікрофоном наш коментатор. Увага! Коментатор розкрив рота...

Чути приемний бархатний голос:

— К, кх!.. Доброго здоров'я, вельмиумучені радіомученики „Голосу Америки“! Іду я оце по Нью-Йорку й чую, що тут навіть по-англійськи говорять... Отож перестрів перехожого й питаю:

— Де тут „Голос Америки“?

„Американець“ чомусь безнадійно махнув рукою і відповідає по-нашому:

— А-а... „Голос Америки“? Ідіть ви вайтер цією стріт, потім заверніть у рекс стріт, потім у лінкс, а там такий великий будинок.

Подякував я йому красенько і, натискаючи на свої „двоциліндрові“, пішов далі. Іду й „Камель“ курю собі. Докурих до половини цигарку, потім пригасив пальцями бичка і за звичкою поклав до кишені. Думаю: „Придасться, не буржуй, щоб такими „бичками“ розкидатися!“

Іду... Коли це — зирк назад, а за мною чомусь поліцай поспішає. Я ходу — він за мною. Я бігом — він урись. Я тоді в галоп... Аж дим за мною стовпом знявся. Навряд, щоб він мене наздогнав. Але тут, як на щастя, впоперек вулиця простяглася і автомашин повнісінько. Зупинився я і думаю: „Що робити“? Коли це поліцай захекався, прискочив до мене і скидаючи з голови каску промовив:

— Містер! Якого ви дідька втікали? Чи ви гадаєте, що я для вас пожежну команду буду викликати? У вас у кишені щось загорілось.

Глянув я на свій піджак — мати моя родная! Ліва пола є, а правої немає! І „Камелі“ у кишеню поклав, а пачки немає. А до того ще й моя пола далі тліє.

Тут людей сила набігалосся: фоторепортери обступили й фотографують в анфас і в профіль. Підвели мене під сусідній кран, охристили свяченою водичкою і я погас. Але „західня зона“ мого тіла, по якій у демократичних державах заборонено бити різками, — світить, як „лямпочка Ілліча“ . . . Що робити? І фоторепортери затворами клацають. Просто кажучи — міжнародний скандал! А тут іще якийсь сукин син виліз на стовп і кричить:

— Містери й містерші! Щойно ви побачили, як людина тріхи не згоріла від „Камеля“! Він навіть „бички“ не викидав! Купуйте „Камель“ лише в наших крамницях!

І що ви думаєте? Люди кинулися купувати „Камель“, а до мене підійшов той самий промовець і каже:

— Містер, тсенк-ю! Ми вас використали для реклями. Ходіть, я вам куплю новий костюм.

Пішов я. А за пів години виходжу з крамниці — і сам себе не пізнаю: костюм на мені такий, що й Хрущову не снився! Сорочка така, що на родіні і після двадцятої п'ятирічки не мав би! А черевики! Глянув я на себе в чуже вікно і думаю: чи це я, чи ні.

Коли це дивлюся на будинок, а воно — „Голос Америки“. Заходжу я туди й питаю:

— Де тут українська редакція?

— Зайдіть, будь ласка, в сусідні двері.

Іду. Двері. А на дверях надпис: „Календарь історических собитій“

„Ага, — думаю, — це ж звідси і про Грішку Распутіна інформували! Постукав я в „календарь“, а потім відчиняю „історическіє собитія“, дивлюсь — позгинались за столами чоловіки, жінки. Зняв я капелюха й гукаю:

— Добрий день!

— Здрасте! . . .

Мені почулося „трасця“, і здалося, неначе мене хто окропом ошпарив: в російському відділі по-українському відповіли, а в українському навпаки. А може я недочув? І знову гукаю:

— Добрий день!

— Здрасте!

— Пробачте, тут українська редакція?

— Здесь.

— Здесь чи тут?

— А какая різниця? Ви што хателі?

— Я „хател“ у справі українських радіопередач. З Європи прибув.

— Ах, так! Прошу пана, сідайте. Дуже приємно. Ну, як там за нас відгукуються? Добре?

— Ох і добре! — відповів я. — Хіба вам „здесь“ не гикається?

Поговорили ми трохи, а потім я питаю:

— Чи ви не приймете одну статтю про московський комунізм на Україні?

— А ви не сепаратист? — питає один.

— Ні, я за фахом тесляр. Правда, колись і на сепараторі в бавера молоко віяв. А ви потребуєте сепаратистів?

— Та ні, це ми так... А статтю краще віддайте до російського відділу, нехай проглянуть. Ми тут лише...

— Що „лише“? — допитуюсь я.

— Ми тут лише перекладаємо.

— Та ні — озвався інший, — міняємось, як рівні з рівними: або вони пишуть, а ми перекладаємо, або навпаки — ми перекладаємо, а вони пишуть.

— Ах, так! То побажаю вам успіхів у перекладах. До побачення, вельмиумучені радіомученики „Голосу Америки“!

На цьому російські радіопередачі в вигляді українських перекладів кінчаємо.

СЕРЕД СОНЯШНОЇ КОНСТИТУЦІЇ

(За О. Вишнею)

Учора опівночі Марс до Землі наблизився.

Я, звичайно, бінокля в руки, трубу від пічки під пахву — саме сажу трусив — і мов той лунатик аж на дах чотириповерхового бльоку видерся. А дах високий, крутий, у готичному стилі. Однією рукою я за антену коло димаря вхопився, щоб мене, бува, ненароком Земля не притягла, а другою бінокля наводжу.

Навів я на Марса бінокля, а там як на долоні все видно: „східня фаза“ і „західня“. А поміж тими „фазами“ щось за чоловічок сидить і ноги на Землю звисив. Дивлюсь я на нього та й думаю гадаю: до якої ж „фази“ він належить?

Правий черевик на ньому скидався на вермахтівський, а лівий — на американський. Галіфе модно латане, а розміром — „разойдись по харошему“. На кашкеті чи гакенкройц, чи „смерть і голод“ — не розібрав. Сидить марсіянин і чимось бинтує собі ноги. Придивляюсь уважніше, а воно обмотки на фасон „широка страна моя родная“...

Бовтає він ногами, а сам годинники звіряє: на правій руці — один, на лівій — два, ще й кишенькового вийняв. Кишеньковий нагадував „кіровські“, а ручні — „освобожденіє от фашизма“.

Ну, — думаю, — до східньої фази. Приклав я до рота свого мегафона і як крикнув, аж сажка посипалась:

— Здоров, марсіянин!

Почув. Годинники враз поховав і відповідає:

— Здрастуй, землячок!

— Продаєш годинники?

— Нет, ето трофеї... А ти хто такой?

— Українець. А ви якої національності?

— ... і-івської.

Не розібрав я: чи бандерівської, чи марсівської. Кричу йому:

— Кажіть голосніше, бо нас Москва глушить!

— А нас Москва підсилює! — похвалився він.

— Хіба вони й туди дісталися? — здивувався я.

— О, вони з нами дружню угоду підписали.

— Таку, як за Гітлера?

Він, очевидно, не почув мене й питає:

— А у вас атомові бомба є?
— Є, — кажу, — саме в ліжку спить. Не дай Боже, забачить, що я на дах видерся, — експльозія буде! А у вас?
— Аж дві — хвалькувато вигукнув він.
— Які?
— Уранова й воднева.
— Де ви їх узяли? Очевидно, шукали та винайшли?
— Ні, не шукали, та викрали, — щиро зізнався він. — А у вас на Землі теж викрадаються?
— Авжеж! Навіть і норму перевиконують.
— І попадаються?
— З бомбами ні, а без бомб — не та кара.
— А дуже карають?
— Так собі, можна красти. У советів на соціалістичних заводах за спізнення тяжче карають. До речі, що то у вас на Марсі за худі плями вештаються?
— То марсіяни норми перевиконують.
— Навіщо?
— У нас зараз передвиборча кампанія розгорілась.
— Куди, до Райхстагу?
— Ні, до МВР.
— До Угавер? — недочувши, перепитую я.
— До Марсівської верховної ради! — пояснив він. — Вся наша країна виставляє як кандидата — батька народів.
— Диви! І у вас батько є? — зрадів я.
— Є.
— А він з вусами?
— Га?
— А вуса в нього є? — кричу я. Але не почув мене.
— А пам'ятники йому є?
— О, на всіх перехестях йому побудували!
— А навіщо живому пам'ятники? Щоб швидше помер?
— Не чую!
— То переходьте, — кричу, — на іншу хвилю, бо Москва глушить!
— А що ви питали?
— Я питаю: навіщо живому пам'ятники? Щоб швидше помер!
— Не чую!
— Не чуєте — дідько його бери!
Так і не домовили. А до того ще й Марс почав віддалятися в систему „соняшної конституції“ . . .

ЛЮДИНА З МАРСА

— Панове, славні Ді-Пі-запорожці за Дунаєм! На збори! Марсіяннин з Марса звалився. Хоче поговорити. Всі, як один, дамо гідну відсіч, щоб і на Марс не втрапив! — голосно вигукували в таборі.

Марсіяннин був високий і худий, як трясця. Чоботи на ньому розлазилися в опозицію: з правого революційним ухилом виглядав брудний палець, а з лівого — колгоспна устілка. За халявою стреміла надгрижена дерев'яна ложка.

На таборову площу збіглися старі, молоді й такі, що на руки просилися. Цілий ярмарок витворився. Кожного цікавив Марсіяннин, що як шкло просвічувався наскрізь.

У шлункові в ньому було видно „Конституцію марсистського раю“, „Короткий курс історії Марсизму“, діаграми, пляни і навіть великий жмут облігацій якоїсь п'ятирічки. Особливо всім тішило те, що в нього в шлункові видно було обсмоктані головки від оселедців.

— Товарищі! — почав він по-марсіянському. — Я офіційна особа, що прибула до вас з Марса, а тому прошу вас не плювати на мене і не матюкати . . . Дехто з вас записався емігрувати на Венеру, на Уран, дехто аж на Юпітер та інші плянети. Але чи знаєте ви про те, що на капіталістичній Венері налічується сім мільйонів безробітних. А що ви будете там робити? До речі, Марс, що став членом ІРО, надалі не буде вами опікуватися. Отже без нас ви будете приречені на голодову смерть.

— Ви за нас не журіться, товаришу марсіянине, — озвався хтось із гурту, — ми й на Юпітері не пропадемо, а головки від оселедців більше не хочемо на Марсі смоктати.

— А на Венері цигарки дешеві! — вигукнув якийсь курець. Марсіяннинові урвався терпець:

— Ах, так . . . харашо! . . . З нового року вам буде заборонений брак . . . Юрба замовкла, ніби замислилась. На щастя, перекладачка пояснила:

— Панове, „брак“ — це по-нашому — шлюб, весілля.

Юнак, що стояв поруч дівчини, враз підкинув угору капе люха й весело відповів:

— Пане марсіянине, ви, очевидно, самі вже вибракувані, бо все наскрізь аж просвічується. А за нас не турбуйтеся. Ми й на Урані повинчаємось, а на Юпітері весілля відгуляємо. До речі, пишуть нам, що там горілка дуже дешева.

— Я вам слова не давав! — вигукнув марсіяннин.

— Та ми вас і не вибирали! . . . — була відповідь.

Марсіянин уже лагідніше почав говорити далі:

— Товариші, подумайте! Марс тепер найближче до Землі. Питома вага Марса в дев'ять разів менша за Землю. У нас тепер у дев'ять разів стало радісніше життя. Коли ви, припустімо, на Землі можете підскочити на метр угору, то на Марсі ви переплигуватимете через дев'ятиметрові будинки. Вас там не наздожене жодний поліцай. Раджу вам якнайскорше зголошуватися на нашу щасливу планету, бо згодом ми закриємо кордони. Не вірте антимаРСівській пропаганді, що видумала якусь залізну завісу. Це все вигадки буржуазних націоналістів.

— А питання можна? — озвався один з гурту.

— Звичайно, що можна, — відповів марсіянин.

— Скажіть, будь ласка: на Марсі м'ясо є?

Аякже? У нас навіть побудовані великі м'ясокомбінати, — почав він. — Беруть, наприклад, свиню й кидають у спецмашину, з якої враз вилазять готові смачні ковбаси.

Дід Панас уже не витримав і порушив мовчанку:

— А що ви робите, якщо в спеціальну ковбасу соли забули додати, або перцю недодали?

— У нас, товариші, така висока техніка, що ми потім беремо ті несолоні ковбаси і вкидаємо назад у спецмашину, звідки потім вертається назад жива свиня.

— Жива свиня?! Здивувалася Мокрина, оскалюючи зуби.

— Авжеж! Це все, товариші, — техніка!

— Товаришу марсіянине, а вас часом не вкинули в ту машину, звідки вилазять живі свині? . . . докинув хтось із натовпу.

— А цитрини у вас є? — поцікавився один лемко.

— Звичайно . . . У нас цитриновий завод у серпні перевиконав цитриновий план на 527%.

Тоді дід Панас не витримав, усміхнувся собі в вуса й питає:

— Пане . . . як вас в дідька! Пане-товаришу марсіянине! Досить! Не морочте і собі й нам голови! Нам усе вже ясно. Скажіть, будь ласка, лише одне: що вгорі — Марс чи Земля?

— Вночі ми вгорі, а вдень по обіді — ви в нас над головою.

— О, це дуже добре. Будемо знати, як і кому після обіду подякувати за опіку. У вас на голові яке . . . рудувате волосся? Нічого, я вас після обіду запримічу. Та ще після горохової зупи. Ха-ха-ха! . . . — і пішов тоді дід Панас до свого бараку. А за ним, регочучи, розходились інші.

А марсіянин виплював триповерховий поклін і під ескортою МП почав дертися по драбині на свого Марса . . .

СВАТАННЯ НА ДЖУГАШВІЛІВЦІ

Це не сватання на Гончарівці, а звичайне собі сватання в Кремлі, на Джугашвілівці, про яке мало хто знає.

Отже, коли наш рідний батько за першої сталінської п'ятирічки овдовів у советському раю, відправивши Алілуєву на той світ. і став, так би мовити, холостим і нежонатим, тоді він, як ніколи, відчув, що йому чогось бракує.

Узяв він телефонну слухавку і подзвонив навмисне через НКВС:

— Галло! Це ти душа лубезний? Негайно розшукай мені Лазаря Кагановича і привези до мене!

За кілька хвилин на порозі стояв Лазар Мойсейович і, низенько кланяючись, відчув, що йому по спині забігали мурашки. Найрідніший батько, що тепер, можна сказати, на порі став, почав:

— Душа лубезний! Я імею сведеній, що твоя дочка хоче за мене вийти заміж. Чи правда це? Перевір ці факти, бо мені треба одружитися.

Бідний Лазар не наважився спростувати таких чуток і, почувуючи себе загіпнотизованим на смерть колючими очима „на-реченого,“ замимрив, потираючи руки:

— Ти наше сонечко ясне, а ми твої плянети, ти наш рідний тато, а ми твої діти. Роби, як знаєш, бо без мами і люди почувають себе напівсиротами.

— То як, піде вона за мене?

— Авжеж! Це для неї завітна мрія була! А ще якби ти одружився з моєю дочкою, то як би ми цікаво поріднилися! Уяви собі: зараз ти мені просто рідний батько і все, тому я твій син, а моя дочка Розалія — твоя внучка. А як ти одружився з моєю дочкою і станеш моїм зятем, то тоді я буду вважати себе щасливим тестем, а відтак і батьком свого рідного батька... А коли ти наш рідний батько, то я, як твій тесть, стаю рідним дідом... А коли б я став батьком для рідного батька, цебто рідним дідом, то моя дочка, як твоя внучка, буде по тобі доводитися мені правнучкою. А коли моя законнонароджена дочка стане твоєю шлюбною дружиною, а ти моїм рідним батьком, то я, хоч і твій тесть, доводитимусь тобі сином, а моя дочка, як твоя дружина стане мені мамою. А раз ти мій рідний батько, а я сякий чи такий твій син, а моя дочка, колишня твоя внучка, стане твоєю дружиною, то вийде так, що я, твій тесть, опинюся в ролі сина й одночасно правнука у своєї рідної доньки і вона

буде моя прабабуся. А раз ти наш рідний батько, а я, як твій тесть, є твоїм батьком і рідним дідом, то мудрий зятьок завжди мусить слухатися свого тата . . .

До чого вони далі домовилися, я не знаю. То вже справа не моя. Але знаю, що українські півсироти з надмірної любови до рідного батька воліли б навіки залишитися круглими сиротами . . .

ПУТІВКА В КИРИЛІВКУ

Пасажи́рський поїзд плавно зупинився на Київському головному вокзалі. І тоді розпочалась звичайна історія: люди кидалися від вагонів навперейми і починали штурмувати вихід. Вони тиснули один одного, кричали, лаялися, проривалися і потім, наче повідь, заливали привокзальну площу. Після того завжди на виході залишалися гудзики від костюмів, підтяжки від штанів, рукави від сорочок і навіть вирізані на ходу кишені.

І серед того людського коловороту на площу вискочив середнього віку селянин-колгоспник, що вперше прибув до столиці. Він і сам не знає, чи від поїзда він переступав ногами, чи може його попросту тріумфально винесли попід боки до міста.

На площі він почав оглядатися на себе, ніби зважував: цілий він чи ні. Нарешті заспокоївся, підійшов до кіоска і купив останнє число свіжого „Комуніста“. Його цікавила якість паперу, а не зміст газети. Відшматувавши клапоть „Комуніста“, він скрутив цигарку і, покурюючи, замислився:

— Куди ж тепер далі йти?

А Київ для нього — це не колгосп ім. Сталіна! На селі йому знайомі всі закутки, навіть більше — знав, хто сю ніч нишком поніс з колгоспної комори мішок борошна, або де минулої ночі пропадав голова колгоспу. А це ж таки Київ — столиця!

Перекурив він, потім кинув недокурок на брук і розтер чоботом. Розтирав так, ніби десь поблизу стояли стіг соломи або копиця сіна. Далі почав приглядатися до перехожих, неначе вгадував, до кого саме йому звернутися. Нарешті, він підійшов до міліціонера й промовив:

— Пробачте, скажіть, як його попасти в Кирилівку? — і гордовито додав: — маю туди путівку!

А в Києві Кирилівка — це те саме, що в Харкові Сабурова дача. Навіть і малі діти знали, що то психіатрична лікарня, для божевільних. Міліціонер якось здивовано підморгнув і настоєжено промовив:

— Ходіть зі мною.

Біля трамвайної зупинки він звернувся до кондукторки:

— Ось цьому чоловікові в Кирилівку треба. Путівку туди має. Так ви там . . . на Подолі скажете, на який номер йому пересісти!

І вже шепотом до колгоспника:

— Чіпляйтеся, товаришу, на трамвай, тільки так, щоб я не бачив.

Вчепився він на підніжці за поручні, а ноги нікуди поставити. Повно-повнісінько людей. Нарешті, одну ногу об щось обіпер, а друга в повітрі маятником бовтається. Але й це було б пів біди, якби хтось не наступив йому на єдину обіперту ногу.

— Товариші! — закричав він. — Не топчіться на моїх власних мозолях!

— А ви не розкидайтеся з мозолями, а тримайте їх при собі! — озвався хтось з трамваю.

— Та потисніться, товариші, бож зриваюся в повітря!

— Зривайтеся на здоров'ячко, але не забувайте про приземлення!

Доїхав він аж до Подолу. Глянув — хтось йому на ходу також торбу за плечима одрізав, що аж він сам здивувався:

— От майстер! Молодець! Такий і за комунізму не пропаде.

На подолі він, за порадою людей, пересів на номер 12 і доїхав аж до Кирилівки. Приїхав і з'явився в лікарню.

— Добрий день вам! — привітався він до чергового лікаря. — Так оце та Кирилівка? Фу, насилу добрався!

У психіатричній лікарні все поставлено так, щоб хворим не нагадувати, де вони перебувають. На підлогах були доріжки, на стінах висіли різні картини, на столах пишалися вишиті ска-тертини. Медперсонал ставився до хворих досить чуйно й уважливо.

Лікар уважно подивився на прибулого й спитав:

— Як ваше ім'я і прізвище?

— Устим Козуля.

— Чим вдома займалися?

— Старшим телятником у колгоспі був. А це приїхав до вас, щоб трохи відпочити. Путьовку маю.

— Роздягайтеся, товаришу Козуля.

Колгоспник, якось вагаючись, задивився на сестру, що сиділа за столом.

— Не можу.

— Чому? — здивувався лікар.

— А тому, що ота жінка дивиться на мене, як кіт на сало. Нехай вийде.

— Катерино Аркадіївно, вийдіть на хвилинку, — промовив лікар.

Сестра лишила на столі картотеку й подумала:

„Боже, до чого його колгоспні телята довели! Збожеволіла людина...“

Лікар узяв статескоп і, вислухавши клієнта, одночасно почав питати й записувати:

— Член партії? . . . Не дихайте. Позапартійний? . . . Дихніть. Ах, колгоспник! . . . Тепер дихайте.

Після медичного огляду його примістили в тихій і затишній кімнаті. Живе він там день, другий, третій . . . Їсть. П'є. Нічого не робить. І все було б добре, якби оце біля нього та ще й дружина була. Сів він і почав писати додому листа:

„Добрий день, рідна моя дружино!

Нарешті, я в Кирилівці. Зустріли мене дуже добре, навіть і на папери не подивилися. Це тобі не в колгоспі ім. Сталіна. Тут їсти дають, скільки влізе, пити теж. І все було б дуже добре, якби по-сусідськи не була одна буйна палата, де сидять божевільні. Але я на них не реауюю. Тут я почувую себе, як на курорті. А коли б ще й ти була біля мене, то не треба й помирати. На цьому кінчаю писати. Бувай здорова. Цілую тебе власними устами.

Устим Козуля.“

І відніс сам листа на пошту. Десь наступного тижня до нього знову завітав лікар. Вислухав, а тоді й каже:

— Ну, товаришу Козуля, ви вже здорові — збирайтеся додому!

— Що?! — здивувався Козуля. — Та я й не був хворий!

Лікар спохватився:

— Так, так . . . Ви й не були хворі, але тепер ви зовсім здорові. Мусите їхати додому.

— Нікуди я не поїду! — раптом відрубав він. — У мене путівка на місяць, а не на два тижні!

На той крик збіглися лікарі. Питають:

— Яка путівка?!

Козуля перейшов від оборони до контрнаступу:

— Як „яка“?! А подивіться там краще у моїх паперах!

І справді, коли черговий лікар роздивився на папери, він ураз зблід і від жаху вхопився за голову. В путівці значилося, що Устим Козуля скеровується на південь до моря в Кирилівський будинок відпочинку.

— Та це ж ви не туди потрапили! — в розпачі вигукнув лікар.

— А мені яке до того діло? Мені й тут не погано, — відповів він.

Почалося те, чого ніхто й не сподівався: лікарі не мали

права жодної хвилини тримати між психічно хворими здорової людини, а Козуля ніяк не хотів передчасно вертатися додому.

Даремно йому пояснювали, що то психіатрична лікарня, що між хворими не можна довго лишатися, що там навіть здорова людина може збожеволіти.

Не хоче виходити! Каже:

— Яка різниця! Наплювать на божевілля! Мені й тут непогано! Адже ви не побожеволіли? Давайте нову путівку, тоді прощаємось.

Нарешті йому здобули аж із Москви від Головкинурортуправління нову путівку. На цілий місяць. І тоді, коли його виписали, він справді попрощався і попросив, щоб не згадували лихом, і пішов. Вийшов він з психіатричної лікарні, оглянувся й, усміхаючись, промовив сам до себе:

— Ех, як шкода! Хоч і психіатрична ця божевільня, але далеко краще було, ніж у колгоспі ім. Сталіна! . .

Д О Б Р Е   К О Л Е С О

З'їхалися в Мюнхені на консолідаційну конференцію представники Роз'єднаної Нації: бандерівці, мельниківці, уердепівці, ундеесівці, ундівці, се-гедівці, соціялісти і навіть якимсь чудом туди потрапив один неумандатований.

Зібралися вони на окупованій українцями Дахаверштрассе у верхній палаті, що над церквою. Круглого стола там правду кажучи, не було, зате були звичайні столи і надзвичайні, на яких колись, ще за ІРО спали СУМ-івці, пластуни, редактори, професори і навіть приїжджі. І така була благодать прибиральникові, що столів уранці не треба було витирати.

Кажуть, що колись давно-давно, кожний партійний лідер хотів бути стовпом, а решта щоб трималися на прив'язі. Потім їх перун покарав, і з того часу сталося стовпотворіння вавилонське: бандерівці розмовляли революційною мовою, мельниківці — солідаристичною, уердепівці — гетсиманською, гетьманці — консервативною, соціялісти — марксівською. І ніяк спільної мови не знайдуть.

Почали на консолідаційній конференції вибирати голову зборів:

— Багряного! — закричали уердепівці.

— Як Багряного на голову, то краще нам бути без голови! — заперечив Зенон Пеленський.

— Пеленського!

— Ні, краще нам бути з головою, а без Пеленського! — відповіли уердепівці.

— Сапігу, він державник!

— А ми що — бездержавні?

Довго вони так сперечалися, залишаючись без голови. Нарешті, обрали на голову Багряного: хтось довів, що він хоч і східняк, але хвайний хлоп. Вийшов Багрянний до надзвичайного столу і став жовто-блакитним.

— Панове делегати! Консолідаційні збори дозвольте вважати відкритим. На порядку денному в нас одно питання: Консолідація конструктивнотворчих сил. Зміни або додатки будуть?

— Аякже! Будуть і зміни і додатки, озвався з місця неумандатований чоловічок.

— Які?

— Для консолідації треба консолідацію відсунути на задній план, а до порядку денного викочую конструктивно-творче колесо.

— Яке колесо?! — здивувалися всі, задивляючись на того чоловіка.

— Ну, уявіть собі: новий віз, ковані колеса. Скажіть, будь ласка: скільки в добре колесо треба шпичь?

— Це не по суті! — заявив голова.

— А щоб було по суті, то я й запитую: скільки в добре колесо треба шпичь? Бо інакше я на ці збори накладу вето!

Його враз підтримали бандерівці й гетьманці. Нічого не вдієш. На порядок денний довелося викотити добре колесо, а питання консолідації поставити в другу чергу.

Тут наперед блискуче відокремився Пеленський і в революційний спосіб заговорив:

— Вельмишановні делегати! Я, що народився під селянською стріхою і маю духовий зв'язок з краєм, заявляю: в добре колесо треба дев'ять спиць! Це вам доведе кожний український самостійник.

— За ним солідарно підвівся Бойко і промовив:

— Я теж народився в українській хаті, але щось не пригадую, щоб у нас під стріхою та кублились отакі горобці. Щождо доброго колеса, то до нього треба дванадцять шпичь! Так вам може заявити кожний, хто опанував українське слово.

— Панове! — виступив Багрянний. — Я особисто побував у Казані і в Рязані, об'їздив Крим і Рим, наочно переконався, що Дніпро впадає в Чорне море, а тому засвідчую: чотирнадцять шпичь! Такі наші позиції і це вам найкращі українські вісті.

— Вісімнадцять шпичь! — заперечив Степан Баран. — Бо у нас колись була ундівська вісімнадцятка.

— Десять шпичь! — заперечив соціалістично Феденко. — У цьому вас запевнить кожний, хто знає навіть наше слово.

— Ні, не до пари треба!

Тут наперед виступив інженер Сапіга і, тримаючи себе поважно, як той князь серед дружинників, спокійно заговорив:

— Панове делегати! Всі ви, як я бачу, кепсько розумієтесь на колесах. Як нам, гетьманцям-державникам, підказує практика й життєвий досвід, то чим більше колесо, тим більше треба шпичь. У цьому вас запевнить кожний український робітник, я і навіть вся Україна і світ.

— Ого! — многогрішно поспішив Багрянний. — Я бачив у Казахстані такі великі колеса, але без жодних шпичь — кругляки одпиляні. А як вони риплять — неначе гетьманці проти УНРади.

— Дев'ять шпичь!

— Десять!

— Вісімнадцять!

Дискусія дійсно почала набирати конструктивно-творчої сили. Здавалося, що кожний із делегатів ось-ось почне орієнтуватися на власні сили... На щастя, підвівся неумандатований чоловічок і заговорив:

— Дорогі панове редактори! І не тому ви дорогі, що ви дорогі, а тому, що ви дорого обійшлися нашому загалові! Я ж вам ясно сказав: добре колесо! А коли воно добре, то не треба й шлиць, бо на те воно й добре! Отак і з консолідацією.

І тоді всі делегати знайшли спільну мову — українську.

НАЙБІЛЬШИЙ ЗЛОЧИНЕЦЬ

Пагано в Німеччині пошта працює! Ще в минулому році редактор обіцяв гонорар вислати, а я й досі не отримав.

А без грошей — самі знаєте як. Друзі вас не помічають, дружина вдома гризе голову, а тут ще й до Америки не беруть. Кажуть:

— Доведіть, містер Підково, що ви не від мавпи походите.

— Та я, — кажу, — ось дивіться сюди. І Адамове яблуко маю, чого мавпам бракує, і одного ребра не маю . . .

Не вірять. Питають:

— А чому ваша дружина без Адамових яблук?

Хотів був своє горе в горілці втопити, але, на моє щастя, і горе навчилося плавати. Все докупи зібралось.

Іду я в такому настрої по Гамбургу, а там не життя, а окупація! Не те що в советів — „І чого тільки в магазинах немає!“ А тут усе є, аби гроші. А грошей у мене — хоч усі кишені ввертай. Іду й думаю: хоча б який дурень гаманець загубив. Коли це дивлюся — біля великого будинку натовп. Я в ту гущу і по мозолях . . . Аж воно поліцайпрезидіум вивісив на стіні оголошення — розшук на трьох великих злочинців. На двох злочинців фотографії висять, а на третього немає — порожнє місце. Хто знає будь-що про них, той одержить нагороду 10.000 марок.

У мене, одверто кажучи, аж в очах помутніло — 10,000 марок! Та це б вистачило мені і на гуморески, щоб відсилати їх до редакцій, і на авторські примірники підписатися, і навіть послав би в ЦПУЕН: ось вам, пане Плющ, — розплющуйтеся! . .

Раптом мені спало на думку піти до президента поліцайпрезидіуму й сказати: давайте готівкою 10,000 марок — я бандит!..

Піднімаюсь і йду, а до мене швайцар:

— Вас волен зі?

— Я волен гроші, розумієте? . . До президента мені . . .

Він якось підозріло подивився на мене і не пропускає. Завляю йому авторитетно:

— Мені в справі бандитів . . . фурштейн зі?

Він ураз дугою зігнувся переді мною й винувато промовив:

— Ах, зо! Бітте, цвайте шток.

Зайшов я до президента й вітаюся.

— Чим можу служити? — питає він, простягаючи мені руку.

„Диви, — думаю, — я авслендер, а краще зі мною поведеться, ніж у Харкові на Чернишевській рідне НКВД. Кажу:

— Я щойно прочитав ваше оголошення про злочинців і хочу вам допомогти в цій справі.

— Ви щось знаєте про них?

— Так, гер президент, одного злочинця я знаю.

— Якого?

— Отого найбільшого, що у вас бракує на нього фотографії.

З радости президент не знав навіть, де мене посадити, і я залишився стояти.

— Ви і фотографію з нього маєте?

— Маю.

— Може й адресу знаєте?

— Знаю.

— Коли ж ви дасте ці відомості?

— Завтра.

— О, прекрасно! Вас чекає нагорода 10,000 марок!

Дякую. Від сьогодні цю суму я лишаю у вас, але на своєму конті. А покищо дайте мені сто марок на дрібні видатки.

Президент якось стурбувався моєю передчасною вимогою, але я його запевнив, що я чесний у своїх обіцянках. Не встиг він кудись подзвонити, як до нас прийшов якийсь урядовець і відрахував мені сто марок. Я поважно розписався і зібрався йти.

— Так значить морген? — перепитав ще раз президент.

— Пунктліх! Завтра ви матимете все, що я обіцяв.

Ми розпрощалися, наче давні знайомі. Дійсно, я був чесним і дотримав свого слова. Мало того, я був більш ніж точним.

Навіть не чекаючи до ранку, я опівночі повісив поряд із двома злочинцями великий портрет найбільшого злочинця в вусах . . . Я також не забув подати його точну адресу:

„Москва. Кремль. Сталінський тупик.“

ЧОТИРНАДЦЯТА ЛЮЛЬКА

Всенародньою волею та своєю ласкою Він, Сосо Віссаріонович Перший, вождь Всеросійський, рідний батько Український, покровитель Фінляндський, визволитель Польський, учитель Чехо-словацький, друг Болгарський, приятель Румунський, опікун Албанський, оборонець Корейський, побратим Китайський, ворог Югославський і прочая, і прочая, в ніч проти жовтневої революції загубив у себе в Кремлі люльку.

Цілих 30 років вона вірою і правдою чаділа йому під носом, золотила йому рудуваті вуса на „гольд-дупле“ — раптом зникла. Така обгоріла, пожовкла й смердюча люлька миру з надгризеним кінчиком . . .

Розлючений Сосо Віссаріонович хотів закурити, але згадав, що люльки немає, і почав трясти в повітрі кулаками.

— Так, все ясно! . . . — кричав він. — Це все справа паліїв війни, якщо не Трумана, так Черчіля — факт! Черчіль органічно ненавидить пролетарську люльку й курить лише буржуазні гавайські сигари. Але тут не обійшлося й без наших буржуазно-націоналістичних ворогів народу!

Він зняв телефонну слухавку і заговорив історично-геніальним діалектом:

— Алльо! Комутатор? Дайте мені міністра внутрішньої демократії! Хто біля телефону? Берія? Мені тебе якраз і треба. Тобі ще невідомо, що палії війни вкрали мою люльку? Ми боремось за мир, а нам у шпичі закладають дрючки. Кажете, що ще не народився такий злочинець, якого б ти не викрив? О, я знав, кого призначити на голову НКВС! Знайдеш люльку? Харашо, душа любезний! Орден гарантований.

Він поклав слухавку і знову хотів закурити, проте люлька ніби кудись сама втекла, як ті Ді-Пі від „рідного батька“.

— 2 —

На майдані, де колись стояла церква, зібралось стільки колгоспників, що навіть ніде було крапнути горобцям, і тому вони перелітали далі — в поле.

Голова сільради тов. Колгоспенко, пихкаючи люлькою, взяв собі слово:

— Товариші! — урочисто почав він. — Щойно ми одержали з району радісну телефонограму. Слухайте уважно її зміст!

„До всіх парторганізацій, голів сільрад та колгоспів!

Усі селяни-колгоспники, робітники та службовці, що курять люльки і не мають тютюну, мусять завтра, 10.11. ц. р. організованим порядком прибути на подвір'я НКВС, де видаватимуть високого гатунку тютюн. Одночасно зобов'язуємо вас надати власникам люльок гужевої та авто-транспорту.

Начальник райМВС: Чупирадло

Секретар: Матюха.“

— Ото ж, товариші, — урочисто продовжував голова, — завтра о сьомій годині ранку вирушаємо звідси до району!

Після зборів колгоспники почали дискусію.

— Це, очевидно, роздаватимуть з нагоди жовтневих свят, — пояснив один.

— Так уже ж позавчора відсвяткували . . . — відповів другий.

— Ну . . . може запізнились.

— А я думаю, що це перед війною . . . — додав третій.

— Дурниці мелеш, куме! І хто б це перед війною табак розтринькував? Армія що? наші бички збиратиме?

— Ви що не кажіть, а перед війною! Це вони, сукини сини, хочуть у народі симпатію завоювати.

— А чому ж нам немає? Що ми — не з люльки куримо? Хіба ж ми даремно „Шлях до соціалізму“ на цигарки рвемо? Отакі завбільшки цигарки крутимо, як у мого кума ніс. І виходить, що ми не курці?

— Ну, що ж, може вони там угорі гадають, що українці курять лише запорізькі люльки.

— Ось не сперечайтесь, товариші, завтра все з'ясується, — озвалась старша доярка, що обіцяла „рідному батькові“ до першого травня і бика роздоїти.

— 3 —

Так і сталося: наступного дня все з'ясувалося.

З усіх навколишніх сіл до райМВС прибували десятки автомашин, підводи і пішоходи сунулись. Подвір'я щерть залюднили курці. Нарешті, ворота причинились за останніми і в усіх кутках подвір'я появились військові. На ганок вийшов сам начальник райМВС.

— Ну, что . . . — почав він, глузливо мружачи очі, — бур-

жуазного табачку захателось?.. Своя, пролетарська махорка вам уже надоїла? Смердить? Признавайтесь: хто з вас у ніч проти жовтневої революції вкрав у нашого дорогого вождя і учителя Йосифа Віссаріоновича люльку?

Усі враз притихли, зблідли і якомсь злякано переглянулись один на одного. Начальник вів далі:

— Бачили, як широко сюди були відчинені ворота? Запамятайте, що звідси навіть і щур не вилізе! Отже, признавайтесь: хто з вас украв люльку? Інакше всім вам з носів піде густий дим!

— Курці похнюплено мовчали. Стало тихо-тихо. Навіть чути було, як у декого цокотіли зуби. Раптом голова сільради, Колгоспенко, підвів догори руку й промовив:

— Товаришу начальник, а дайте мені слово!

— Прошу.

Колгоспенко вийшов наперед, скинув перед натовпом кашкета й почав:

— Товариші! Я, як старий член комуністичної партії лєнінського набору з 1924 року, звертаюсь до всіх вас: давайте ми всі, як один, одноголосно зізнаємось у своїх злочинах! Цим самим ми засвідчимо перед геніяльним вождем міжнародного пролетаріату свою любов і відданість до нього! Хто за те, що кожний із нас несвідомо вкрав люльку в Йосифі Віссаріоновича, прошу піднести руки! Дякую. Хто проти? Нікого? Хто утримався? Нема? Отже, товариші, ми вкрали трубку одноголосно!

Слідчі напочатку розгубилися і не знали, як на це реагувати. На допомогу їм прийшов сам начальник МВС. Він наказав винести на подвір'я стіл і написати один на всіх загальний протокол допиту. В чергу стали 1587 „зłodіїв“, що один за одним почали прикладати свої підписи „добровільного зізнання“. Коло столу зростала величезна купа „вкрадених“ люльок...

А проте ні ворота, ні хвіртка звідти більше не відчинились: знали як „красти“ люльку — умійте й відбути кару.

— 4 —

Допитливий читач може спитати: „До чого тут „чотирнадцята люлька“? Пояснюємо, що про „13 трубок“ советський письменник Ілля Еренбург уже написав у свєму романі, а це — чотирнадцята, що про неї він чомусь не згадав... Через неї з усіх кінців необ'тної родини до червоної столиці прибували десятки вагонів, навантажених люльками. Міністер внутрішньої

демократії зібрав статистичні звідомлення і особисто з'явився до „вождя миру“.

— Дорогий Іосіфе Віссаріоновичу, злочинці половлені! Зізналося 1,739,986 злодіїв... Але, на жаль, серед майже двох мільйонів зібраних люльок навіть я неспроможний вашу відшукати.

— І не треба! — обірвав його вождь міжнародного пролетаріату. — Я вже сам її знайшов.

— Де ж вона була?! — здивувався міністер.

— У мене за халявою.

ГОЛУБИ МИРУ

Старе лібретто до нової трагікомедії

На авансцену виходить діпіст у ролі конферансьє. На ньому циліндер, фрак, галіфе і обмотки поверх подертих черевиків.

— А вгадайте, люди добрі, де відбудеться наступна мирова конференція Об'єднаних Націй? Ніхто не вгадає! Ця таємниця належить лише гумористам. І то раз на рік. Для цього треба збагнути таємниці гороскопу. А гороскоп — це таке симпатичне ворожіння, при допомозі якого, одверто кажучи, можна вгадати минуле, сучасне й прийдешне . . .

Як вам відомо, шановне панство, за десять років мирного співіснування відбулося аж тисяча сто дев'яносто сім рядових засідань ОН, сімсот вісімдесят п'ять генеральних і накладено п'ятсот двадцять три советомирових вето. Делегати на мирових конференціях так акліматизувалися, що коли советські голуби миру стукають п'ястком об стіл, то на те вже ніхто не реагує. Всі попередні конференції відбувалися по всьому світі, а наступна відбудеться в його околицях . . . на Марсі! Полетять вони туди міжнародньою ракетою миру. Факт!

Керуватимуть ракетою совети, газуватимуть англійці, фільтруватимуть французи, а гальмуватимуть американці. А на Марсі, як вам відомо, година довша, день більший, місяць кругліший і рік тягнеться шістсот вісімдесят шість днів. До чогось скорше договоряться, або скорше розшолопають, з ким мають справу.

Зараз іде до того посилена підготовка. Не вірите? Поживете — самі переконаєтесь. Тож побажаємо вам добре придивитися до справжніх голубів миру.

(Зникає за завісою)

Дія перша

Кімната в Кремлі. На стіні портрети вождів. За столом сидить пікасівський голуб миру і курить люльку. Потім вибиває попіл з люльки об закаблук, ховає люльку за халяву й починає лузати гарбузове насіння.

Сталін: Смачне насіння! (Сплюває на підлогу). Треба буде їй подякувати. (Знімає слухавку). „Галльо! . . . Лаврентій? . . . Зайди до мене“.

Увійшов Берія, обвішаний орденами й медалями. Сталін задивляється на нього й хитро мружить очі.

— Безбожник, а на грудях цілий іконостас . . . Куди ж тобі надалі нагороди вішати?

Берія: Я гадаю — на спині, а якщо ні, тоді доведеться узаконити таку орденську дошку, щоб носити її перед себе . . . Де ви взяли таке гарне насіння?

Сталін: Це мені румунська мама передала, Анна Павкер. Повну торбинку! Хитра, клята баба. До речі, чи тобі відомо, що я збираюся на мирову конференцію?

Берія: Ви мені про це вже двічі казали . . .

Сталін: Ах, так . . . Стільки думок, стільки турбот . . . Не знаєш, де мені дістати лордівський циліндер, новий фрак і черевики на фасон „джімі“?

Берія: (Здивовано) Навіщо це вам потрібно? Чи не надумали ви, бува, їхати до Німеччини на посаду сажотруса?

Сталін: Так мені підказує залізна логіка диктатури пролетаріату. Я маю їхати на побачення з Труманом . . .

Берія: Дістати дуже легко: я пошлю когось до Америки і там вони, як прихильники миру, когось роздягнуть.

Сталін: А якщо фрак буде занадто довгополий?

Берія: Тоді ми ще когось роздягнемо . . .

Сталін: Америка й так гола . . . Чи немає в нашій соціалістичній країні таких кравців, що зуміли б на місці пошити фрак?

Берія: Були . . . Але фрак — це буржуазні витівки і ми всіх таких кравців задовгополили туди, де „дванадцять місяцев зіма, а остальное лето“ . . .

Сталін: А може хтось з кравців устиг перекваліфікуватися на шевця?

Берія: На жаль, ми не помиляємось . . . Навпаки, до кожного кравця ми підбирали в придане й сотню шевців.

Сталін: (Стукає кулаком) Краще б ви зробили навпаки: до кожного шевця забирали по сотні кравців! . . .

(Завіса)

Дія друга

Вашінгтон, Департамент. Труман і Ечісон у кабінеті.

Труман: Ну де мені дістати такий одяг? . . . Аж голова на штати розвалюється!

Ечісон: А який вам одяг потрібний?

Труман: Надгризеного пролетарського картуза, перелатані соціалістичні штани й демократичні обмотки до сторозтерзаних черевиків. Я мушу на конференції зустрітися з містером Сталіном.

Ечісон: Таку одягу й у якому хочете накладі можна дістати лише в найдемократичнішій у світі державі. На всю Америку вистачить!

Труман: Але ж там демократія на замке і нам, аве-диктаторам, туди не потикайся.

Ечісон: Туди-то можна, та звідти ніяк.

Труман: Що ж його робити?

Ечісон: До Америки прибув якийся діпіст . . . Як його? Ага, згадав: Йосип Гірняк! Він, здається, в цій справі розбирається. Я попрошу його від вашого імени, нехай він нам допоможе в пролетарській костюмерії.

Труман: А він хто такий? . . . Польський українець чи може український поляк?

Ечісон: Хто його знає! . . . Кажуть люди, що він за національністю малий, а за фахом — новий американець.

Труман: (Радіючи) То йдіть швиденько шукати Мамаю. (Ечісон виходить).

(Завіса)

Дія третя

Кремль . . . Та сама кімната. Сталін стоїть перед дзеркалом, піднімає пальцями циліндер, галантно вклоняється й вітається сам до себе:

— Ну, містере Сталіне, вас просто не впізнати! Зупинка за космополітизмом та низькопоклонством перед загниваючою буржуазною культурою.

Берія: Ех, якби це не ви, а хтось інший.

Сталін: То що?

Берія: На мене фрак впливає, як червона плахта на бика. Я могу кинутись.

Сталін: Гляди! . . . (Запалює сигару). А треба признатися, що реакційний консерватор Черчіл має не дурний смак. Сигари, хоч і буржуазні, але не такі смердючі, як наш колгоспний самосад. (Пускає дим з носа). Так, ось завтра летимо на мирову

конференцію. Треба буде там поставити такі домагання, щоб чергову мирову конференцію відтягнути до чергової мирової конференції. (Підходить до дзеркала, робить крок, спіткнувся — і мат...)

Берія: Коли будете на конференції, то не треба спотикатись.

Сталін: Чому?

Берія: Тому, що ви цю спаву завжди шахуете матом, а союзнички подумують, що ви вмiєте грати в шахи.

Сталін: Скажи краще, як я виглядаю?

Берія: Чудово!.. Чудово, Йосифе Віссаріоновичу!.. Ви на всі сто відсотків дотримались буржуазно-реакційного стилю.

Сталін пильно дивиться в дзеркало, а потім:

— Лаврентій!

Берія: Що таке?

Сталін: Ось поглянь, яку я новину відкрив у галузі фізики!.. Дивись, моя права рука виглядає в дзеркалі лівою, а ліва — правою...

Берія: (І собі дивиться). Диви!.. Та це ж велике наукове відкриття!.. Які здібні наші люди!.. Як швидко ми прогресуємо!.. Ви завжди ведете науку вперед. Хочете, я подзвоню до віце-президента Академії Наук, щоб вас прийняли в дійсні члени Академії?

Сталін: Обов'язково! А приймуть?..

Берія: Ого!.. Як я подзвоню, то приймуть. Коли Марію Демченко прийняли просто з буряків в Академію, а вас...

Сталін: То дзвони! (Весело наспівує).

Ми на зло усім буржуям
міравой пажар раздуєм.

Дія четверта

Труман переодягнений і теж дивиться на себе в дзеркало й по-вуркаганському чвіркає через зуби. (Вітається до себе в дзеркало): — Галло, товариш Труман!.. Тепер не розбереш, чи ти вискочив з Бутирок, чи з Луб'янки, чи, може, з Холодногорської в'язниці! Парень — свой в доску!

Ечісон: Але ви, товаришу Трумане, прекрасно курите бички, а ще краще чвіркаєте через зуби. Запевняю: коли б ви в советів змогли отак стріляти, як плювати, з вас вийшов би Ворошиловський стрілок першого ступня... Уявіть собі, що з десяти

можливих ви дев'ять попадаєте в точку. Снайпер! Я вами просто захоплений! Чудово! Без перебільшень: ви цілком дотримались пролетарського реалізму. Ні, ні. Мало подякувати Йосипові Гірнякові за таку багату костюмерію!

Труман: Так, так... замало подяки. (Обмотка в цей час розмотується. Він сідає в крісло і знову бинтує обмоткою ногу, наспівуючи):

Ширака страна моя радная,
Много в ней лесов, полей і рек.

Ечісон: (Здивовано). Хто це вас так швидко навчив співати по-російському?

Труман: Молодий американець, Тодось Басмач.

Ечісон: А він хто такий?

Труман: Якийсь старший боярин... Але я точно не знаю.

Ечісон: Такої національності і я щось не чув... То що — і йому передати ваші побажання?

Труман: Авжеж! І перекажіть, що я бажаю йому бути молодим поетом. (Співає на новий лад):

Ширака абмотка ти радная...

Завіса

Дія п'ята й остання

За завісою гуд моторів. Завіса піднімається. На сцені пустеля й самотня пальма. Осторонь ракета, біля якої стоять Сталін, Труман, Черчїл, Шуман і советський радист. Всі радісно оглядаються.

— Гуд дей, Марс!

— Сервус, Марс!

— Бонжур, Марс!

— Здравствуй, Марс!

Труман до Сталіна:

— А вас навіть не впізнати. Який чудовий фрак! А черевики!

Сталін: У нашій соціалістичній країні кожний робітник отак ходить.

Труман: А в нас усі капіталісти отак їздять...

Сталін припиняє розмову й гукає до радиста:

— Передай там Москві, що я щасливо прибув на Марс!

Радист: Передаю в рожевих фарбах!

Шуман відходить набік і оглядається довкола:

— Чи тут є будь-яке мистецтво і на якому воно рівні?

Черчіл: Цікаво, як би на Марсі розв'язали суезьке питання?

Труман: Чи є тут із ким нав'язати торговельні стосунки?

Сталін: Зараз вилізу на пальму й подивлюся, чи не можна тут зробити революції? (Хапає валізу й біжить). Це наша пальма! Я перший добіг!

Труман: Ми прибули сюди не власність здобувати, а займатися питаннями миру!

Шуман: Мир, здається, починається в новій стадії.

Черчіл: Я вношу пропозицію відкрити наші збори в нижній палаті під круглою пальмою. Хто за? Трое? Хто проти? Ви, містере Сталіне? Чому?

Сталін: Маленька поправка щодо формулювання: я прошу додати: МАРСІВСЬКІ ЗБОРИ і викинути слово кругле, бо й без того всім відомо, що пальма кругла.

Черчіл: Я приймаю вашу пропозицію. Хто за те, щоб наші перші марсівські збори відкрити в нижній палаті під пальмою? Трое? Хто проти? Ви, містере Сталіне? Чому?

— Сталін: Справа формальна. Я прошу визначити пальму: яка вона, кокосова чи може якась інша?

Черчіл: Пальма кокосова. Вас це задовольняє? Хто за? Всі?! Слава Тобі, Боже! На порядку денному в нас одно питання: мир!

Сталін: До миру я додаю й друге важливе питання —Трієст!

Шуман: Тоді я попрошу додати й третє питання: Австрію!

Сталін: Тоді я попрошу додати ще одне мирне питання: роззброєння Заходу!

Труман: Ми, як голуби миру, мусимо стати прикладом для всього світу.

Сталін: Для прикладу містере голубе, я вам раджу знищити атомні яечка.

Труман: А ви тим часом будете нестися?

Шуман: Містери! Я закликаю вас усіх до взаємного довір'я!

Сталін: Це залежить від вас самих. Я завжди піду на компроміс, якщо ви погодитесь на наші мирні домагання. Але ці збори я вважаю за недійсні і накладаю на них вето!

Всі: Чому?!

Сталін: Тому, що ми забули наші годинники перевести на 25 годин вперед!

Труман: І на Марсі його же царству не буде кінця!

Від ракети біжить схвильований радист і кричить:

— Товаришу Сталіне! Містере Сталіне! Марсіяни йдуть! Революція забезпечена!

(На сцену виходять чорні, як мурини, і напівголі, як колгоспники, марсіяни з різним крамом.

— Кокоси! Кокоси!

— Банани! Банани!

— Водка! Водка!

Пляшка водки в марсіянина випадає з рук і розбивається. Він компенсує свою втрату матом. Сталін почув від нього рідне слово і кидається його обнімати.

— Родімії, ви рускій! (І до всіх): Як високо піднявся наш родной язик! Аж до Марса дістався. На тобі, браток, за це сто рублей!

(Марсіянин глузливо дивиться на советські гроші й повертає їх).

— Може, пан доляри має? Ці гроші у нас в Америці ніхто не приймає.

Сталін: (Розчаровано) Хіба це не Марс?!

Мурин: Нет, це наша Африка! Марс — там! (Вказує на небо).

Труман: Очевидно, ваш бортмеханік переплутав Марс з Африкою?

Сталін: Не може бути. Це якась аварія. Шкідництво!

Мурин: Ваш бортмеханік утік до нас і просить права азилу.

Сталін: Дайте його сюди! Видайте його мені!

Мурин: Ми гостей не видаємо. (Сміється).

Черчіл: Я пропоную нашу наступну мирову конференцію перенести на планету Плутон. Хто за? Всі? Дякую за порозуміння хоч у цьому питанні.

(Всі розходяться. Сталін іде перший, Черчіл останній. Сталін сам до себе:

— На Плутон страшно! Там рік тягнеться цілих двісті сорок сім років. Громика пошлю! (Виходить).

Черчіл до Трумана: Чули? Отак твориться мир!

Труман: Ширака страна моя родная... (Іде, а за ногою тягнеться розмотана обмотка).

Завіса

АНТИЧНА ДОБА

Це було тоді, коли в самостійному Києві при Українській академії наук існувала дослідно-археологічна комісія. На чолі її стояв один великий учений, академік. Прочули вчені, що давно-давно колись в західній Німеччині проживало якесь стародавнє плем'я, ще ніким не досліджене, і вирішили вони поїхати за кордон розкопувати.

Приїхали вчені до Баварії, засукали рукави і ну лопатами довбати землю! Копати довго не довелося. Вже під першим шаром землі показалися якісь бовдури.

Зраділи вчені і кинулись один поперед одного, мов ті сажотруси, бовдурами спускатись! Спустились...

Коли це дивляться — бльоки, а в бльоках кімнати, а в кімнатах розвішані коци висять, а за тими коцами колись животіло якесь загадкове плем'я. Заметушилися вчені по кімнатах і почали виносити бовдурами на поверхню посуд УНРРА, що ніколи не б'ється, обгортки з-під керпакетів, штани на фасон „на тобі, небоже, що нам негоже“, черевики з суспільно-референтними дірками.

Зібралися вчені на поверхні біля бовдурів і почали дискутувати. Одні твердили, що всі ті речі належали гунам, другі — навпаки, скитам. Зразу ж утворилися між ними дві партії: „гуняки“ і „скитяки“. Трохи не побились.

На щастя, з бовдура виліз чорний, як сажотрус, академік, що назбирав повну кишеню американських бичків від „Камеля“. З другої кишені він витяг порожню пляшку, яку нюхнув археологічною ніздрею, потім голосно чхнув і відразу встановив, що вона колись була з буряківкою.

— Панове! — зрадів академік. — Та це ж ми розкопали славне плем'я Ді-Пі! Бігме, Ді-Пі! Вони жили ще за античної доби, десь приблизно за 1946 років до нашої ери!

Після докладних дослідів вчені встановили, що те стародавнє плем'я Ді-Пі розбивалося на кілька родів: Бе-пі, Ме-пі, Угавер-пі, Усрде-пі. Кожний такий рід мав у себе свій час, свою трибуну, свої вісті. Матримоніяльна неділя тоді грішно впадала в будні

Всі ті роди соборно й самостійно боролися між собою за боротьбу. Політики тоді були на досить високому рівні, а програми — на слизькому. Революціонери тоді орієнтувались на власні сили, праві на лівих, ліві на правих, задні на передніх, а передні на перспективу в ногах. Якщо, припустім, у рід Бе-пі

вітер заносив недобрі вісті, тоді Бе-півці крутили носами й палили папір, щоб очистити повітря... Потім Бе-півці рознюхали, що в них „катар“ і заходилися, як ті вовчуки, палити власні трибуни.

Дипломати тоді писали гусячими перами, ходили ногами, а дискутували руками: хто дужче розмахнеться, той дипломатично перемагає.

Потім учені дійшли висновку, що тоді „революціонери“ ходили у „сподніх“, опозиціонери у „верхніх“, а ті, що були в штанях — виїздили за океан.

Вивезуть тисячу — за коцями народиться дві тисячі, вивезуть дві — підростуть чотири. Ніяк кораблі не могли впоратися. Довелося вивозити й літаками.

Дуже войовниче плем'я було! Плодотворче! А головне — грішники великі були: чи то він був східняк — звідти, де сонце сходило, чи західняк — де сонце заходить, ніяк їх, капосних, до рідного батька в рай не навернеш.

Цікава антична доба!

ПОРОДИСТИЙ ВЕГЕТАРІЯНЕЦЬ

Два приятелі, американський Дог та італійський Бульдог, кристуючись з того, що на них закони людей не поширюються, вирішили прогулятися до східної зони Берліну. Вони обминули прикордонний шлагбаум і побігли на площу — колись Адольфа Гітлера, тепер Сталіна. Але це дрібничка, тому залишмо фюрера та вождя народів у спокої, а краще повернімось до собак, що за той час устигли побігти далеко вперед.

І раптом біля круглої колонки, де реклами розвішують, Дог зупинився. Йому у вічі впав величезний транспарант, на якому були літери: КПД.

— Що це таке? — записав Дог у свого приятеля.

— Це гротеволівське печиво, приготоване за советськими рецептами, — спокійно відповів Бульдог.

— А що означають ті три літери?

— „Комуністична Партія Дойчланду“.

— А-а!.. і Дог довго не думаючи весело підійшов, став якось боком до того плякату й підніс свою власну ногу... Йому солідарно вторив і приятель. Ця невинна картина варта була того, щоб її зафіксувати на кіноплівку й показати, як приклад для деяких державних мужів. Тим паче, що німецький народній поліцай, шпаціруючи демократичною зоною і побачивши цю процедуру, спочатку взявся був за свисток, потім спохватився й погнався за собаками. На щастя, той поліцай мав лише дві задніх ноги. Приятелі, кожний на чотирьох ногах, поспішили назад у західній сектор Берліну. І коли згодом вони оглянулися, то побачили, що їх доганяє якийсь незнайомий пес. І тут між ними відбулась цікава розмова. Я, правда, не дуже розумівся на тій собачій мові, а проте мені майже все було ясно.

— Здрасце, геносени! — привітався незнайомий пес.

— Здорово містере!

— А скажіть, будь ласка: навіщо це ви тоталіризуєте східне демократичне життя? — поцікавився незнайомий.

— Де? Що?!

— А біля колонки?..

— Пробач, — обізвався Дог. — ми не зрозуміли тієї назви — КПД і думали, що це КроПіть і Далі.

— А ти хто такий будеш? — поцікавився Бульдог. — І чий ти будеш? І звідки ти будеш? Може ти втікач і просиш права азилю?..

— Я породистий Фокстер, — відрекомендувався пес. —

Моя мама — чистокровна советська сука, а фатер — спадкоємний німецький Дакель. Азиль мені не потрібний. А прибув я з Москви.

— З Москви?! — здивувався Дог. — Як же там тобі жилося?

— О, там не життя, а рай. Такого життя, як у Москві, так сказати, ніде в світі немає! Їж усе, так сказати, що твоя душа забажає...

— І кістки?! — здивувався Бульдог.

— Пхі!.. — іронічно відповів він. — Що кістки? М'яса досить! Там, так сказати, не слід триматися господарів. Блукаєш отак по вулиці і до помийниць. А там м'яса! Та все обрізне, без кісток, не треба й гризти. І волovina, і баранина... Їж, скільки душа забажає. А ви тут, так сказати, і кісток не маєте. Бо це капіталістична держава: м'ясо буржуа їсть, а кістки пролетаріатові на гудзики перетоплюють, щоб штани трималися.

Далі Фокстер так породисто почав розмальовувати московське життя, що бідні Дог і Бульдог аж хвости попригинали. Нарешті американський Дог конкретно задер хвоста:

— А чому це ти, так сказати, друже, на зовсім не залишився в Москві? Там же так багато м'яса, та все без кісток, обрізне?

Таке запитання було для нього і неприємне і несподіване. Фокстер на хвилину замислився і по павзі відповів:

— Бачите, у мене трохи того... з печінкою не все гаразд. Так мені лікарі приписали діету... щоб я на вегетаріянську їжу перейшов.

— Так оце ти, так сказати, і прибув сюди до західньої зони на гриби? — усміхнувся Бульдог.

Дог, що обійшов довкола Фокстера і обнюхав його всього, раптом запитав:

— А чому це, так сказати, до тебе чистокровні торішні реп'яхи почіплялись? Ти напевно й ночував біля м'яса в реп'яхах?

Від такої несподіванки Фокстер ураз підібгав хвоста й повернувся до східньої зони. І лише згодом загарчав на самоті:

— Пр-р-р-р-рокляті реп'яхи! Вони всюди псують мені пропаганду!

Г Р І Ш Н И К И

Полоненого Ганса викинули з советського раю.

Згрішив: до Павлюса не пишеться, сили втратив, ледве ноги волочить і взагалі — всі ознаки на капут.

А в раю закон: неспроможний перевиконувати норму і працювати на советських праведників — списують у грішники.

Вивели його праведники в золотих погонах аж на самий кордон советського раю, відкрили ляду в небі, сказали „раус“ і пустили в дірку.

Приземлився Ганс аж у Баварії. Замість парашута він мав за плечима ржавий казанок, зморщену торбу, ложку. На ньому були великі подерті черевики на фасон „догнати й перегнати“, при чому правий на лівій нозі, а лівий на правій, щоб не спадали, широчезне полатане галіфе у стилі „Ванька сварачівай“ і шинеля — фраком.

Глянеш на його ноги — від гектара сарану топтати, подивися на нього всього — неначе хтось пережував, а потім роздумав та й виплював. Казав колись на інших „унтерменш“, а тепер сам виглядав на ще менш. Переступив він через поріг дому батька свого Фріца і промовив:

— Гутен таг, фатер!

Фріц як глянув на сина — насили впізнав.

— Ганс! . . . Майн лібер зон! Де це ти пропадав?!

— У раю, фатер!

— А обручка де золота, що мати на згадку подарувала?

— Розтопилась. У рахунок репарацій в раю трохи з пальцем не викрутили.

— А годинник де?

— Те ж саме. Навіть про білизну сказали: „Дайош!“

— А чому це ти присвистуєш?

— Зуби з золотими коронками повиривали. Обскубли мене, фатер, як муті курку на гібурстаг. Ми в них навчилися, а вони в нас.

— Що ж ти там доброго бачив чи чував? — поцікавився фатер.

— Та що — шахісти вони добрі: як шаг — так і мат, і мат!

— А ще що?

— Два сонечка там є: одно вдень світить, а друге . . . навіть і вночі від нього душно робиться.

— А ти ж мені писав, що тобі там дуже добре живеться.

— Ох, і добре! Попробуй там написати, що тобі зле!

Ганс ще дещо мав розповісти, та Фріц раптом повалився на крісло.

— Вас іст льос?! Тобі млосно, фатер?

— Найн. Ганс, у самого з голови дурущі виходять! Теж до тих праведних комуністів належу.

— Та невже?!

— Яволь, синку! Думав, що вони за бідних. Бо що ж я маю: вісім коровок та два десятки овечок.

— О, фатер, то такі, що враз допомогли б вам порахувати і коровок, і овечок.

Фріц раптом зірвався на ноги, вхопив свій комуністичний партбілет і побіг востанне до своїх партайгеносенів.

ПРОЛЕТАРСЬКІ ШАХИ

„Паризька газета „Батай“ повідомляє, що советський майстер шахової гри Ботвінник проголосив кампанію проти „буржуазного формалізму“ в шахах.

Він заявив: „Буржуазний спосіб гри в шахи робить з цієї гри звичайну розвагу, а з гравців — ремісників. Треба покінчити з формалізмом у шахових турнірах, і цілій грі треба надати нового революційного змісту, який буде підтримувати дух соціальної боротьби. Передусім треба конче усунути реакційні фігури, особливо ж короля, королеву й вежі, які нагадують нам ненависну добу февдалізму“.

(3 газет)

Урра-а, товаришу Ботвінник! Горі чолом ! . . А ми й не знали про твої гумористичні здібності. Ми теж проти буржуазного способу гри в шахи. А тому, щоб не робити з цієї гри „звичайну розвагу, а з гравців — ремісників“, пропонуємо:

Геть реакційного короля як фігуру!

Геть буржуазну королеву, февдальні вежі, профашистські пішаки, капіталістичну дошку!

Геть усе ! . . Цілій грі треба надати нового, „революційного“ змісту ! . . А тому й даємо тобі нашу аматорську пропозицію:

Реакційного короля, як буржуазну фігуру, засудити за статтею 58 Карного Кодексу ССРСР на 10 років на Колиму. Нехай знає король, як виступати проти „духу соціальної боротьби“ і агітувати за буржуазний формалізм;

буржуазну королеву відрядити як свинарку до колгоспу „Червона лобода“ на покаяніє . . . Якщо вона в колгоспі не зобов'яжеться дати від кожної свиноматки по 25 сталінських поросят, запроторити її на Колиму до короля;

февдальні вежі розібрати на дрова і спалити, як і вітряки по селах, щоб і згадки не було про ненависну добу;

коней, щоб не нагадували приватний сектор, спровадити до колгоспу ім. Нікити Трущоби або на ковбасню ім Будьонного;

офіцерам можна причепити з церковних риз золоті погони і відрядити до українців на еміграцію — нехай ще раз поспробують агітувати за повернення на рідину;

пішаків розігнати геть, щоб і духу профашистського не було!

Далі: на місце реакційного короля рекомендуємо ліберальну

фігуру з люлькою в зубах — батька народів;

на місце буржуазної королеви призначити як символ соціальної боротьби — румунську маму Анну Павкер;

геть буржуазний спосіб гри! Хай живе революційний зміст шахової гри!

Офіцери? Кого на ці посади? Ягоду?.. Немає! Єжова?.. Теж немає. Хіба Бер... Ні, тут треба дві симетричні фігури з золотими погонями й зірочками на лобі, щоб знати, з ким маємо діло. А тому: хай живуть золотопогонники!..

А тепер коні. Замість коней треба двох трактористів посадити на трактори, щоб нагадувати добу добровільної колективізації. Якщо трактори в ремонті, або бракує запасних частин, тоді треба поставити дві колгоспні корови. Корови мусять забути про буржуазний спосіб життя, а плодити телят, відпускати моню, орати в полі і шахувати в грі.

Спалені февдальні вежі радимо замінити Луб'янкою та Холодногорською в'язницями, щоб у демократичний спосіб нагадувати грачам про революційний зміст гри та про дух соціальної боротьби.

Пішаків можуть заступити обдерті, але щасливі й заможні колгоспники. Отже революційний зміст гри знайдено. А щоб бути найкращими грачами світу і не впасти в низькопоклонство перед буржуазним заходом, треба знати математику: як шах, так і мат.

Якщо ви граєте на родіні реакційними фігурами і в дусі буржуазного формалізму проти згаданих фігур та ще виграли партію, то вам можуть, не вагаючись, революційною формою сказати:

— Таваріш, следуйте за мной!

Ви „следуете“ попереду, а за вами „следуют“ позаду. Тоді ви починаєте усвідомлювати весь новий революційний зміст гри і вже шкодуєте, що не програли партії.

Отакі то пролетарські шахи!

Уррра-а, Ботвіннику!

ШАПКА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Це вже ні для кого не є таємницею, що в Кремлі політика, як те дишло: куди наверхнеш, туди й вийшло.

Надумав колись Сталін схрестити пшеницю з пирієм, щоб родилися довголітні буханці, а вродився Лисенко з попелюхою. Задумав Нікіта Трущоба директивно підняти тваринництво і... справді, тваринництво піднеслось — хвости корови задерли.

А це вже, до Переяславського договору, Москва умудрилась для більшої помпезности віднайти шапку Хмельницького. Московська преса подала, що нібито серед музейних речей, що їх вивезли були німці з Білоруси, знайдено шапку гетьмана.

Знайшли її „старші брати“, переслали до Української Академії Наук і дипломатично хутровим тоном натякають: „Здається, шапка Хмельницького: коли вона пошита?“

Зібралися вчені на нараду, а вчений секретар підняв футляр та й питає:

— Хмельницького це шапка чи ні?

Глянули вчені на шапку і, повірте мені, в президента Академії враз чомусь затряслась розкішна, як корнемлід, борода, у віце-президента на лисині виступила роса, а в членів-кореспондентів з'явилися на обличчях такі гримаси, неначе їм на голови хтось вилив окуп. А вчений секретар знову питає:

— Хмельницького це шапка?

— Дем'яна Бедного! — сердито озвався якийсь учений із черепом Сократа.

Шапка була, як шапка: околички смушеві, верх атласний, спід шовковий... Для Богдана вона занова і не модна, на Маленкова замала, а для советського ширпотребу заважка З усього видно було, що шапку пошито десь за часів НЕПу. Це навіть стверджували марка „Мосмехпром“ і позначки на звороті смушків „Союзпушнина“...

Дивляться вчені на шапку, руками розводять і... може й ногами розвели б, та знають, що далеко не втечеш. А треба обов'язково довести, бо як не доведуть, НКВС на конкретних фактах переконає! Що тут робити?

Де не взявся, на їхнє щастя, якийсь пролетарський студент із Котельви, що на Полтавщині. Вийшов він наперед і промовив:

— А дайте мені слово!

Як він зумів пролізти між учених на нараду, Аллах його знає! А втім, в оперу, бувало, він завжди без квитка пролізе, трамваї возили його безплатно, навіть у кіно він пропхнеться

якось соціалістичними методами — боком . . .

Нічого не вдієш, дали йому слово.

— Товариші вчені! — почав він свою промову. — Я хоч і не лисий, а лише чистокровний пролетарський студент, мушу заявити, що ви ще не вчені. Зважте, товариші, що советська прогресивна наука йде в ногу з комуністичною партією. А по-пробуйте в капіталістичних державах збити ногу? Отже, без комуністичної партії, без її мудрих порад і геніяльних вказівок наша наука була б приречена на застій і пішла б на манівці. Інша справа — в агресивній Америці. Там доля вчених відома: танцюй, враже, як пан каже! Там оце б учені стояли перед шапкою Лінкольна, наче перед магичною, і думали б: „Не дай, Боже, щоб вона нас завела туди, де Макар телят не пас!“ І тому ця шапка, безперечно, належить Богданові Хмельницькому, а наша комуністична партія сама допомагає науковцям і дає свої мудрі вказівки. А хіба це не мудрий натяк: „Здається, шапка Хмельницького? . . .“ Вони вам самі натякають на вашу ініціативу. І тому я на останку вношу пропозицію у ваших власних інтересах: хто за те, що це шапка Хмельницького, піднесіть руки! Дякую. Хто проти? Нема нікого? Таким чином, товариші вчені, все в порядку: шапку визнано за Хмельницьким одногосно! Пошита вона 1654-го року до 300-річчя возз'єднання України з Росією . . .

— Хай живе історична шапка Хмельницького!

— Ур-р-р-а-а — підхопили вчені, радіючи, що так одногосно, без ексцесів вирішилась справа.

Чи думав 300 років тому Богдан Хмельницький, що йому доведеться колись мати на голові шапку „Союзпушніни“? . . . Це справді чудо партійної техніки: Хмельницький у непманській шапці!

Як це ще Богдан не умудрився зашити в шапку советські червінці? . . .

БЛИСКУЧА ІДЕЯ

Як вам відомо, в Советському Союзі Луб'янка набула все-союзної популярності. Занадто гостинні там господарі! МВС до себе запрошує, МДБ до себе запрошує, а Берія й собі в гості кликав. Такі щирі друзі, що просто одбою нема! І ворота на Луб'янку завжди широко відкриті: будь ласка, заходьте! Але звідти — навіть щур на волю не вискочить.

І туди в гості потрапив герой Советського Союзу товариш гвардії майор Костя Капітан. Аж із Берліну привезли.

Сидить Костя Капітан у загальній камері вже довгий час і поволі акліматизується: в „стос“ навчився грати, в „буру“, в двадцять одно . . .

Карти були саморобні, із картону, які так майстерно зробив Мустафа — той, що біля Мавзолея на ходу в перехожих кишені вирізував. Його вже советські глядачі з кіна знають, як він одній пані на ходу пів хутра відтяв. З мустафою й подружився Костя Капітан — колишній герой Советського Союзу. Колись він перейшов у боях від Сталінграду до Берліну, перший У-баном прорвався на Александерпляц і навіть власноручно на Райх-канцелярії поставив советський прапор, а тепер . . .

А тепер героєві Советського Союзу не пощастило в картах. Він програв усе, що на собі мав: френч, потім галіфе, чоботи . . . А наостанку чирвова десятка так його підвела, що він навіть позбувся своїх підштанців. Тепер, виконуючи містерії з життя Адама, він мовчки сидів у кутку камери й почував себе так, ніби він потрапив у добу завершеного комунізму.

Сидів він і думав: він — колишній герой Советського Союзу, двічі орденоносець, а дожився до старости камери — і без підштанців! А що як отакого його викличуть на допит і знову почнуть вибивати зізнання, що він американський шпигун і ворог народу? А все це сталося тому, що він колись у західньому секторі Берліну закохався в Емму Мюллер. Тепер треба шукати якогось виходу . . .

У кутку йшла газардна гра. Костя Капітан підійшов до Мустафи й промовив:

— А дай і мені карту!

— На що граєте?

— На костюм.

— На який? — здивувався Мустафа.

— На той, хто перший у ньому потрапить до камери. Дай карту! Мустафа перетасував колоду карт і дав йому одну. Випав

гуз піковий. Карта добра, можна йти на костюм. Може, ще свій одіб'є.

— Дай ще.

Прийшла чирвова дама. На чотирнадцяти зупиняється ризиковано. Ех, коли б оце до неї сімка прийшла — було б очко!

— А дай ще одну!

Останню карту він поклав під спід і, інтригуючи всіх, почав обережно відсовувати її, задивляючись на неї одним оком. Але на даму прийшла десятка. Перебір! Карти полетіли на підлогу. Він не лише не відбив свого костюма, а й програв той, у якому, можливо, ще хтось ходить на волі. Після того він втратив право грати в карти: за ним була заборгованість.

Десь за тиждень на Луб'янці сталося дивне диво: двері в камеру несподівано відчинилися, і на порозі появився великий начальник. Всі так і ахнули від подиву. Але Костя Капітан не розгубився і голосно подав команду:

— Смі-і-ррр-на-а!

В'язні враз схопилися на ноги й стали на струнко. Тоді голий, як бубир, Костя Капітан взявся під козинок, високо підняв ліву ногу й церемоніальним маршем попрямував до начальника з рапортом:

— Я, теперішній староста камери, колишній герой Советського Союзу, двічі орденосець Червонопрапорної Хабаровської дивізії гвардії майор Костя Капітан рапортую: минулого тижня, під час виконання моїх теперішніх безпосередніх обов'язків я програв в очко мундир, який оце так припасував до вашої фігури... А тому іменем Советської Соціалістичної Республіки я пропоную вам, у ваших власних інтересах, добровільно скинути мундир і передати його власникові — товаришеві Мустафі!

Біля дверей стояв в оригіналі сам Лаврентій Берія. Попід очима в нього нависло кілька синьо-гарячих баняків в імпресіоністичному стилі, які, очевидно, припасували йому за його ж власним рецептом.

— Товариш Берія, не затримуйте нас і, будь ласка, витрушуйтеся із своєї туніки! — знову звернувся до нього Костя Капітан.

У цей час із строю вийшов Мустафа і, здивовано оглядаючи новоприбулого, іронічно промовив:

— Так ви Берія — міністер внутрішніх справ?! Дуже приємно! Будемо знайомі: Мустафа — московський вуркаган, кваліфікований на чужих кишнях. Що ж ви не простягаєте мені ру-

ки? Га? Та ви ще гордіться, що неперевершений у світі карманщик хоче з вами познайомитися!

Міністер внутрішніх справ стояв розгублений і ненача зважував: куди це він потрапив? Тоді Мустафа перейшов на цілком поважний тон:

— Товаришу Берія! Яка в світі існує соціальна несправедливість: ви маєте такий гарний мундир маршала, а колишній герой Советського Союзу ходить по камері голий і рапортує міністрам у такій уніформі. Ану роздягайтесь!

— Що?! — обурився Берія. — Ви, очевидно, забуваєте, з ким маєте справу?

— Ну, то вже теорія ймовірности! — відповів Мустафа. — Цей мундир минулого тижня мені програли у карти товариш гвардії майор. Зрозуміло? А тому віддайте мені мою власність, бо я людина нервова і за себе не ручаюсь!

— Що, минулого тижня?! — здивувався Берія. — Та я тоді ще був міністром внутрішніх справ!

— Ну й що з того? — заперечив Мустафа. — А коли в той час на Луб'янці програли ваш міністерський мундир, то ви тепер скидайте; бо ще й пеня наросте!

Берія не встиг кинутися до дверей, щоб покликати коридорного вартового, як Мустафа ухопив міністра внутрішніх справ ззаду за обшивку і стусаном коліна вмить витрусив його з мундира. Замість вискочити за двері, він полетів сторчка в протилежний куток камери.

— Скидай і штани! — наказав Мустафа.

Жарти були короткі. Берія лишився в підштанцях. Та враз із кутка підвівся штурман Чорноморської фльоти й промовив до міністра:

— Гей, товаришу, а про пеню ви забули? Пеня на підштанці наросла. Ану, роздягайтесь далі!

За якусь хвилину Берію так обскубли, що навіть тяжко було визначити, на якого тепер міністра він більше скидався: на внутрішнього чи може зовнішнього.

Костя Капітан узяв міністерський мундир, урочисто передав його Мустафі. Він був чесний грач і дотримав свого слова. Його відновили в правах картяра, і він знову присів до гурту грати.

— А дай-но карту, — звернувся він до банківника

— Товариш гвардії майор, а на що ви тепер граєте? — спитав Мустафа, тасуючи колоду.

Герой Советського Союзу на хвилину замислився. І раптом йому спала на думку блискуча ідея.

— На костюм Маленкова! — упевнено відповів він і додав:
— А якщо програюсь, піду на костюми Хрущова, Молотова.

— О, то ви так увесь секретаріят комуністичної партії програєте! — заперечив Мустафа. — А як тоді ми, вуркагани, без совєтської влади обійдемося, га? Це ж вам тепер не життя, а малина! Ви ж тільки уявіть собі: я, вурка Мустафа, виграв у камері мундир міністра! А де ще таке в світі є?

І він мав рацію. Але Костя Капітан знову програвся — і то так, що навіть і секретаріяту замало буде.

Може, йому справді, на наше щастя, не пощастило?

НАШ ГОРДИЙ КИЙ

Довідалися оце в Москві про те, що десь у золотOVERХому Києві над Дніпром і досі живе якийсь собі старий-престарий чоловічок на ім'я Кий.

Такий старий, що вже, кажуть, пережив усіх московських царів, Леніна, Сталіна, має за собою тисячу років з гаком. А який той „гак“, то вже справа не моя. На те є вчені, історики, археологи. Факт той, що Кий і донині живе. Мало того, почуває себе вічно юним.

І вирішили московські бояри запросити його до себе в гості. Якось родичка знайшлась! Навіть літака по нього вислала... На київському аеродромі Кий нишком перехрестився, всів до літака й полетів в гості. Глянув він з височини на советську Україну, на соціалістичний Київ і раптом його далекозорий погляд зупинився на Хрещатику. Щось таке забачив — таке довге, покручене: голова десь у центрі, а хвіст через міст аж до Дарниці простягся. „То, мабуть, черга біля гастронома, — подумав він. — Кажали, що нібито сьогодні оселедці за зниженими цінами привезуть“. Весело стало Києві в літакові. Він навіть почав сам собі під ніс наспівувати советський „Марш авіації“, звичайно, в переробці киян:

— Всьо више, і више, і више.
Стоїть „Магазін № 2“,
Заведуючий вилез на кришу
І крікнул: „Продуктов нема!..“

За якусь годину літак приземлився на Тушинському аеродромі. Тут, звичайно, і авто „М-101“ підскочило. Посадили старого Кия в автомашину, дали газу — і дайош Кремль!

У Кремлі на брамі його трохи тее... обшукали. Нарешті, привели його в палати. Глянув Кий довкола, а сам собі думку пряде: „Яка ж це нечиста сила мене сюди викликала?“

Коли входить до палати та сама нечиста сила в „красном сарафане“, ніс кирпатий, як у сталінських поросят, очі — вскіс, підборіддя мекістофелем загострилося, і так уся виглядала, що здавалося — дай їй стару обшморгану мітлу, то враз у вікно вилетить. Просто тобі суздальська відьма! То й була та сама „родичка“, що викликала його до себе в гості.

Спочатку вона гадала, що Кий перший її розпізнає, а вона вийшло навпаки — стоїть Кий, дивиться на неї і сам собі шепоче: „Да воскреснет Бог і расточаться вразі його...“ Тоді та сама

„нечиста сила“ зробила в його бік кокетливий реверанс і низенько схилиючись, відрекомендувалася:

— Здрасце! Твоя старшая сестра — Москва!

Від такої несподіванки Кий аж очі вирячив.

— Так ви тее . . . моя старша сестра?! — здивувався він.

— Братік, а разве ти меня не узнайош? — спитала вона і враз кинулася йому на шию.

Можете собі уявити, що тоді сталося з Києм? Спочатку йому здалося, що його нібито хтось облив з московського ушата холодною водою, потім ошпарив окропом, потім і окропом і холодною водою.

— Что, сестри радной не узнайте?! — раптом почув Кий за спиною голос Малюти Скура . . . чи пак, шефа МДБ. Оглянувся Кий, аж воно „брати“ надійшли і, на якого не глянь, усе старші: і оренбурзький борсук Маленков, і московський хрущ Хрущов і ще якийсь, що мав біля паска прив'язану собачу голову й мітлу, — як „вухо й око“ колективного керівництва . . .

Бачить Кий, що тут уже непереливки, Бутиркою пахне — і поспішив напустити на себе міну розчуленого брата.

— Сестричко! Москва моя рідненька! Ух, яка ж ти й красива! Як же воно сталося, що я тебе не впізнав, га? Та ти ж, здається, як я вже був великий . . . то ти ще й не просилася . . . А тепер бач яка виросла! „Старша“!

У московських „бояр“ виникла підозра щодо тотожності Кия. Тут наперед вийшов той, що мав собачу голову, й питає:

— Как ваша фамилия, братец?

— Кий, — відповів Кий.

— Звать?

— Теж Кий . . .

— Где раділісь?

— Та де ж . . . у Києві над Дніпром . . .

— Кагда?

— То вже питайте вчених . . . — відповів Кий.

— Ну приблизительно?

— Приблизно не скажу. Пишїть: тысяча з гаком!

— Семья у вас есть?

— Мав сім'я, але в мене відібрали на посівний матеріял у колгосп.

— Да нет. Родственники есть? . . .

— Мав братів: Щека, Хорива та сестру Либідь . . . Може чули про київські гори Щековицю, Хоривицю або про річку Либідь? То правнуки на нашу честь так назвали.

— Член партії?

— Та де там . . . співчуваю, але допомогти нічим не можу.

— Єсть хто із родственников за границей?

— Аякже, е! І в Америці, і в Канаді, і в Англії, і в Німеччині.

— Пачему ані там ачутілісь?

— А хто його знає. Кажуть люди, що колись тут задушно було . . . Удень — дуже гріло, а вночі „ясне сонечко“*) припікало! Ну, й подалися ті родичі туди, де прохолодніше.

— Билі наказани?

— О, був! . . .

— Кагда?

— Та коли, в 1169 році Андрей та ще й Боголюбський напав на Київ з півночі, спустошив місто і навіть жінок і дітей винищував. Потім у 1240 році хан Батий напав і знищив Київ. Потім кат Петро Перший напав, потім Катерина Друга . . . потім у 1917 році з півночі напали червоні орди. Облягли наш край і досі беруть данину хлібом, цукром, вугіллям, Потім Віссаріонович Кривавий запровадив колгоспне ярмо . . .

— Пастой! . . . Пастой! . . . А по 54 статте ти не суділся?

— А хіба я знаю, за якою статтею мене карали? — відповів Кий.

Бачать „старші брати“, що з Києм нічого не вдієш: на Колиму його не запровадиш, в тюрму не посадиш, махнули рукою та й лишили його на самоті з „сестрою“. А Кий відчув, що він верх бере та й питає „сестри“:

— Москва моя рідненька! Сестричко старша та ще й дорогенька! Як же це воно сталося, що ти в старші за мене видерлась, га? Та я ще в 988 році, за Володимира Великого, в Дніпрі хрестився! А про тебе тоді навіть жадна сорока на хвості вісток не приносила. Де ж тут діялектика?

— Не допитуйся, братіку, діялектики, бо знаєш . . . можеш зазнати на собі наслідків історичного матеріалізму . . . — відповіла сестра й вирішила перейти на іншу тему.

— Давай, братіку, про щось інше. Ти знаєш, навіщо я тебе сюди викликала?

— А хто його знає, що там у твоїй голові роїться?

— Я вирішила відсвяткувати трьохсотріччя воссоединенія Києва з Москвою. Тепер ми навікє вместе.

Ця вістка — наче макогоном по голові луснула Кия.

— Та коли ж я з тобою тее . . . возз'єднувався? — заперечив Кий.

---

*) Це — про Сталіна . . . (Ред.)

— Ну, давай тепер возз'єднаємось навіки! — запропонувала сестра. — Давай, братіку, я тобі й орден Леніна причеплю.

А Кий хитрий і такий, що на ордени чужі не дуже-то ласий. І відповідає:

— Сестричко! А може... замість ордена Леніна... нові штани мені? Га?. Бо в мене ззаду тее... скоро зовсім протру-ться.

— То нічого, братіку. Потерпи ще трохи. Знаєш, труднощі.

— Та я, сестричко, терпітиму, але за штани не ручаюся, якщо їм терпець урветься.

— А ти почаще латай, — порадила вона. — Я вже замовила в Англії і прядильні, і ткацькі варстати. Ось скоро привезуть. Тоді дістанеться вам і на штани, і на підштанці. А ви там частіше стрижіть колгоспних овечок.

— Та вже нас, сестричко, щодня в колгоспі під одну гребінку стрижуть, — відповів Кий і запитався: — То може хоч отієї червоної матерії, що на прапори?

— Е-е... братіку, не можна. Що ж то за свята будуть, коли в повітрі замість прапорів — пусто, а штанів густо? Тепер на Москву весь світ задивляється. Ось наступної неділі параду військову влаштуємо. Сам Булганін виступатиме! А вас там, голоштаньків, ніхто й не помітить. Бери, братіку, орден. Слава про тебе всюди лунатиме. Бери, братіку, та знай, що старша сестра про тебе дбає.

Тут уже в гордого Кия терпець урвався:

— Та яка ж ти мені старша сестра, коли ти навіть на каналі Москва-Волга не хрещена?! — розгнівався він і додав: — І чого ти пристала до мене, як та шевська смола? Ордена я не візьму!

— А кого ж мені нагородити? — спитала вона.

— Кого завгодно! Нагороди Верховну Раду УССР або Раду Міністрів, Кириченка Олексу... Той ще й дякувати буде. А мені той орден навіщо? Хіба почепити в Києві Богдановому коневі на хвіст?..

Бачить старша сестра, що хоч брат і менший, але непокірний, і промовила до нього наостанку:

— Ідь ти, братіку, додому та й нікому не кажи, що в мене бував. А я вже буду знати, кого нагородити.

Вертався наш гордий Кий додому вже поїздом, у третій класі, на верхній полиці і думу думав:

— Ну, хіба не дїждуся! На каналі Москва-Волга буду всіх вихрещувати: і вас, „старших братів“, і тебе, „старша сестричко“, і... туди ж твою й мачуху!

НА ТОМУ СВІТІ

„У місті Вижниці Чернівецької області випускники міської художньо-промислової школи до 150-річчя з дня народження Пушкіна готують великий художній гобелен — портрет Пушкіна. Гобелен орнаментований у гуцульському стилі, його розмір 2×3 метри“.

(„Літературна газета“, Москва).

Зустрілися вони на тому світі випадково — Пушкін і Тарас Григорович. Вийшов Пушкін з Царськосельського ліцею в поле, дивиться — Шевченко пасе ягнята за селом.

— Здрасце! — привітався Пушкін.

Тарас Григорович ніби не дочув:

— Що?!

— Здрасце!

— А-а... даруйте! А мені почулося „трясця“... Здорово!

— А што ви тут делаете?

— Ягнята пасу... А ви куди це?

— Іду на Букавіну.

— Справа якась є?

— Нет, дело есть. Іду за портретом. гордовито відповів Пушкін.

— За яким? — виявив зацікавлення Шевченко.

— Мне гуцули гобелен орнаментований в гуцульском стиле гатовят.

Тарас Григорович аж підвівся з межі.

— Пане Пушкіне, то це ви будете в українській сорочці?

— Ну, канешно!

— І в гуцульській киптарці чи може фракці?

— Што?

— І в киптарці будете?

— Не панімаю!

— Ну, гаразд... А тризуб у вас буде?

— Пасмотрім...

— І в лаптях?

— Зачем?.. Ми лапті в Малоросії на сапогі обменяем...

Тарас Григорович здивувався:

— А з якої такої резонної причини гуцули вам гобелена готують? Ви що — український поет?

— Не обязательно! Я — старший твой брат.

— То ви мій старший брат?! — здивувався Шевченко.

— Да!

— А може й мені там гуцули щось таке... як „меншому братові“?

— Нет, ви не зароботали, — відповів Пушкін. — Што ваш „Кобзар“? Да за такое-етакое: „Кохайтесь чорніє брові та й не с маскалями,“ — повесить мало!.. Неуваженіє к старшому брату! На Колиму вас!.. Вот мой „Полтавскій бой“... Помніш, как я там тее... с Петром первим мазепінцев-ізмєнніков парол?

— І за те, що ти їх бив, вони тобі портрет готують?

— Это совсем другое дело...

— Ні, старший братику, — відповів Шевченко. — Це лише тому ви йдете по той портрет, що за вами назирцем МВС простує... Ато б вам гуцули так розмалювали „портрет“, що ви б і профіля свого не впізнали... — відповів Тарас Григорович і, відвернувшись від нього геть, пішов завертати ягнят.

ЧЕРВОНІ ВУЙКИ

Приїхали до Советського Союзу в гості на святкування Пєреяслава канадські делегати. Складалася делегація з червоних вуйків:²⁾ Іван Бойчук, Антін Білецький, Василь Кардаш, Іван Дубно, Максим Рашко, Юрій Соломон, Петро Карпіш, ну і тета Розалія Білінська. Це напевне з тих „вуйків“, що з Німеччини до Канади крєвних не хотіли стягати, а на родіну наvertsали . . .

Головою делегації був Іван Бойчук. Без голови прибув лише Василь Свистун. Прибув Свистун без голови раніше і відразу потрапив у Кремль на прийняття до Хрущова. А таких там, щиро кажучи, тільки й треба! Про що вже Свистун Хрущову на-свистував і що вже він від московського хруща до Канади по-віз, то вже справа не наша. На те є канадський уряд. Краще повернемося до делегатів.

Після помпезного свята возз'єднання України з Росією делегати відвідали Москву, побували в Києві, заскочили до Харкова, заїхали до Тернополя. Цілих три тижні гостювали! Скрізь вони побували і отак, як на долоні — все бачили, а як там поза долонею — нічого не видали . . .

Водили делегатів на повідку спеціальні поводитирі, щоб бува з генеральної лінії советського туризму не збилися. Що надавалося до реклями, виставляли перед гістьми на показ, а де шило з советського мішка вилазить, — обминали десятою дорогою. І казали делегати: „Не життя, а справжній рай“! Пекло вони тимчасово залишили в капіталістичній Канаді?!

Наостанку Іван Бойчук вирішив відвідати й рідну Коломию. Одягнений він був „по-пролетарському“, і то так, що жадному советському стахановцеві не снилося: костюм — чиста вовна, штани — гострим кантом! А півчеревики! а капелюх! а краватка! Можна сказати: бідує бідний у Канаді!

Це не те, що в квітучій советській Гуцулії — від киптарок тільки рукави лишилися, штани — латка на латці і постолы на босу ногу!

Приїхав крайнин³⁾ до гуцульського повітового містечка, а гуцули знаєте які? Проти шерсті не погладиш, а за шерстю не даються! Як довідалися вони, що з Канади крєвний приїхав, та й кажуть, один одному переказуючи:

— А пішли, брати, червону чичечку⁴⁾ зустрічати!

Як побачили чичечку, ну й пішло:

— Дивиси, брате, який у него сардак!⁵⁾ — озвався хтось у гурті.

— А постолы з волоками, та ще гачі які!
— Ні, ти, брате, подивиси, як на нему порківниці⁶⁾ накантовані! Так, що советська муха й крила собі обріже!

— О, коби його у верхи⁶⁾ до маржини⁷⁾).

Зблизився Бойчук з гуцулами та й вітається:

— Добрий день, товариші країни!

Коли це хтось із гурту вихопився:

— Здрасте, землячок! . . .

— Ну, як живемо?

— Нічаво . . . лучше бить не может! — озвався той самий голос. А Бойчук і не туди, що той „землячок“ аж із Рязанської області походить — на комсомольську роботу присланий. Можна сказати: рязанський гуцул! Тут наперед виступив якийсь літній гуцул у порківницях, чересом⁸⁾ підперезаний і босий, та й каже:

— Жиєтси, брате, краще, ніж завтра, а завтра краще, як позавтра. І так, що не день, то кращає! А вам як же у нас гостюєтси?

Перечулений советським раєм Бойчук відповів:

— Такого празника дружби народів, як ми побачили в Москві, канадійські делегати не тільки не бачили, але й історія народів світу ще не знала чогось подібного.

— Е-е, а він таки правду піє! — вигукнув із гурту якийсь гуцул, спираючись на коштур.⁹⁾ — Подібної „дружби“, як кутюга¹⁰⁾ Москва нам нав'язала, коби не тільки не бачити, а коби й не чути! Не встиг той скінчити, як раптом якийсь інший гуцул питається:

— Як же вам там у Канаді жиєтси? Колгоспи у вас є?

Бойчук з гіркою міною на устах відповів:

— Ох, не питайте, немає.

— Шкода, — співчутливо промовив гуцул у чересі і знову питає:

— А стахановщина у вас є?

— Теж немає.

— А трудовні у вас нараховують?

— І трудовні не нараховують. У нас на фармах за готівку бідкаютси. Ми живемо, як у пеклі.

— А приїхати до вас можна, щоб подивитиси, як ви там у капіталістичному пеклі бідкаєтси?

— Е-е, це лише до вас можна приїхати, бо у вас демократія. А до нас невольно . . . у нас — капіталізм, розгнуздана реакція!

— О, а нас тутечки вже поза самі кутні загнуждали! — голосно вигукнув хтось із гурту.

Несподівано наперед протиснувся старий гуцул у киптарі й капилюсі з китицями і почав свою пораду:

— Як вам, брате, там у Канаді, як у пеклі жиєтси, то залишайтеся тутечки в нас. Будемо на полонині¹¹⁾ в верхах¹²⁾ колгоспну маржину випасати... Може, чули, що Хрущов казав: „Треба підняти маржину на належну височінь!“ Ну й поженемо в верхи.

Гуцули почали з того щиро реготатися, а він збив капелюха на інший бік і цілком поважно веде далі:

— Чего ви, брати, з мене смієтси?.. Що, советська кулеша¹³⁾ килюхи¹⁴⁾ мулить? Чи може колгоспної гуслінки¹⁵⁾ об'їлиси? Я си звертаю до брата. Як там у Канаді жиєтси, як у пеклі, то ліпше хай тутечки лишаєтси. Колгоспів у нас вистачить, безробітніх немає і трудоднів удосталь! Лишайтеся, брате!

Бачить Бойчук, що тут щось не тее... гуцули на збитки¹⁶⁾ почали брати, та й поспішив попрощатися з кривими. Так ніхто з делегатів і не захотів лишатися в квітучій советській Україні.

Як не гарно в советському раї, але в канадському пеклі червоним вуйкам, виходить, краще живеться. А потім довго гуцули з того всього реготалися. Казали:

— Ну й голови в делегатів — бербениці¹⁷⁾ з гуслінкою!

Гуцульські слова: ¹ — дядько і ведмідь, ² — земляк, ³ — квіточка, ⁴ — піджак, ⁵ — штани з полотна гармошкою, ⁶ — гори, ⁷ — худоба, ⁸ — широкий пояс, ⁹ — палиця, ¹⁰ — собака, лайка в гуцулів ¹¹ — шопас, ¹² — гори, ¹³ — мамалига, ¹⁴ — тельбухи, ¹⁵ — кисле молоко, тягнеться, як гума, ¹⁶ — кпини, ¹⁷ — діжечка для гуслінки.

„НА РОДИНІ“ (В альбом легковірним)

Моя нова батьківщина — Америка. А моє улюблене місто — Нью-Йорк. Це чи не найбільше місто в світі. Я в Нью-Йорку маленький-маленький дріб із знаменником 8,000,000. Тут ніхто не цікавиться моїми документами, з чого я живу. Але я живу, і то так, що вже навіть старі емігранти починають заздрити. Моя професія — валяти Америку. І не знизу валяти, а згори, бо беру вище! На Парк Евеню валяю 15-поверхові будинки. Та ще які будинки! У Москві, мабуть, і в 20-ій п'ятирічці таких будинків не запроєктують.

За те, що я валяю Америку, я живу так, що в советів навіть сам секретар обкому партії мені позаздрив би. У мене є чудова баксова квартира, авто, телевізор, холодильник, ванна, а головне — туалет у кімнаті!

Вдома, ще на селі, туалет — це ціла проблема. Ще влітку за клунєю, та ще в кукурудзі ця справа проходила досить симпатично. А як розібрали у нас клуню, та ще взимку, коли нанесе кучугури снігу, тоді з туалетом, як чобіт чортма, ціла трагедія!

Часом мені спадає на думку: а чому б і на Україні отак не жити? Хіба в нас гірший клімат, чи менше природних багатств на землі, в надрах і під водою?

Одного дня в п'ятницю прийшов я з роботи й відпочиваю. Бо в суботу тут немає суботників, а в неділю воскресників. Увімкнув я радіо і ловлю в етері рідні хвили. Коли це чую — заговорило щось по-українському:

— Увага! Увага! Говорить радіостанція „Комітета за возвращеніє на родину“. Дорогі земляки й емігранти, що перебувають за кордоном! Слухайте голос з батьківщини! Сьогодні в нашій програмі ви почуєте виступи й листи від ваших близьких і рідних. Зараз говоритиме до свого сина його батько, старший телеятник з колгоспу ім. Хрущова Явдоким Аркадійович Кобзаренко. Увага! Говорить Явдоким Аркадійович Кобзаренко!

Нашоросив я вуха й слухаю. А біля мене дружина хвилюється. Каже до мене:

— Ану, прислухайся, Степаночку, батьків то голос буде чи може якогось крутія.

Слухаємо ми і навіть не дихаємо. Коли це почало:

— Рідний мій синочок. Це до тебе промовляє твій рідний батько Явдоким Аркадійович Кобзаренко! А чому це ти, синочок,

і досі пропадаєш у капіталістичнім пеклі? Кх! Ми всі, слава Богу, живі й здорові. Кх! Істи в нас є вдосталь. Кх! Пити теж... Кх! Ми тепер живемо найкраще і найбагатше всіх у світі. Кх!.. Кх!.. Мати соскучилась за тобою і ми часто згадуємо тебе. Обов'язково кидай капіталістичне пекло й повертайся додому. Кх!.. К!.. Кх!.. Тут ти заживеш, як ніколи. Апчхи!.. Тепер у нас не життя, а — рай! Апчхи!.. Апчхи!.. Май голову на в'язах і обов'язково повертайся на рідину! Апчхи!.. Апчхи!.. Апчхи!.. Бувай здоровий, синок. Кх!..

Твій батько, Явдоким Кобзаренко.“

— Йй-бо, це батьків голос! — вигукнула моя дружина.

— Авжеж батьків.

— Їдьмо, Степаночку, на рідину.

Я взяв її за руку й лагідно відповів:

— Серденько, заждемо ще трохи. Мене хвилює ота занадто демократична гостинність. А тут ми вже акліматизувалися, все маємо, і гроші на книжці наростають.

Галочка була в мене наполеглива й уперта, з оформленим характером.

— Їдьмо на рідину! Ти ж чуєш, як нас запрошують? І батько вже зістарівся; видно, занедужав: кашляє та ще й чхає.

— А ти знаєш, що то означає? — перебив я її. — То йому підсунули готового листа, а батькові ніяк до нього додати коментарі, так він ото й підкахикує на догад буряків, щоб дали капусти.

— А навіщо тоді він чхає?

— Хіба ж ти не зрозуміла? „Тут ти заживеш як ніколи. Апчхи!.. Май голову на в'язах і обов'язково повертайся на рідину... Апчхи... Апчхи!.. Апчхи...“ Ти тепер зрозуміла батьківські коментарі?

— Степаночку, — промовила вона, — ми тепер мусимо вертатися на рідину. Тепер „ясне сонечко“ зайшло за хмару, то не страшно.

— Так, — кажу, — зайшло, а „блідий та ще й лисий місяць“ розвиднюється.

— Бач який ти! „Ясне сонечко“ тебе пекло, „блідий місяць“ морозить. Ну, на що тоді ти орієнтуєшся?

— На Ч у м а ц ь к и й ш л я х ! — відповів я.

— А я вертаюся на рідину! Що тебе тут тримає? Оте авто? Пікніки? Чи може вокейшени по гостях? Вертаймось, Степане, а не то — я сама поїду!

Тут у неї брови зійшлися на перенісці і я скорився: шкода

було втрачати Галочку. Вона поїде, я тут сам зостануся. Буду під церквою собі молоду напитувати, а молодички розпитуватимуть, який у мене джаб, якої марки „кара“, скільки „моні“ маю в банку.

І кажу їй:

— Поїдемо, Галочко. Хоч хліб з водою, аби серце з тобою. Але перед тим я ще хочу поїхати до редактора „Свободи“ і порадитись із ним. Адже він за „Свободу“ стоїть, а я теж за свободу борюся.

**

Я приїхав до редакції „Свободи“. Не встиг іще переступити поріг, як мені назустріч вибігла одна симпатична панночка й каже:

— Пане Підково, ви вже два місяці не платите в УНСоюз. Що з вами сталося?

— Не турбуйтеся, панночко, майте терпіння. Я вам згодом за рік наперед заплачу.

А сам пішов до редакції. Вітаюся:

— Добрий день, пане редакторе!

— А, доброго здоров'я! Що це вас не видно? Ні вас, ні гуморесок?

— Я, пане редакторе, знайшов собі новий жанр.

— Який? — здивувався він. — Може на драматургію перейшли?

— Ні, — кажу, — на родіну вертаюсь. Дружина домагається. Каже: „Сама поїду, якщо ти не хочеш.“ А що я без дружини в Америці робитиму? Матримоніяльні оголошення в „Свободі“ вміщуватиму? Чи свої фотографії незнайомим жінкам розсилатиму?

— Та ні: це гумореска чи факт?

— Де-факто! — відповів я — Не можу покинути своєї Галочки.

— А ви плюньте на свою Галочку! — порадив редактор.

— Еге, хитрі! Плювати не естетично — це раз; подруге, не гігієнічно, а головне — попробуйте ви плюнути! Так вона вам на голіві таку „коректуру“ зробить, що ви потім у дзеркалі й свого „тексту“ не впізнаєте.

— Пане Підково, бігме я вже не розберу, де в вас починається гумореска, а де кінчаються факти. Та вас там сам лис Микита повісить! І то знаєте як? На кукурудзянім мотузку до осикової гілляки.

— А хто там знатиме, що я Підкова?

— Не бійся, то такі, що допитаються.

— Ні, пане редакторе, тепер там амнестія проголошена. Сам Булганін амнестією підписав. Мені тепер простять. Але я хочу з вами домовитись.

— Про що?

— Якщо мені там дуже добре буде, то я напишу вам листа, а якщо погано, не писатиму. А ви потім мого листа вмістите в „Свободі“. Згода?

— Добре. Але навряд, щоб вам дозволили писати листи до Америки.

— Чому? Я ніби вас закликати му повертатися на рідину. А такі листи советська цензура завжди пропустить. А гонорар за той лист ви передасте в УНСоюз.

— Гарзд! — погодився редактор.

Наостанку він потис мені руку, а потім, бідний, змахнув з очей сльозу, поцілував на прощання і я пішов, повісивши голову, й думаю собі:

„Тепер уже не буду більше отримувати „моні ордери“ за гуморески...“

— Погиб ти, Підково, як той вухналь під копитом! — застогнав редактор і таки не витримав: не соромлячись нікого, глухо заривав у себе над столом.

Зі мною в консуляті товариші поводитись дуже коректно: потиснули нам руки, запросили сісти, розпитали про наші речі, чи багато маємо долярів. Всі речі вони пообіцяли доставити пароплавом, а доляри перевести на моє conto в ощадкасу до місця мого перебування. А наступного дня нас, мов тих челюскінців, літаком повезли через Гельсінки на рідину. Летимо ми літаком, а Галочка усміхається до мене й каже:

— Бачиш, Степане, а ти боявся!

Під нами розкинувся величезний океан. Один із супроводжувачів також уже ходив коло нас та все розпитував:

— Вас не трясє? Вас не лякають „повітряні ями“?

— Навпаки, — усміхалась моя Галочка, — приємно стає, аж лоскоче! І знову до мене:

— Бач, Степаночку, а ти боявся!

Згодом, коли літак почав приземлятися, той самий чоловічок чомусь підійшов до моєї дружини й каже:

— Ну... с первим шагом на радной земле!

Галочка не витримала й навіть почала цілувати того товариша.

— Бачиш, Степаночку, а ти боявся!

А коли літак приземлився, тоді той самий супроводжувач промовив до нас:

— Ану, висаживайся! Нечєво на вас бакінський бензін тра-тіть!

Галочка моя враз сполошилась. Я її почав заспокоювати:

— Бач, Галочко, ти не боїшся. Піди ще раз його поцілуй . . . Там нас передали іншим супроводжувачам, і я поїздом кудись поїхав. Галочка лишилась без мене: нас чомусь роз'єднали. Я вже навіть не знав, чи й вона їде, чи може вже десь відпочиває — сидить . . .

На другий день мене в окремій кімнаті почали оформляти на повноправного громадянина Советського Союзу. Якись військові почали розпитувати:

— Как ваша фамілія?

Я вирішив промовчати, що я Степан Підкова, і відповів:

— Кобзаренко.

— Звать?

— Іван.

— Як ви потрапили до Америки?

— Примусово . . . Мене американські агресори вивезли з Європи до Нью-Йорку.

— Навіщо?

— Бо я хотів ще з Німеччини повернутися на рідину.

— І що далі?

— Потім американські МП¹⁾ вночі забрали мене й дружину, кинули в трюм пароплава і повезли до Америки.

— Ви не пригадуєте, як той пароплав називався?

— Здається, „Дженерал Лангфітт“.

— Чим займалися в Америці?

— Безробітним був.

— А з чого ви жили в Нью-Йорку?

— Я ходив по бродвею і вибирав з баксім покидьки.

— А потім?

— А потім надумав утекти з Америки. Із своєю Галочкою я втік до советського консульату. Я довго мріяв повернутися з Америки на рідину, але я боявся детективів, що весь час слідкували за мною. Та сила советського ентузіазму не покидала мене, і я однієї ночі втік до консульату.

Хтось з орденами на грудях, усміхнувся до мене й каже:

¹⁾ Військова поліція (Military Police).

— Товаришу Кобзаренко, ви ж маєте незаперечний сприт і ортодоксальну майстерність художньо брехати. А саме такі люди нам потрібні. Вам скорше повірять ніж нам. З вами сталося, розуміється, не так, як ви оповідаєте, але ви так говорите, як, це нам потрібно. Сьогодні ви будете виступати перед народом, як ви втекли від американських агресорів на родину. Ви адреси знайомих захопили з собою?

— Ні... забув.

— Шкода. А якщо ми вам нагадаємо, чи не пригадаєте всі адреси знайомих та приятелів?

— Я боявся в Америці заводити знайомство.

— Чому?

— Бо є різні люди, а я — занадто замкнена людина.

— І у вас не було жодного знайомого?

Я пригадав редактора і відповів:

— Є один, який мене просив: „Якщо вдома тобі добре поводитиметься, то напиши листа, може й я повернуся.“

— А він хто такий?

— Бідний гуцул з діпистів. Колись на Гуцулії в горах худобу випасав.

— Ну, нічого, то потім. Сьогодні ви будете виступати в театрі й говорити, як утекли з капіталістичної неволі на родину. Фарб не шкодуйте, згущуйте до імпресіонізму.

Я вхопився за соломинку і почав рятуватися:

— Запевняю, що коли я промовлятиму, то й ви навіть мені повірите.

— Ну, ну, побачимо! Від ваших успіхів залежатиме ваша доля.

Я помітив, що вони мене добре пильнують. На мені було нове елегантне вбрання, краватка, капелюх і черевики, які в советів навіть нікому й не снилися. Я вже почав клясти Романа Мироновича, що він через телевізійну станцію намовив мене купувати все лише в „Америка шапс“. А до того ще моя фізіономія виглядала так, неначе я весь час у Нью-Йорку попивав вино братів Ромашів, а заїдав Стасюковими ковбасами.

До мене підійшов один військовий з фотоапаратом „Лейка“, якого він, очевидно, роздобув як трофеї в боротьбі з фашизмом, і почав мене фотографувати.

Я не витерпів і вихопився:

— Дорогі товариші! Я маю занадто буржуазно-націоналістичний вигляд, від мого вбрання тхне реакційно-капіталістичною ідеологією. Треба мені перед виступом набути одержу в

стилі пролетарського реалізму. Чи не має у вас чогось відповідного . . . в стилі барокко?

— О!.. — спохватилися вони. — А ми самі хотіли вам це запропонувати. Ми вас зараз оформимо не лише в стилі барокко, а й рококо!

Я зрадів, що випередив їхні бажання і почав роздягатися. Мені дали пару брудної білизни з живою соціалістичною власністю у швах, штани з чортової шкіри, з-під яких виглядали підштанці. Потім я натягнув верхню сорочку з довгими рукавами і піджак з коротенькими рукавцями, по лікті. Замість модельних черевиків, мені піднесли величезні гумові кальшші. Праву кальшшу я взув на ліву ногу, ліву на праву, прив'язав дротом, щоб не спадали і пройшовся по кімнаті. Замість фетрового капелюха на моїй голові опинилася „ленінка“ з прогризеною діркою. Один з військовиків підійшов до мене і протягнув у ту дірку моє волосся, яке стало дибки. Можете собі уявити, яким симпатичним я тоді виглядав. Одне слово, нарядився я, як справжня жертва агресивної Америки

— Чудово! — захоплювалися мною мистці.. — Чудово! Ви тепер чистісінька жертва американського капіталізму. Скидайте годинника, він вам не пасує. А розкрийте-но рота . . .

Я розкрив.

— Що ж це ви мовчите, товаришу Кобзаренко?! — здивувався один із військових. — Ви ж тим самим порушуєте стиль. У вас у роті золотий зуб стремить? Куди це годиться? От бачите, який ви не ширий! Треба ж до кінця дотримуватися пролетарського реалізму. Хто ж тоді вам повірить, що ви жертва капіталізму?

І він, очевидно, був досвідчений дентист: узяв кліщі — і зуб опинився в нього, а щербина в мене.

Я терпеливо промовчав, щоб бува не порушити пролетарського реалізму реакційним криком. Потім мене вдруге зфотографували, такого, яким я тепер став. А для чого вони мене аж двічі фотографували, годі було зрозуміти. Але на цей раз я, мабуть, перевершив і самого Чарлі Чапліна.

Увечорі мене повезли до театру. Людей там набилосся повноповнісенько! Якийсь чоловік вийшов на авансцену й заговорив:

— Товариші! Зараз перед вами виступить вірний син нашої квітучої соціалістичної батьківщини, товариш Ваня Кобзаренко. Він не раз чув радіостанцію „Комітета за повернення на родину“ і все мріяв про те, як йому вирватись від американських акул на родину. Він є живим свідком того, що робиться в агресивній

Америці. У трюмі пароплава він вирішив утекти на родину і на-решті після великих страждань він опинився на своїй рідній батьківщині. Слово надається товаришеві Кобзаренкові.

Я вийшов з-за лаштунків на сцену в своєму пролетарському репертуарі і вклонився до публіки. Тисячі пар очей зосередились на мені, а особливо на моїх кальошах. І тоді я вперше відчув, що мені під пахвами хтось проголосив бактеріологічну війну. Я почав чухатись, і публіка зустріла мене бурхливими оплесками. А потім мені чомусь пригадалась пародія російською мовою:

„... Но не в том-то дело,
Дело в етом,
Что за последний год
Тот считается поетом,
Кто до слез — художественно врьот...“

— Товариші! — почав і я, як той советський поет. — Від імени десятків тисяч поневолених на Заході діпістів дозвольте мені передати вам свій палкий привіт!

На залі знову вибухли бурхливі й тривалі оплески. Нервово знизуючи плечима, я постояв мовчки, а потім продовжував далі:

— Тепер, товариші, я найщасливіша людина в світі! А що мені довелося пережити в агресивній Америці, аж волосся дибки стає! Бачите, яким я вирвався від американських акул? Вол-стрітівські реакціонери обскубли мене, як ту курку, що не несеється, одібрали годинник, одержу і навіть вирвали зуби з золотими коронками. Ви чуєте, як я свищу і шепеляю?.. Це все нароби́ли оті реакціонери, які довідалися, що я хочу вертатися на родину. А колись у мене була прекрасна дикція. І я вже остаточно вирішив утікати на родину. Голодний і пухлий я у трюмі пароплава дістався на родину і тепер почуваю себе найщасливішою людиною в світі. Тепер, під мудрим керівництвом нашої дорогої комуністичної партії та колективного керівництва, я знайду собі право громадянства, право на працю, на освіту, на відпочинок. Тут мене зустріли, як рідного, і обіцяють дати матеріальну і моральну підтримку. Тепер я почуваю себе так, не наче я вдруге народився. Так, товариші, я сьогодні вдруге народився! А все це завдяки нашій комуністичній партії і советській владі. А тому я від щирого серця кажу: хай живе і дихає наше колективне керівництво, що веде нас від перемоги до перемоги! Хай живе революція в усьому світі та його околицях!

Я говорив це щиро до сліз і з такою переконливою інтона-

цією, що вже навіть сам собі починав вірити, що це правда. Мені вже самому здавалося, що мене обскубли не тут — товариші, а там — агресори . . . І зуби мені вирвали не тут, а там, ще в Нью-Йорку. Мало того, мені вже здавалося, що я дійсно вдруге народився і вже мало не промовив, що мені потрібний кіндерваген, сорочка і няня років двадцяти . . .

Мені так апльодували слухачі, як ще нікому, мабуть, за всю жовтневу революцію. Згодом завіса опустилась і тоді з-за лаштунків вийшов до мене той самий „дентист“, що недавно вирвав мені зуба, і, поздоровивши, промовив до мене:

— Молодець, товаришу Кобзаренко! Вітаю вас із першим успіхом на рідній землі! Ви навіть і мене за лаштунками зворушили до сліз. Я теж заплакав. Мені навіть не віриться, що то я вирвав вам зуба. Ух, кляті американці! . . . Чи в вас, бува, не лишилися десь там ще такі зуби?

— Ні! — поспішив я відповісти й закрив рота.

— А може десь кутній залишився?

— Ні, то один був з золотою коронкою.

— А шкода, — співчутливо промовив він і додав: — вам усміхається далека перспектива.

Наступного дня в „Правді“ появились ізвестія, а в „Ізвестіях“ правда про мій виступ. І в кожній газеті були вміщені мої дві світлини. На одній світлині я виглядав, як той Чарлі Чаплін, а під світлиною стояв підпис: „Таким Ваня Кобзаренко вирвався від американських акул“, а під другою світлиною, яким я дійсно виглядав в Америці, теж було пояснення: „Але батьківщина подбала про свого сина і таким він виглядає зараз“ . . .

„А-а, так ось чому вони двічі мене фотографували?!“ — хотів подумати я, але завчасу спохватився.

Потім мене повезли на радіостанцію, щоб я промовив до всіх діпів на еміграції і кликав їх додому. А скоро мені стало ясно, що мене повезуть ще далі . . . Бо мені не повернули ні моїх валіз, ні одежі, ні долярів. Мало того, моя Галочка десь поділася і я її більше не побачив. Може вона знову когось цілує за советську гостинність? А може вже погнала телята пасти, а мене повезуть їх завертати?

І я, доки не пізно, вирішив виконати свій останній обов'язок перед редактором. Я ж обіцяв з родіни написати йому листа. І тут дійсно трапилась щаслива нагода: мене викликав якийсь чоловік у цивільному й каже:

— Товаришу Колгоспенко! Ваша доля тепер залежить від вас самих. Виправдайте себе на практиці, що дійсно в усьому

щиро розкаяться. Беріть і пишіть листи до всіх своїх знайомих та приятелів, де тільки вони не проживають, і навертайте їх на родину. Для пролетарського реалізму вам надається повне право. Беріться і пишіть!

Я охоче і навіть щиро на це погодився. Першим ділом, я вирішив написати листа до редактора, нехай і він вертається на родину. Сів я й пишу, пишу, може, востаннє, бо не знаю, що зі мною станеться завтра, але пишу одверто:

„Дорогий мій друже!

Ви просили мене, щоб я написав вам листа з родини, якщо мене тут добре зустрінуть? Отож я й поспішаю виконати своє слово, яке в мене ніколи не розходиться з ділом. Я нарешті повернувся на родину. Зустріли мене тут, як рідного, і навіть не знають, де мене посадити...

Я вже виступав у театрі і навіть через радіостанцію „Комітета за возвращеніє на родину“. Уже мене вмістили в „Павді“ і в „Ізвестіях“, як вірного сина своєї батьківщини. Живу я тут так, що в америці і боми так не живуть. Але я часто сумую по каплиці Петра Яреми і шкодую, що його немає тут. Перекажіть йому, що тут для його фірми є повно клієнтури. Я б сам охоче пішов живцем до його каплиці. Отже, без надуми беріть і повертайтеся на родину. А тут шлях до соціалізму і товариші дуже гостинні. Пам'ятайте, що родина ждьот своїх синів! Бувайте здорові і живіть пребагато!

З пошаною до вас Ваня Кобзаренко“.

В редакції тихо-тихо. Навіть чути, як редактор скрипить пером. Внизу гули машини. То „Свобода“ просилася на світ Божий. Головний редактор сидів у себе за столом і саме тоді гикнув.

— Хто це мене згадує? — промовив він уголос.

— Може Підкова згадав вас на родині? — озвався з-за сусіднього столу редактор мови.

— А як ви думаєте, Підкова — порядний чоловік?

— Бачите, я його весь час вважав за порядну людину, але коли він зважився повернутися до советів, я його вважаю за сво...сво... свавільну людину!

— А цікаво, чи він дотримає слова й напише щось нам?

— Ох, йому тепер не до листування, — зідхнув редактор мови.

Несподівано двері в редакції відчинилися і на порозі, весело усміхаючись, появився сам Підкова.

— Друже! Чорт би вас не взяв! Де це ви пропадали? — вигукнув редактор.

— „На родіне“! — відповів той і додав: — Бачите, який я пунктуальний — ніколи не зраджую свого слова! Обіцявся написати вам з родіни листа і написав.

— Пане Підково, бігме я вже не доберу, де у вас починається гумореска, а де кінчається факт! — вимовив головний редактор.

— Оце вам і гумореска, і факт! — відповів Підкова і подав на стіл свій черговий рукопис.

ОБІЦЯНКИ ДО 19-ГО З'ЇЗДУ КОМПАРТІЇ

У колгоспі імени Сталіна сталася несподівана новина: як тільки тварини довідалися, що всі колгоспники добровільно-примусово подалися на колгоспні збори, вони й собі зібралися в стайні на конференцію. На голову, звичайно, обрали визначного громадського діяча — кнура, а на секретаря — півня. Баран, щоб прислужитися начальству, враз викотив насеред стайні бочку й поставив її догори дном.

— Товариші! — поважно почав кнур. — Дякуючи мудрій і геніяльній політиці нашого улюбленого вождя і вчителя, у Москві відбувається 19-ий з'їзд компартії. Всі люди взялися до дня з'їзду виконувати і перевиконувати виробничі пляни. А ми? Чим ми тепер гірші за людей? А все завдяки мудрим реформам товариша Сталіна. А тому, щоб догнати й перегнати передових капіталістичних тварин, я пропоную й нам взяти на себе якісь конкретні зобов'язання. Хто хоче з приводу цього виступити, прошу!

— Я! — заіржала коростява кобила. — Дайте мені слово! Вимахуючи в такт голові хвостом, вона заговорила:

— Товариші! Я хоч і коростява кобила й незавидна може, навіть і мух хвостом не обженуся, але з мене зараз такий ентузіазм пре, що я в честь 19-го партз'їзду зобов'язуюся нашому рідному й геніяльному жеребцєві приводити поверх пляну й достроково лише чистокровних орловських рисаків та породистих арабських скакунів.

— Запишіть до протоколу, — зрадів кнур. — Півень записав. Освічений! Знає, де крапку, а де кому поставити. Кажуть, що він десь за колгоспним тином на партійних курсах був.

— Хто ще хоче виступити?

— Я! — озвалася лиса корова. — Товариші, коли мене доїть старша доярка, то вона завжди кричить: „Відпускай більше молока, нечиста сила, бо я через тебе пляну не виконаю!“ — і тягне за дійки. Так я її раз як потягла задрипанним хвостом по пиці — хоч фотографуй! Але я всеж-таки обіцяю нашому мудрому вождєві в честь 19-го партз'їзду орати, виводити породистих телят і відпускати достроково й понад плян молоко.

— Запишіть! — рохнув кнур. — Хто ще?

— Ми-и! озвався бик. — Учора ми орали в полі, а погонич мене пужалном! пужалном! Так я йому як наступив ратицею на ногу і не поступився, доки він не пригадав і вождя і маму. Що до 19-го партз'їзду КПСС, то я зобов'язуюсь щодня не вилазити

з ярма і робити, як віл. Шкодную, звичайно, що передові колгоспні доярки ще й досі не здібні нас роздоїти.

— Запишіть! Хто ще просить слова?

— Куд-ку-дах! озвалась курка з-під горища. — Я оце вже з тиждень, як почала квоктати. А мене наша птахівниця — ота, що їй усе не вистачає проса, а сама нашу порцію вдома у ступі на пшоно товче, — так вона вхопила мене за крила і в бочку з холодною водою! Повірите, що я тоді ходила, як та мокра курка? Як це вам подобається, га? Але я десь чула, що в капіталістичній Англії одна буржуазна курка знесла аж десять яєць за день. Потім учені навіть її на рентгені просвітлювали.

— Це все брехня! — сердито озвався кнур. — Товариші, від нашої курки віє космополітизмом, а повіває низькопоклонством перед загниваючим буржуазним курятником! Перша в світі курка знесла яйце в Росії! Перші курчата вилупились в Рязанській губернії, і то далеко раніше, ніж в Англії! Ми, пролетарські тварини, живемо краще за всіх у світі. Скажіть, будь ласка, де ще так годують тварин, як на нашій квітучій соціалістичній батьківщині? Ви ж самі призналися, що навіть людина краде від курей просо і вдома нишком товче в ступі на пшоно?

— Так, товариші, пробачте, я помилилась, — озвалась курка. — Ми живемо найкраще за всіх у світі! Наші яйця більші, ніж у Африканських струсів. Наші курчата виховуються в демократичному дусі і завжди стоять у боротьбі за мир. А тому від імени всіх курей я заявляю: клянусь нашому мудрому й зозулястому вождеві, що ми будемо нестися без просипу круглий рік і не квоктати! Досить квоктати! Нехай квокчуть щасливі колгоспники!

— Запишіть! — зрадив кнур. — Хто ще хоче слова?

— Ку-ку-рі-ку! — озвався півень. — Я, товариш і,обіцяю до 19-го партз'їзду вивчити до краю „Короткий курс історії ВКП(б)“ і піднести культурний рівень курей . . .

— ВКП(б) тепер на (б) скорочується, вам легше буде, — озвався кнур і почав свою промову:

— Товариші! Ми, советські свині, далеко випередили передове буржуазне свинс . . . чи пак свинарство. Ми в передовій соціалістичній країні досягли таких високих показників, що скоро будемо рости лише на показ. Сам наш мудрий вождь і перший кнур у світі живе й піклується нашими справами. А тому я зобов'язуюсь до 19-го партз'їзду вивчити на пам'ять нашу соняшну конституцію!

Ур-ра! . . . (Тривалі оплески, що перейшли в бурхливу ова-

цію). Свиня вибивала ратицями, кобила копитами, півень лопотів крилами і навіть осел хлопав вухами. Тут наперед висунулась свиня і, поглядаючи на кнур, почала:

— Товариші, я хоч і свиня, але завжди борюся проти свинства. Вчора наша стара свинарка обіцяла на колгоспних зборах дати від кожної свиноматки по 25 сталінських поросят. А хіба це не свинство? Бачите, яка вона розумна — хоче моїми поросятами та до когось піддобритись. Та ви, товаришу кнур, не моргайте! Я знаю, що я кажу. Бо інакше, як прийдете до мене залицятись, я вам гарбуза на шию почеплю. Я люблю правду в вічі казати. Я хоч і сама свиня, але не люблю свинства! Так ото ж я й не договорила: свинарка хоче моїми поросятами до когось піддобритися. А зась! Я теж, може, розбираюся в мудрій політиці нашого геніяльного вождя. Нехай вона приведе бодай з десятка поросят — і буде знати, на чому горіхи ростуть! А я сама від себе обіцяю рідному батькові достроково пороситися і давати аж по 26 сталінських поросят!

— Ур-р-ра! — закричав кнур, вибиваючи ратицями в дно. — Ай-да молодичка! Хто ще хоче слова?

Флегматичний осел, що стояв позаду всіх, чомусь мовчки водив довгими вухами.

— Може ви, товаришу осел, щось скажете? — звернувся кнур. Осел виступив наперед. Спочатку він помахав довгими вухами, а потім заговорив, важно жестикулюючим хвостом:

— Я, товариші, маляр і поет у душі пролетарського реалізму. Природний пензель у мене на кінчику хвоста. Дайте мені фарбу і полотнище, а я вам ураз намалюю вашого дорогого вождя. Це — як маляр. Тепер — як поет:

Того портрет, повірте ви мені
Що люди взяли б охоче
Оригінал повісити в Кремлі,
А решту — де хто схоче.

Від такої несподіванки кнур ураз звівся на задні ноги та як закричить:

-- Товариші! Перед нами явний агент американського імперіялізму! Осел був і є ворогом нашого пролетарського тваринництва!

-- Точно! — підтвердив півень. — Учора я сам бачив, як він стояв між голоблями коло воза й жував конюшину — точнісінько так, як ті американці кав-гуму. А це вже й є вихватка американського імперіялізму! Учора голові колгоспу треба було

запрягти коня у воза, а осла ніяк із голобель не виженеш: уперся, як осел — ні сюди, ні туди! І що ви думаете? Як тільки люди відкотили воза назад, тоді наш осел помахав хвостом і пішов собі геть. А хіба це вам не саботаж?

— Геть осла з наших лав! — закричав баран.

— Хай живе кнур! — заревів бик.

— І наш улюблений вождь! — додала свиня.

І хто його знає, чим би те все скінчилося, якби, на щастя, до стайні не вскочив сторож. Він схопив дрюка і давай їх усіх розганяти геть, на свої місця.

ЛИС МИКИТА

Ви гадаєте, що лише в казочках живе лис Микита? О, ні! В Кремлі теж є лис Микита. Справжній лис Микита! На Україні добре того лиса пам'ятають! Бувало, нечиста сила серед білого дня забереться до господаря на стайню і тягне курей, теличку, а то й цілу корову. Немає корови — ходи ти, господарю, туди, де ще Макар телят не пас. Отакий той лис Микита!

До речі, цей лис бувалий. Бував і в Китаї, і в Югославії, і в Італії, і в Індії. І надумав він ще до Англії завітати. Може, фазанів там нанюхав, а, може, щось інше — дідько його знає! А в Англії, як відомо, монархія, і Єлисавета II королева. Там треба вміти і носа витерти, і знати, як з виделкою поводитись, і як космополітично перед „загниваючим Заходом“ вклонитися.

І тому лис Микита вирішив зі своїм маршалом Булганіном генеральну репетицію відбути. Переодяглися вони в дусі буржуазного реалізму і лис Микита заговорив до маршала:

— В першу чергу, ми повинні навчитися королеві руку цілувати.

— Невже будемо цілувати? — схвильовано мовив маршал.

— А чому б ні? В інтересах революції всі засоби доцільні.

— Не хочу. З цього може вийти трагі-комедія, а фоторепортери скористаються з тієї нагоди.

Лис Микита на хвилинку замислився і раптом ляснув себе по лобі.

— Ідея, товаришу Булганіне! Я зараз викличу нашу пролетарську королеву.

— Кого? — здивувався маршал.

— А Катюшу Фурцеву. Хіба я даром висунув її в члени президії ЦК? Хіба вона не королева? га?

— Какая різниця! Давайте Фурцеву! — погодився маршал.

Лис Микита подзвонив, і з'явилася „королева“. І ледве вона переступила поріг, як на її обличчі застиг вираз неймовірного жаху: лис Микита стояв на задніх ногах-у „джімі“ й у фракку з реакційними фалдами, а, замість пролетарського кашкета, на голові в нього був циліндер, якого вона ще ніколи не бачила. Маршал Булганін виглядав ще симпатичніше: замість чобіт на ньому були півчеревики з бантами, на голові красувався капелюх з довгим пером, як у тирольців, а замість широкого галіфе теліпалися середньовічні панталюни. Лис Микита у фракці та в циліндрі скидався на Чемберлена, а маршал Булганін у капелюсі нагадував трохи Робін Гуда, а без капелюха — Мекдональ-

да. Одверто кажучи, коли б їх обох та виставити на кукурудзяний лан, то жадний грак не сів би на ріллю.

„От якби вони отак на 20-му з'їзді партії виступили!“ — подумала Фурцева.

— Ваша світлосте, — звернувся до Фурцевої лис Микита. — Уявіть собі, що ви — королева Британії, а ми — ваші гості з найдемократичнішої в світі держави. На всякий випадок, ми хочемо навчитися королеві цілувати ручку. Зрозуміли? Сідайте ось тут . . . це ваш трон, і виконуйте свою ролю. До речі, як ми виглядаємо?

— Чудово! Чудово! Ви справжні джентелмени! Тільки вам, містере Хрущов, не пасує ця пролетарська краватка. До цього фракa потрібний буржуазний метелик.

— Який метелик?! — не зрозумів Микита.

— А такий бантик, що чіпляється під ковнірець.

— А де я його візьму? — обурився Микита. — Обійдуться й без метелика! Я й так насилу цього фракa роздобув у театральній костюмерні. Легше мені подарувати королеві пару чистокровних рисаків, аніж роздобути метелика. Нехай знає Британія, що у нас в кожному колгоспі водяться отакі рисаки: море перескоче — і хвоста не замоче! А тепер, містер Булганіне, ми приступаємо до офіційної частини. Покажіть свої пролетарські здібності.

Маршал у панталюнах наблизився до королеви, став на коліно й граційно поцілував їй руку.

— Чудово! — захоплено вигукнув лис Микита. — Чудово! А я й не знав, що ти приховуєш у собі отакі буржуазні здібності. Тобі лише бракує ордена Підв'язки.

— А тепер твоя черга, — посміхнувся маршал, — подивись, чого тобі бракує.

Лис Микита зробив поважну міну і з протилежного кутка попрямував до королеви, потім скинув циліндер і так само з коліна поцілував їй руку.

— Ти диви, які вишукані манери! — здивувався Булганін. — Ти справжній лорд адміралтійства! Тобі нічого не бракує.

— Ні, бракує, — відповів лис. — Ми повинні перетасувати свої карти і забити капіталістичному світові памороки. Як тільки ми наблизимось до берегів Англії, Мікоян розпустить Комінформ і піде з Молотовим на прийняття до ізраїльського посольства. А в каламутній водичці і рибка краще ловиться.

ПРО ЩО НІХТО НЕ ЗНАЄ

(Історичний роман)

Улітку 1967 року в Нью-Йорку відкрилась Генеральна Асамблея Роз'єднаних Націй. Фактичним спричинником того був Моше Даян, що стріляє, не примружуючи лівого ока. Він несподівано напав на арабів, захопив Сінай, а в Сінаї мирно-засекречені советські ракети разом з рекитерами. Це так обурило миролюбний Советський Союз, що сам прем'єр-міністер Алексей Косигін янголом прилетів на Генеральну Асамблею.

Американці познайомилися з ним уперше телевізійно, з передач. І не мали б вони щастя, якби познайомилися з ним аж так близько, як советські громадяни. Приїхав Косигін, виголосив миролюбну доповідь, написану Сусловим, і демонстративно вийшов. Черевика під час промови не скидав. Уже не є послідовний . . .

Мені з ним довелося познайомитися на даху . . . Високий колоніал-будинок будувався саме коло Парквею. На тому будинкові треба було покрити дах. На дахах я почуваю себе далі від земних гріхів і ближче до сонця, до правди і справедливости. Але й там мені вже немає місця. Хоч бери зголошуйся в астронавти. Чиесь авто підвернуло під будову і з нього вийшли двоє. Можна відразу було догадатися, що то — Сікрет Сервіс. Коли наші погляди зустрілися, один із них покивав мені великим пальцем правої руки: „Йди сюди!“ Я так само заперечливо похитав їм головою: „Ні!“ Тоді він уголос:

— Кам давн!

„Диви, думаю, це він, мабуть, мене на Флориду запрошує?“
Питаюся:

— Куди й чого?

— На землю. Тут має проїздити містер Косигін.

Я догадався, що советський прем'єр-міністер буде проїжджати попри цю будову до Нью-Джерзі на побачення з президентом Джансоном. Це мене обурило. Я маю аж дві гордості: національну й особисту. І через якихось, ніким не обраних прем'єрів я ще маю зайвий раз спускатися по драбині „давні“. Поперше, в мене ноги не позичені, а подруге — я працюю від „сквера“. Коли б я працював від години — ну, тоді дідько їх бери всіх советських прем'єрів до купи взятих! Може тоді я й на дах не вилазив би.

— Злазь!

— Косигін не „містер“, а товариш . . . Не злізу!

А мені, одверто кажучи, височінь на психіку давно вже впливає. Бо я психіки не маю. Він видерся по драбині аж на самий край, і на стрімкий дах боїться ступити, щоб не попливти згідно з земним притяжінням. Я подивився на нього і відразу помітив, що він із психічних . . .

— Злазь!

— Наплювать на вашого Косигіна! Не злізу!

— Арканом зачепимо!

— Не зачепите, бо я сам „Аркана“ танцюю.

— А хто ти по національності будеш?

— Юкраїнян.

— О, літвенієн?! А що ти при собі маєш?

— Молоток, цвяхи і гострого як бритва ножа . . . Та відчепіться від мене, бо здую з даху, як вітер комаря з дуба!

Так у суперечках минав час. І саме тоді по Парквею проїздив під охороною авт і мотоциклів товариш Косигін. Я впізнав його, як облуплену Сидорову козу. Вірніше, він ще не є „Сидоровою козою“, але в Кремлі це дуже легко може статися. На знак нашого старого знайомства, я підняв високо догори свій молоток, застиг у тій позі і демонстративно вигукнув:

— Ех, попався б ти, не в Політбюро, а в мої руки хоч на пів року! Я б тебе вивів на путь праведну! Може б я з тебе навіть людину зробив! А так дідько тебе знає, що з тобою ще станеться! . . .

Косигін, мабуть, впізнав мене. Його авто сповільнило швидкість, і він висунув голову з віконця, задивляючись у мій бік.

— Диви, як вітають мене в Америці! — звернувся він до міністра закордонних справ Громіка. — Нагадайте мені в Москві про цього американського пролетарія. У нього бездоганно-сим-

волічна поза, оптимізм соціалістичний . . . Я хочу ту позу вкарбувати на советській поштової марці.

Авта зникли на розі Парквею.

Про що має розмовляти миролюбний прем'єр з агресивним президентом, я точно не знаю. Та й то неістотне. Головне те, що коли він мав відлітати назад до Советського Союзу то його проводжав на летовищі натовп. І тоді, вдаючи з себе простачка, він звернувся до натовпу:

— Гаспада, мені бракує на білет п'ять центів. Хто піде на таку жертву?

Він хотів перевірити доброзичливість американського на-

роду до себе. В ту ж саму мить хтось із натовпу видерся наперед, дістав з кишені 25 центів і поспішно всунув йому в руки. А коли той узяв, жертводавець раптово з усіх сил вигукнув:

— На тобі кводру та захопи з собою ще чотирьох таких, як сам!

Жадібні на гумор американці враз розрядилися нестримним реготом. Косигін спочатку розгубився й не знав, що на те відповісти. Та потім він вимовив:

— Люблю критику й самокритику!

Як би він полюбив самого „критика“, коли б той потрапив йому до рук у „найдемократичнішій“ у світі країні, хто його знає. Але історія з тією кводрою не кінчається, а навпаки, саме починається. І тому в історичному романі цього аж ніяк не можна обійти мовчанкою.

**
*

У Кремлі за круглим столом зійшлися на конференцію три великих мужі: президент — Підгорний, прем'єр-міністр — Косигін і секретар компартії — Брежнев. Конференція відбулась цілком таємно. І тому треба бути дуже й дуже спритним, щоб про неї довідатися. Про те не знали ні московська ТАСС, ні київський лунатик РАТАУ, ні передова „Правда“ й задні „Ізвестія“... Не помітив того і Осип Зінкевич серед білого дня зі „Смолоскипом“ у руках, а про „Пролог“ із Нью-Йорку не варто тут і згадувати. І коли б та конференція відбувалась не влітку, а скажімо, десь у грудні місяці 1967 року, то можна було б припускати, що то вони зібралися розглянути оту історичну „Заяву“, яку підписали, тепер уже не 35 професорів, а 35 осіб. На порядку денному стояло два питання:

1. Звіт прем'єр-міністра про історичний виступ на Генеральній Асамблеї;

2. Моральний стан Советського Союзу до 50-річчя великого октября.

А тому, що часу було мало, то звіт прийняли до уваги без звіту і лише заслухали інформацію про кводру, яку, безперечно, підсунув якийсь український буржуазний націоналіст. По другому питанню слово взяв Брежнев:

— Товариші! — з апльомбом вигукнув він. — Ми неначе „три танкіста, три весьолих друга — екіпаж машини боевой...“. Наш екіпаж — СССР! Давайте переберемося й інкогніто спустимося в народню гуцу, щоб там на власні вуха й очі перекона-

тися, як високо піднявся моральний стан советського народу саме до 50-річчя великого октябрю . . .

— Як це практично здійснити? — спитав Підгорний.

— Дуже просто: без документів, перебрані, ми цілком таємно вибираємося з Кремля і поїдемо на місця. А там уже зважимо ситуацію.

— Куди саме поїдемо? — поцікавився Косигін.

У відповідь Брежнев розгорнув мапу ССРСР, дістав з кишені дві горошини, які не доїв в обід, і одну дав Косигіну, а другу взяв собі.

— Ми поїдемо туди, куди покотиться наша доля. Кидай ти перший, — звернувся він до Косигіна.

Прем'єр-міністр звівся на ноги і кинув горошину на Москву, а вона візьми та й покотися, мабуть, туди, де й росла: спочатку на Орел, потім на Курськ і далі.

— О, вам припала колишня столиця України — Харків. Цікаво пізнати, які саме настрої панують в найбільшій після нас республіці. Ану, доле, усміхнися мені.

Його горошина покотилась ще далі на південь і зупинилась аж у Маріюполі.

— О, я матиму щастя скупатися в Озівському морі! — вигукнув він.

— А мені? — спитав Підгорний.

— А ви, як президент, замкнете браму, спустите з прив'язі собак і будете день і ніч охороняти в Кремлі наші місця, щоб з нами не сталося те, що з Нікітою Хрущовим.

Ніхто на світі не знав про те, що в Харкові на Благовіщенському базарі вештався переобраний під пролетарія прем'єр-міністр ССРСР. Та й самі базаряни про те не знали. І тому вони при ньому, так само, як і без нього, гнули на різні лади базарні лайки, хвалили, на чому світ стоїт советську владу і вождів, а одна баба, що в колгоспних коноплях плоскінь вибирає, а матірку гне, і на цей раз так загнула „матірку“ на адресу вождів, що аж Косигін здригнувся.

На товкучці було все, чого немає навіть у світі, не лише в універмагах: доляри, які перепродувалися пошепки, справжні оселедці, свіжі, без іржі і навіть цвяхи, що після „усушки“ централізованим порядком потрапляли на чорний ринок. Косигіна найбільше здивували оселедці.

— Ти диви! — подумав він. — У нас архангельських оселедців бракує, а тут і керчинські! Шкода, що столицю світової революції не можна перенести з Москви в Харків.

Він купив два оселедці і, насолоджуючись, думав про себе: з якого кінця краще і смачніше буде розпочати їсти — з головки, чи, може, з хвоста?

В той саме момент якийсь безпритульний хлопчик упевнено вирішив розпочати свою справу „з хвостика“ . . . Він спритно вирізав прем'єр-міністрові у штанях задню кишеню, щось ухопив у руки й кинувся навтікача. Агент карного розшуку помітив те, погнався за ним і впіймав його за руку.

— Ану розплющ долоню!

— Дудя, долоні не очі — не розплющуються, а розкриваються.

У руці в нього виявилась американська кводра. Захеканий прем'єр-міністр підбіг до агента й промовив:

-- Він . . . він вирізав мені кишеню!

На той галас з-під землі виріс міліціонер, а з-за ятки надійшло ще два агенти. Один із агентів, мабуть, старший, подивився на кводру, потім поплескав вуркагана по плечі і відпустив його, а Косигіна наказав арештувати.

— Як?! Я потерпілий і мене арештовувати?!

— Так! Ми спочатку арештуємо потерпілих, а потім уже „терпілих“, — пояснив він.

Тепер панорама зовсім змінилась: по вулиці простував прем'єр-міністр Союзу Советських Со . . .

Слідчий від такої несподіванки аж зареготався.

— Дуже мені приємно, що до моїх рук уже потрапляють навіть прем'єр-міністри! Може, це внесе трохи різноманітності в мою нудну практику. Свиридоне! Полоскочи його „на параді“, та гляди, не дуже . . .

Косигін:

— Товаришу слідчий, я цілком поважно! Я прем'єр-міністр Алексей Косигін! Я прошу припинити цю комедію, бо інакше . . .

— Що „інакше“?

— Я накажу вас арештувати!

Слідчий нестримно реготав. Такого арештанта він ще не мав у своїй практиці.

— Ну, добре, товаришу „Косигіне“ — заговорив слідчий. — Припускаю, що ви дійсно є советський прем'єр-міністр. Яке тоді ви маєте моральне право нас арештувати? Де ж тут логіка? Ну, й діалектика! Вам до прем'єра бракує марксо-ленінських принципів. Припустімо, що ви мене і нас усіх виарештуєте, а на чому тоді советська влада буде триматися?! Я вас питаю — на чому? На трьох китах: Підгорному, Косигінові і Брежневі? Ні!

Ви тримаєтесь на нас — охоронцях великого октября! І якщо ви дійсно наш прем'єр-міністер, то мусите поставити в Кремлі питання про нагородження мене орденом Леніна. Маючи таких, як ми, ви можете собі спокійно спати. А тим часом я думаю, що ви щиро в усьому признаєтесь: хто ви? І яке мали завдання від американських агресорів? До речі, ви мали при собі американську кводру і маєте на собі американські штани марки „Гарт-Шейффер-Маркс“. Чи ви думаєте, що отой „Маркс“ вам допоможе? Свиридоне, постав його „на параду“! . .

І дійсно. Вже третього дня Косигін „розколовся“ і щиро-сердечно в усьому признався. Виявилось, що він є натуралізованим американським громадянином, що він виїхав до Америки, коли батькові було сім років, і що його американська секретна служба кинула в советське запілля на літакові „У-2“. Він спустився парашутом уночі на Полтавщині, десь між Кобиляками і Хухрою.

Кводра, прилучена до справи, дала слідчим підставу довідатися, що громадянин під ім'ям Алексея Косигіна дійсно має в Нью-Йорку в банку на конті 102,000 долярів на процентах, а 38,000 долярів в акціях. Може він ще десь має гроші, та не признається! Тепер треба якось ті доляри, бодай частинами отримувати на советське конто.

Після того не можна було дивитися на прем'єра без драматичного співчуття. На Генеральній Асамблеї він мав холеричну вдачу, а тепер раптово став мелянхоліком, хоч бери в монахи постригай. Він сидів в одиночці та й думку гадав:

„Ну, нехай уже арештовують контрреволюціонерів! То — треба. А за що мене арештували? За компанію? Бруно Ясенський колись писав твір „Людина міняє шкіру“, а тут уже зайшли трохи глибші, навіть позашкірні зміни . . . А що далі буде? Я ж бо підписався, що готував замах на самого советського прем'єр-міністра Косигіна. Хотів убити сам себе! Цікаво, чи Джонсона Ефбіай арештовує? А що як про мене довідається Америка, Англія й Канада? Тоді Джонсон, Вільсон і Трудо надішлють мені телеграми з висловом співчуття, а У-Тан на Генеральній Асамблеї буде домагатися мого звільнення. Ясно, що советський представник буде спростовувати все те як явну провокацію. Ще почнуть посилати через Червоний Хрест Кер-пакети. Цікаво б знати: яка доля спіткала самого Брежнева? Мені дежурний не дає навіть „бичка“ докурити. Дожився! Бач що наробила ота кводра з Нью-Йорку, подарована якимсь чортом!“

Тим часом генеральний секретар компартії Леонід Брежнев опинився — теж перебраний за пролетарія — сам один на березі Озівського моря. Там він вирішив на власні вуха й очі дошукуватися психологічних мотивів до 50-річчя великого октябрю.

Під горою розкинулося місто Маріюпіль, прикрите строкастою черепицею. Внизу море світилось лускою, переливаючи генген аж до обріїв принадно-чарівні переливи хвиль. В порті стояв якийсь корабель, прифартований під зерно. Поблизу порту на узбережжі спали портові вантажники, прикриваючи собі голови чим хто міг. Кожний із них мав призначену на подошві ціну. А один із них сопів під брилем, розписав на подошві крейдою: „5 крб. деш. н. буд.“ Це означало: „5 карбованців, дешевше не буди“. Розбудиш за дешевшу ціну — буде біда! До нього саме й підійшов Брежнев. Він постукав носком свого черевика йому в подошву. Вантажник спроквола кліпнув одним оком, неначе вагався, чи варто розплющувати й друге, звівся на лікоть і спитав, гикаючи від похмілля:

— Чим можу служити гм... революції?

— А ти за чотири карбованці підеш працювати — спитав Брежнев.

Вантажник ураз скочив на ноги й гнівно процідив:

— Яке ви мали право за таку низьку ціну мене будити?! Гм... Га? Ви знаєте, що в таких випадках гм... я роблю? Я таких людей гну в дугу! Вам я йду назустріч і скручу лише на сто вісімдесят градусів в'язи! Тоді ви будете йти вперед гм... а задивлятися на свій пройдений шлях! Гм... Знаєте це?!

— Що ж я вам таке зробив? — здивувався Брежнев.

— Ви мені гм... розбили сімейне життя!

— Яке сімейне життя?! — здивувався Брежнев.

— А таке... мені снилося, що я сватаюся. Вона ж така гарна, така мила, мов та орхідея. Вже й домовилися. Я їй золотий перстень — сто карбованців коштує! А ви мене розбудили. І тепер все пропало... і моя орхідея, і той перстень, що я їй на палець нанизав. Де я її тепер шукатиму? Га? Ви розбили мені гм... сімейне життя. Та після такої драми я навіть не подивлюся, хто ви такий!

Брежнев хотів плюнути на те все й піти собі геть, але виявилось, що то не жарти, а таки справжня драма. Позад нього появився ще один грубезний чолов'яга, що перегородив йому дорogu.

— Так, ви розбили йому сімейне життя! Я це теж можу підтвердити навіть у совєтському суді! Ви не тільки йому розбили сімейне життя, а й мені завдали збитки. Я мав бути в нього на весіллі за старшого боярина!

Тут ще хтось звівся на піску, підійшов до гурту і заговорив:

— А я що? Не жертва контрреволюції, чи як по-вашому?! Я ж мав бути в нього за старшого друга! І раптом така трагедія.

Брежнев хотів був їх залякати й розкрити себе, та похопився: „А що, як вони не злякаються? Тоді вони зі мною можуть зробити те, що Хрущов із Сталіном. Але той викинув Сталіна з мавзолею, а мене чого доброго — ще викинуть у море. А 50-річчя не за горами.

— Хлопці, нате вам п'ять карбованців та відчепіться від мене! — скрикнув він спересердя, що влип у таку історію.

— Ні товаришу, чи як вас у дідька, — не буде діла! Ви, мабуть, забули, що на ті п'ять карбованців пеня narосла, — пояснила людина з розбитим життям.

Якийсь чоловік у темних окулярах, лежачи на піску по-сусідськи, трусився від реготу, неначе в пропасниці. Потім звівся на ноги й підійшов до гурту.

— Чудово! Чудово товариші! — вигукнув він до вантажників. — Заберіть у нього тих п'ять карбованців, а від себе я вам додаю ще десять! Ви ж бо явилися прекрасними героями до мого нового сатиричного роману. Цей роман буде вартий, щоб його опублікувати у вільному світі на Заході. Я тільки оцього підрядчика висвітлю як Брежнева.

— Так, як Брежнева! — зраділи вантажники і погодилися взяти від нього гроші „без пені“.

Потерпілий кинув спересердя п'ять карбованців і поспішно подався на станцію. Він вирішив якнайскоріше дістатися до Москви, там уже, мабуть, очікує його Косигін.

Після того совєтська влада на чолі з КДБ розпочала масові арешти. Керуючись революційним сумлінням і пролетарським гуманізмом, почали арештовувати і заочно засуджувати письменників, адвокатів, діячів культури, вишукуючи серед них отого саме автора з-над Озівського моря, що мав на перенісці темні соняшні окуляри. Під цю категорію попадають і всі ті, що колись мали будь-які темні окуляри.

Е П І Л О Г

Я не знаю, як там з „Прологом“, а епілог такий, що тепер усі ви будете знати, про що раніш не знали. Ясно, що скептики завжди були, є й будуть! Вони навіть і на цей історичний роман можуть дивитися скептично. Але всі атути в моїх руках: коли хтось із вас отримає з дому листа і побачить на поштовій марці викарбованого робітника з піднесеним догори молотком, знайте, що то український „буржуазний“ націоналіст — Степан Підкова!

НА КОЛГОСПНИХ ХРИСТИНАХ

У неділю вранці в селі Михайлівці скликано збори колгоспу ім. Берії, на які прибула з міста тріумфувальна делегація: від комуністичної партії — секретар райпарткому, від радянської влади — голова райвиконкому і від підпори радянської влади — начальник РайМДБ.

Посеред села на майдані, як ніколи, зібралися масово колгоспники — чоловіки, жінки, діти.

Дехто з чоловіків устиг перед зборами перехилити для сміливості добру чарчину самогону. Між присутніми був і Михайло Гапісюк, старший телятник, який до того вже дотелятився, що до його штанів і назви не підбереш. Хтось сказав, що ті штани нібито пошиті на фасон „лицем до партії“. Далі була там і Мокрина Серпокрилова — ота, що колись першою розпиналась за колгоспи, а тепер чомусь заховалась у натовпі та й мовчить: на ній була різнокольорова спідничка на фасон „ку-ку-рі-ку куд-ку-дак“.

Нарешті голова колгоспу підніс руку, а коли натовп притих, він заговорив:

— Товариші! Загальні збори колгоспу села Михайлівки дозволять вважати відкритими! Слово надається секретареві партійної організації товаришеві Нахімову!

На ганкові сільради показався елегантно вбраний секретар райпарткому. Щасливі колгоспники з особливою заздрістю задивлялися на його пролетарський костюм.

— Товариші колгоспники! Як вам відомо, в Кремлі органи МДБ викрили американського запродавця й ворога українського народу Берію! А ваш передовий колгосп ще й досі називається його ім'ям. Тому я, від імени нашої дорогої комуністичної партії, пропоную вам надати колгоспові ім'я першого секретаря комуністичної партії товариша Хрущова!

— Хто за те, щоб ваш колгосп мав ім'я дорогого Микити Сергійовича, прошу підняти руки!

Але ніхто навіть і не думав підносити рук, неначе вони всі заделегідь змовилися. Від такої несподіванки начальство аж обурилося. Такого ще не бувало.

— Чого ж ви не голосуєте? — злякано прошепотів голова колгоспу.

— Обмірковуємо! — голосно озвався хтось із гурту.

Секретар райпарткому знову заговорив:

— Товариші! Ваш колгосп називається ім'ям Берії — ворога

українського народу. Треба його переіменувати на Хрущова.

— Кого, Берію?

— Та ні, колгосп імени Берії переіменувати на колгосп імени Хрущова! Хто за це, піднесить руки!

Але ніхто в натовпі навіть і не думав підносити руки. Ситуація складалась досить аварійна. Та раптом із гурту показалася порепана рука Михайла Галісюка. Він випив трохи бурячанки і тепер сміливість заговорила в ньому:

— Товариші, а дайте мені слово!

— Просимо . . . Как ваша фамілія? . . . поцікавився емдебіст.

Та фамілія — байдуже, пролетарська, — сміливо відповів він. — Але я, як позапартійний більшовик, який готовий за революцію вмерти і навіть на тому світі її робити, скажу вам одверто, по-пролетарському, що ми не проти Хрущова. Ми, одверто кажучи, любимо хрущів . . . У нас хрущі навіть над вишніями гудуть, але Микита Хрущов починає в Кремлі агресивно гудіти.

— Як так? — не зрозумів його секретар райпарткому.

— А так: раз с'як, а раз так гуде! За Сталіна домагався побудови великих аграрних міст та укрупнення колгоспів, а тепер чомусь він за роздріблення колгоспів. Ну і як же йому вірити? Га? Може він веде політику, як те дишло — куди навернеш, туди й вийшло? А тому я вношу пропозицію: доки Хрущов не стане на шлях генеральної лінії нашої дорогої комуністичної партії, ми від цього утримаємося. А може це він так діє з доручення американських агресорів, як ворог народу? А ви його нам рекомендуєте.

Секретар райпарткому враз розгубився і злякано задивився на начальника РайМДБ.

— Так, утримуємося — а! — голосно загуло в натовпі.

Щоб виручити секретаря, слово взяв голова райвиконкому.

— Товариші! У мене є одна пропозиція: надати вашому колгоспові ім'я нового міністра внутрішніх справ, товариша . . .

— Другого Берію? Не треба! — закричав хтось у натовпі.

— Не треба! Не треба! — підтримала вся громада.

— Там у міністерстві самі вороги засіли!

— Як так?! — обурился начальник райМДБ.

— Та ви, товаришу начальник, не кричіть, а краще скажіть: навіщо ви нам нав'язуєте ворогів народу? Ану, відповідайте!

— Яких? — уже притишено запитав він.

— Як „яких“? Хіба забули? Ви ж колись наділяли нас іменем Ягоди, а він ворог народу! Перейменували потім нас на Єжо-

ва — теж ворог народу. Охристили потім на Берію — теж ворог народу. А тепер знову? Доки ви нас будете охрещувати іменами ворогів народу, кажіть?

Від такої несподіванки начальник райМДБ враз змінився, притих і вбрав голову в плечі. Йому здалося, що то якийсь переодягнений агент з області приїхав — підсиджувати його самого.

І тепер усі вони — секретар райпарткому, голова райвиконкому і навіть сам начальник райМДБ мовчки й розгублено дивилися один на одного. На їхнє щастя, з натовпу обізався дід Марко:

— А дайте мені слово! У мене є одна пропозиція.

— Ану яка, давайте сюди! — зраділи начальники.

Дід Марко видерся на ганок, скинув шапку, перехристився і, спираючись на палицю, заговорив:

— Вельмишановна громадо! Колись наш колгосп назвали іменем Ягоди, а його, нечисту силу, арештували. Згодом перейменували нас на Єжова — і його, паскуду, прибрали. Потім перехристили на Берію — і його чорти взяли. То давайте ми назовемо наш колгосп іменем „Радянська влада“! Може й на цей раз нам пощастить?

У П Е К Л І

(Від нашого власного кореспондента)

Бідні українські кругленькі сироти!

Чи думали ми раніше про те, що отак несподівано рідного батька шляг трафить? Отак само несподівано кілька велзевулів різної масти, танцюючи й пританцьовуючи, витрусили на тому світі з тачки Сосо Віссаріоновича. Тачка була з самих вітчизняних матеріялів і советської конструкції — МВБ, цебто „Москва-Волгобуд“. Один із велзевулів постукав тричі хвостом у браму й голосно гукнув:

— Адольфе!

Генералісимум подумав, що то якийсь пароль. Та в цей час брама відчинилась і з пекла виглянув Гітлер.

— А-а... гутен таг, майн лібер геноссе! — промовив він до голуба миру. — Давненько я на тебе очікую.

— Так ви знайомі? — здивувався один із велзевулів.

— Аякже, друзі в нещасті, — відповів Гітлер.

— То приймайте на послужний список, — наказав один із чортів, і всі вони з тачкою знов кудись пішли.

— Де я? — запитав Сосо, коли вони лишилися насамоті.

— На порозі до пекла.

— Он воно як! А ти чого тут?

— Не „ти“, а „ви“! — зауважив Гітлер. — Не забувайте, геноссе, що я тут завкадрами працюю. Ферштанден?

— Не все ферштейн. Вас, здається, спалили, Муссоліні повісили, а я чого тут?

— А ось побачиш, голубчику.

Голуб миру заморгав вусами і якомсь натяками заговорив:

— Так ви тут завкадрами? Гм... — чи не можна, камрад, і мені тут якомсь тее... до вас у спецчасть?

— Е-е друже, це тобі не 39 рік! Хіба когось підкупити? Де твої штіфель?

І аж тепер Сосо помітив, що ноги в нього є, а чобіт нема — до комунізму пішли. Цілих тридцять років не роззувався, а тепер, коли вони найпотрібніші, — немає.

— Сволоч! Я знаю, хто це стяг! Хромові халяви, гамбурзькі передки, спиртова підошва.

— А де ж вони?

— Маленков стяг! сто десять кіл важить, нога під ним хоч

від гектара в Казахстані сарану топчи, а він на мої чобітки зазіхнув.

— Заспокойся, геноссе. Може ж то він не собі, а для фрав? То дай свою люльку. Тут один чорт такий самосад курить, що хоч гадюк трави, а люльки немає.

— І в мене ж нема! — заревів Сосо. — За халявою була і вкрали, сволочі! Берія-а! . . . — голосно вигукнув він.

— Заспокойся, геноссе, — відповів Гітлер. — Тут усі є: Держинський, і Ягода, і Єжов, а Берія покищо на черзі. Ком міт!

— Куди?

— Та раз у тебе ні чобіт, ні люльки, то просто в пекло.

— Та це ж я не туди потрапив! Мені до раю треба! — заперечив Сосо. — За мною ніяких гріхів немає.

— Ах, ось воно як! Добре, тут багато є твоїх свідків. Більше ніж у мене . . . і Риков, і Бухарін, і Зінов'єв, і Троцький, і Каменев . . .

Далі Гітлер узяв слухавку і кудись подзвонив.

— Галльо! Це ви, містере Люципере? Геноссе Сталін каже, що він сюди помилково потрапив . . . Безгрішний! Зараз про-світлюватимете гріхи? . . . Гут!

Не встиг він повісити слухавки, як раптом два добірних на зріст чорти підскачили до голуба миру, вхопили його, один за праве вухо, другий за ліве і, підстьобуючи ззаду хвостами, погнавши, мов ті вовки свиню, до лісу. У рентген-кабінеті його роздягли й поставили перед апаратом. Люцепир-рентгенолог увічливо промовив до пацієнта:

— Ану, не дихайте! — і почав просвітлювання. Довгенько придивлявся Люципер до нього, неначе хотів того, щоб невинний до пекла не потрапив. А апарат, як знаєте, чотиристоронній, на перемінному струмі — такий, що навіть видно, чим хто дихає . . . Нарешті Люципер ляконічно промовив:

— Якого ж ви дідька і собі, і нам голову морочите?! Тільки струм задурно витрачаємо! За вами стільки гріхів ходить, що навіть і нам, чортам, не збагнути!

— Які гріхи?

— Як „які“?! Ви з Гітлером пакт дружби підписували?

— Підписував.

— А потім у Рузвельта на одинадцять мільярдів доларів зброї та амуніції позичили?

— Позичив.

— А віддали?

— Ні.

— А Тіта ви раніше оспівували?

— Співали в нас дівчата.

— А ви людей розкуркулювали?

— Да.

— А селян добровільно-примусово в колгоспне ярмо заганяли?

— Вони сами позаписувалися. Перевірте їхні заяви.

— Ні, краще ми вас перевіримо. Поверніться трохи боком. Так, у вас у шлункові чомусь геніяльно застряг „Короткий курс історії ВКП(б)“. Запишіть! — звернувся Люципер до рудуватого чортика-реєстратора, що сидів біля столу в білому халаті. — А що це у вас, геноссе, з двадцятипалою кишкою? — роздивлявся далі Люципер в апарат.

— Дозвольте, — озвався Сосо, -- ніякої „двадцятипалої“ кишки я не маю. Я не бегемот!

— Я цього не сказав. Вона у вас здовжилась чомусь на вісім пальців, бо в ній я бачу якісь позики . . . Що це значить? Ви, очевидно, всіх примушували добровільно підписуватись на позику. І вони вам боком вилізли. А чому це у вас у жовчі проявляється портрет . . . диви ! . . Портрет Карла Маркса! Ну, тут уже треба признатися, що хоч і сам я чорт, але такого грішного чорта я ще не бачив! Цікаво, якби оце Карл Маркс був живий і поїхав до ССРСР, до своїх учеників, куди б він потрапив? До Бутирок, на Луб'янку чи, може, й на Колиму? . . Не чую! . . Гоноссе Сталіне, чому ж ви мовчите? . . Кажете, язик вам відібрало? Нічого! Аби не мову! До речі, ми, чорти, й на миги розберемо.

У рудого реєстратора — від насолоди — аж халат ззаду задерся, і якийсь пучок почав вистукувати по стільці.

— Тепер просвітливо вашу історично-геніяльну голову, — вів далі Люципер. — Поверніться в анфас. Не розумієте, що це в „анфас“? Та ви ж — корифей науки! Стійте рівно! О, у вас пляни досить скромненькі були! У боротьбі за мир ви хотіли забрати усю Корею, а в мирі за боротьбу — напали на Японію. Ви що, голубе, хотіли там кубельце собі звити? Ближче до Східнього сонця? А серце у вас! . . Геноссе Сталіне, у вас на серці я в апарат бачу безмежну любов до китайських добровільців. Справді, ви „голуб миру“ і, за сполученням, „охотник-стрелок“ щодо ворожих літаків! І, нарешті, у вас чомусь від двадцятипалої кишки і до виходу зосередились „Історичні проблеми соціалізму в ССРСР“. Ви, либонь, ученик Карла Маркса? . . Марксе! — гукнув Люципер кудись у далечінь.

Прийшов Карл Маркс з капітальною до ніг бородою й спитався в Люципера:

— Ви мене кликали?

— Так. Ви, здається, в „Капіталі“ писали: „Від кожного за його здібностями і кожному за його потребами“? У вас є здібності, а в нього великі потреби . . . Що знаєте, те й робіть із ним.

Карл Маркс ураз виправив великий лантух, а потім узяв голуба миру за чуба, як учитель учня, і сунув усередину. Потім тугенько зав'язав гузирі, закинув кремлівське добро за плечі й пішов з ним на край пекла. Там він з високости свого авторитету побачив і Москву, і Красну площу, і Мавзолей.

Карл Маркс розкрутив у лантухові свого учня, потім як розмахнеться — і пустив униз! Пустив і промовив:

— Тут тобі серед чортів немає місця! Де вмер, там і псує повітря! . .

„Ш К І Д Н Я К И “

(Федералістична комедія на три дії)

ДІЙОВІ ОСОБИ.

„Східняк“ — незаконно народжений, ноги криві, живіт наче після гарбузової каші і взагалі — всі ознаки рахітика-федераліста.

ІВАН ЛАПКО — голова тимчасового комітету організації українських федералістів. Він же й тимчасовий президент Малоросійської колегії в Нью-Йорку.

АНДРЕЙ ДКІЙ (кличка „Занкевіч“) — гофмайстер. (Бивал в Малоросії).

БОГАТЧУК — гувернер, кол. власовець і сучасний федераліст, добрий шахматист — як шах, так і мат, знає українську мову.

ПЛАТНІ СПІВРОБІТНИКИ НРС: Сергєєв, Новак, Мандич, Падерьогін та інші україонци, всі вони старі російські емігранти з радикальними лисинами.

КОЛИШНІ ДІ-ПІСТИ — українці, фенстерпутцер . . .

Дія перша

У місті Нью-Йорку. Відчинене вікно. Двоє дверей. На стіні висять великі російські ліберали: Суворов, Малюта Скуратов і чудотворець Грішка Распутін. За столом усі, крім Лапка і „Східняка“.

ДКІЙ. Гаспада! Єсть пропозиція, щоб наші збори українцев-федералістов вважати відкритими.

БОГАТЧУК. Але ще немає голови . . .

ПОДЕРЬОГІН. А где он?

БОГАТЧУК. Пішов до ДОБРУС-у позичити портрет Шевченка й тризуб

СЕРГЄЄВ. А ето зачєм?

БОГАТЧУК. Ми потім усі переодягнемось в українські вишиті сорочки і зфотографуємось для історії.

ПОДЕРЬОГІН. Это тот Шевченко, што пісал: „Кахайтеся чорние брові та й не с маскалями“?

БОГАТЧУК. В інтересах українців-федералістів ми мусимо так робити.

ДІКІЙ. Ну, как гаспада?

БОГАТЧУК. Але ще ж не прийшов голова.

ДІКІЙ. Какая різниця! Нас тут більшість зібралась, і я вважаю наші збори правомочні.

ПОДЕРЬОГІН. Верно! Семеро аднаво не ждуть.

ДІКІЙ. Ставимо на голосування: з головою чи без голови...

Хто з головою — піднесіть руки? Один... Хто без голови?

Більшинство!.. Ітак, гаспада, наші збори українців-федералістів вважаю відкритими без голови. На порядку денному такі питання:

1. Трагедія з розповсюдженням „Східняка“,
2. Українізація наших кадрів і
3. Наш наступ на сепаратистів.

Додатків або змін не буде?

ГОЛОСИ: Єдиногласно!

БОГАТЧУК. На порядку денному стоїть питання про українізацію наших кадрів. Я прошу помаленьку привчатися до малоросійського наречія.

ГОЛОСИ: Єдиногласно!

БОГАТЧУК: Не „єдиногласно“, а --- „одногласно“!

ГОЛОСИ: Єдногласно!

ДІКІЙ. По першому питанню слово маю я. Ітак, гаспада...

БОГАТЧУК. Панове!..

ДІКІЙ. Ітак, панове-гаспада, наш „Східняк“ докотився до заходу. За гроші його ніхто не купує, а без грошей не хочуть брати. Ми опинилися між надніпрянською Сціллою і галичанською Харібдою. Нам з Німеччини пишуть, що в одному українському таборі в кабінеті замріяности на цвяхові було нанизано кілька штук нечитаного „Східняка“ Ч. 11. В тому числі якраз була вміщена пана Богатчука прекрасна передовиця — „Підвалини та кадри українського демократично-федералістичного руху“. Кожний, хто тільки заходив до того „федералістичного“ місця, зривав „підвалини“ Богатчука і використовував їх за своїм прямим призначенням.

БОГАТЧУК. Це неправда!

ДІКІЙ. Я маю листа...

БОГАТЧУК. Це неправда! Це з вашими статтями так роблять!
(З бокових дверей висовується плаксива голова „Східняка“.
Він мало не плаче):

— Охмайштер, пі-пі . . .

ДКІЙІ (до губернатора): А підіть, що там зі „Східняком“ . . .
(Богатчук виходить, згодом вертається).

ДКІЙІ. Ну, що там?

БОГАТЧУК. Передовиця — з підмоченою ропутацією, а з рештою все в порядку.

(У двері хтось несподівано застукав. Всі перелякано схоплюються).

ГОЛОСИ. Сепаратисти! (Подерьогін, Сергеев і Новак схвильовані лізуть під стіл, Мандич заліз у шафу; у двері настирливо стукають).

ДКІЙІ. Звоніть до поліції!

БОГАТЧУК. А може це Лапко? (Підходить до дверей) Хто такий?

ГОЛОС (з-за дверей): Я! . . . Відчиніть, дияволи!
(Входить стурбований Лапко).

ЛАПКО. Фу! . . . (Підходить до столу і п'є кока-колу). Дияволи! Фашисти!

ДКІЙІ. Хто, ми? (З-під столу вилазить решта. Лапко лякається від несподіванки. З шафи вилазить Мандич).

ЛАПКО. Ой! . . .

ДКІЙІ. Та чого ви хникаєте? . . . Кажіть, що з вами сталося?

ЛАПКО. Фу! . . . Пішов я до ДОБРУСу й кажу: дайте мені в тимчасове користування портрет Шевченка і тризуб, ми, мовляв, вам заплатимо . . . а український реквізит ми маємо. Так вони, мерзотники, трохи мене на тризуба не нанизали! А тризуб знаєте який у них? Як вила! Насилу своїми федералістичними ногами втік! Фу! . . . Ну, я їм цього так не подарую! Ні, ні! . . . Я ще перейду від оборони до контрнаступу! Перейду! . . . Треба, господа, нашого „Східняка“ пустити в кольпортаж, щоб він потрапив до рук кожного українця!

БОГАТЧУК. „Східняк“! (Входить „Східняк“).

„СХІДНЯК“. Що таке?

ДКІЙІ. Ось тобі газети . . . неси й роздавай. Тикай задурно всюди: у вікна, в двері, під двері. Ми їм покажемо! Смерть сепаратистам! Хай живе „Східняк“! („Східняк“ із купою газет виходить із кімнати).

Дія друга

Нью-Йорк. На окупованій українцями вулиці зустрічаються знайомі ді-пісти, земляки. Там, де українець, гумор, де двоє — сатира . . .

1-й ДІ-ПІСТ. Може, чули ви про Британську зону в Німеччині? Так там біля Гамбургу є один табір, Фішбеком називається. Там колись цвіла штатенльосівська*) верхівка, а розмовляли вони льосенштатівською мовою, а культурно-освітнім життям відав унгеклертівський начальник „просветітельного атдела“. Жило в тому таборі щось близько тисячі українців, трохи росіян і жменька графів, князів та інших жуків . . . І ті жуки відали там суспільно-громадським життям. Приїхав я туди відвідати брата, а того вечора в таборі був концерт. Запросили і мене на концерт. Мав виступати український таборовий хор. Заплатив я за той квиток аж п'ять марок і зайняв у першому ряді місце: на дві марки усівся, а на три в повітрі повис . . .

2-й ДІ-ПІСТ. Невже це правда?

1-й ДІ-ПІСТ. Авжеж! Сиджу я й чекаю. Аж ось піднімається завіса — і на сцені хор: попереду дівчата в українському одязі, за ними — хлопці, теж по-українському одягнені, а між хлопцями „парні“ в довгих сорочках до колін, „кушаками“ підперезані — і в лаптях . . . Заля враз почала плескати.

3-й ДІ-ПІСТ. І ти плескав?

1-й ДІ-ПІСТ. Плескав . . . Згодом виходить начальник „культурно-просветітельного атдела“, вклонився до залі й почав:

— Гаспада! . . . Первим номером нашей програми українській хор ісполніт українськую народною песню „Ой не ході, Грішка, на вечерніє пріклученія“.

3-й ДІ-ПІСТ. Такої я ще не знаю.

1-й ДІ-ПІСТ. А я пізнав. Зала почала плескати, то й я плескав. Коли це український хор проспівав „Ой, не ходи, Грицю . . .“ Я вже не плескав, а розчаровано сидів і думав: а де ж „Грішка с пріклученіями“? Аж ось знову з'являється конференсьє: — Гаспада! Следующім номером нашей програми українській хор ісполніт народною песню Тараса Шевченко: „Садок вішньовий возле ізби, жуки над вішнями гудят . . .“ Той Грішка-жук вклонився до публіки й пішов. Всі почали

---

*) Від staatenlos (нім.) — бездержавний. Тут мова про старих емігрантів (після революції 1917 р.), яким пошастило одержати папшорти бездержавних — за старанням шведа Хансена.

плескати. Почав і я. Думаю: це щось нове в Тараса знайшли.
Коли чую — співають:

Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть . . .

А я й думаю: а де ж жуки, де „ізва“? Що за дідько! Кричу:
— Ей, жуки! Або давайте сюди „Грішку с пріключеніямі“?
або вертайте гроші! — І тут, звичайно, руская міліція мене
вивела геть.

2-й ДІ-ПІСТ. А що ж із хором сталося?

1-й ДІ-ПІСТ. А потім кажуть, що оті „парні“ в лаптях заспівали
„Ва саду лі“ і якусь вегетаріянську „петрушку“ . . . А згодом
ті „старші брати“ заборонили зовсім український хор, укра-
їнську школу і таке сталося, що хоч розмовляй на „общепон-
ятном“.

3-й ДІ-ПІСТ. Ну й що, більше не плескали українці?

2-й ДІ-ПІСТ. Зрозуміли! А кілька українських родин москалі ви-
везли до Гамбургу в штрафний табір, щоб знали, як домага-
тися для дітей української школи! Отак, панове, федерацію
з москалями творити!

4-й ДІ-ПІСТ. Хай живе Карло і Марло і кінське базарю! Але на-
віщо ви, товариші, ярмарки закрили?

1-й ДІ-ПІСТ. Хто це так сказав?

4-й ДІ-ПІСТ. Циган на колгоспних зборах.

2-й ДІ-ПІСТ. А потім його забрали?

4-й ДІ-ПІСТ. Навпаки, повезли . . . Ну, що нового?

3-й ДІ-ПІСТ. О, кажуть, що вже незалежний „Східняк“ виходить.

1-й ДІ-ПІСТ. А залежний уже вмер?

3-й ДІ-ПІСТ. Дідько їх розбере: залежний, перележний, неза-
лежний! . . .

2-й ДІ-ПІСТ. Не дивуйтеся „Східнякові“, бо там зібралися старі
й лісі лиси і думають ловити чудаков на гачок.

(Вулицею біжить хлопець з газетами й кричить:

— „Східняк“! „Східняк“! Останні новини! Сорок два, що
постраждали! Сорок два!

1-й ДІ-ПІСТ. Хлопчику, а йди-но сюди! . . . (Підходить несміливо).

Що то в тебе таке?

ХЛОПЕЦЬ. „Східняк“.

1-й ДІ-ПІСТ. „Шкідняк“?

ХЛОПЕЦЬ. „Східняк“.

2-й ДІ-ПІСТ. А чому тебе називають „Шкідняком“? Ти що — не
просишся? . . .

ХЛОПЕЦЬ. Прошуся . . . Поспитайте навіть в охмайстра . . .

1-й ДІ-ПІСТ. Ану покажи, хлопче, де твої „сорок два, що постраждали“?

ХЛОПЕЦЬ (Злякано). А це коли ви візьмете, то будете сорок третім.

2-й ДІ-ПІСТ. Біжи, хлопче, далі — і то швиденько!

1-й ДІ-ПІСТ. Ні, я одного „Шкідняка“ візьму для Мартина Задеки. Він просто закохався в „Шкідняка“.

ХЛОПЕЦЬ. Я для Мартина Задеки не дам.

1-й ДІ-ПІСТ. То зверни їх Богатчукам та Дікім!

ХЛОПЕЦЬ. (Ображено): І зверну! . . . Що ж ви думаєте що злякався вас?!

2-й ДІ-ПІСТ. І злякався!

ХЛОПЕЦЬ. Ні, не злякався! Зверну — і все!

1-й ДІ-ПІСТ. Ану, попробуй!

ХЛОПЕЦЬ. І попробую! (Сміливо біжить з газетами назад до свого гофмайстра).

(Завіса)

Дія третя

Редакція „Русское слово“. На столі московська водка — „Товаріш“. За столом переодягнені у вишиті сорочки і шаровари — Лапко, Богатчук, Дікій, Подерьогін та інші.

ЛАПКО. Панове, на порядку деннім у нас є ще два питання: українізація наших кадрів і наш наступ на сепаратистів. По першому питанню слово має пан Богатчук.

(За столом підводиться Богатчук у вишитій сорочці і наклеєними запорозькими вусами).

БОГАТЧУК. Панове українські федералісти! Колись у Галичині жив собі такий пан ерцгерцог Ріттер фон Тоскана. І посилав він свого наймита до другого пана та й наказує: „Скажи тому панові, що тебе послав ерцгерцог Ріттер фон Тоскана“. Прийшов він до пана й каже: „Мене послав до вас герц Ріпа з мотузками . . .“

Той пан потім попосміявся ж. Щоб нам обеззброїти сепаратистів і щоб з нас не сміялися читачі, ми мусимо в газеті „Східняк“ підписуватися так, щоб усі наші прізвища кінчалися на — Перепендерко. Так, панове, — Перепендерко! А це для східняків матиме велике психологічне значення. Я пригадую, як один російський співак виступав у Москві

як Середін. На Україні він мав величезний успіх, коли на афішах появилось його прізвище як Середенко. На Кавказі він виступав як Середешвілі і навіть як Серекідзе. А тому я пропоную й нам так зробити. Гаспадін Под . . .

ДКІЙ. Пан!

Богатчук. Цілком слухна заувага. Пан Подерьогін буде — Подеренко, Новак — Новиченко, Мандич — Мандиченко, Сергеев — Сергієнко . . .

ПОДЕРЬОГІН. Ха-ха-ха . . . Панове-Гаспада, я . . . ой, я, гаспада, не магу! Я — Подеренко! А што мне дома запайот мая жена?

БОГАТЧУК. Це тільки в газеті так. А офіційно ви назавжди залишитесь Подерьогін.

ГОЛОСИ: Bravo! Маладець, Богатчук! . . . Ай да федераліст!

ЛАПКО. А тепер, панове, перейдемо до другого питання: наш наступ на сепаратистів. У кого які будуть пропозиції?

ДКІЙ. Я, панове, пропоную приступити к „Товаришу“ і роздавати русскую водочку, а потім будемо фотографуватися.

ЛАПКО. Хто за?

ГОЛОСИ: Єдиногласно!

(Беруть і розливають водку, п'ють).

ДКІЙ. Отак би нам завжди зустрічатися.

(Входить хлопець з газетами).

ДКІЙ. В чом дело?

ХЛОПЕЦЬ. Дело в шляпе . . . Ніхто не бере „Східняка“. Для Мартина Задеки один просив газету, а я не дав. Я їх не боюся!

БОГАТЧУК. Дурень! А ти під двері, у вікна, в кишені пхай!

ХЛОПЧИК. Еге! Немає дурних у кишені! Я одному східнякові у кишеню „Східняка“, так він мені як заплатив по потилиці.

Аж у вічку замакітрилось. Ще хотів мене до поліції повести, що я нібито до нього в кишеню поліз. Сами продавайте!

ДКІЙ. Ну, йди геть з очей!

ХЛОПЧИК. І піду, що ж ви думаєте, злякався?! А в чужі кишені я більше не полізу. (Відходить).

ПОДЕРЬОГІН. Гаспада, нам нужно што-то придумать . . .

БОГАТЧУК. Давайте краще приступимо до „Товарища“. (випивають і закусяють).

ДКІЙ. Панове, порядком українізації я пропоную заспівати якусь пісеньку.

БОГАТЧУК. Яку?

ПОДЕРЬОГІН. (Напідпитку). Давайте ісполнім українскую на-

родную песню „Ой, не хаді Грішка на вечерніє приключе-
нія“ . . . (затягує):

Ой, не хаді, Грі-і-і-цу,
Та й на ве-че-рні-і-цу.

РЕШТА підхоплюють:

Бо на вечерні-і-цах
Девкі чарівні-і-ци . . .

ДІКІЙ. Чудово! Чудово! (Розчулений, змахує з очей сльози).

Гаспада, я невольно переносуюсь мислями в Малороссію.

(У цей час за вікном на бльочку показався фенстерпутцер).

ФЕНСТЕРПУТЦЕР (лізе в кишеню, а потім голосно кричить):

Стій, руки вгору! Ви що тут робите? (Націляється на них
фотоапаратом).

ГОЛОСИ: Рятуйте!!! Сепаратисти! Рятуйте!

БОГАТЧУК (лізе під стіл). Бендеровци! Звоніть до поліції!

ПОДЕРЬОГІН. Звоніть самі! Он стреляє!

ДІКІЙ. Рятуйте! Погіб во цвете лет!

БОГАТЧУК. Ой, вуса! Панове, на вуса наступили! З носом відір-
вете! (Всі втікають в сусідню кімнату).

ФЕНСТЕРПУТЦЕР (заховав до кишені фотоапарат і кричить
униз).

— Шкіднякам я не митиму вікна. Піднімайте мене на поверх
вище!

(Завіса)

Кіненць

ДОВГА РУКА

Є руки довгі й короткі, граційні й незграбні, музикальні й робочі, такі, що дають, і такі, що гребуть. А є руки, прости Господи, ні до чого — просто для симетрії бовтаються.

Наприклад, Семен Гордійович, що колись аж з-під Кобиляк, що на Полтавщині, через усю Європу з „Кобзарем“ кіньми дістався аж до Зальцбургу, — той ліву руку має звичайну, а права часом свербить. Часом випростується і починає свербіти. Видовжується по потребі, дістане кого слід за залізною завісою по потилиці — і назад.

Пригадався йому одного разу голова колгоспу — тов. Бриков, той, що колись селян розкуркулював. Під час другої світової війни він ганебно за Урал утік. Тепер напевно повернувся. А втім — байдуже.

Пригадав, значить, його Семен Гордійович, і права рука в нього враз почала видовжуватись і свербіти. Сів він до столу і почав писати на „родіну“ такого змісту листа:

Любий мій друже, Іване Микитовичу!

Пригадуєш ти наше зобов'язання перед твоїм виїздом за Урал?..

Не забувай: Львів-Київ!..

Шлях веде на Полтаву!..

Наші ідеї невмирущі!!! Успіх гарантований!..

Бажаю тобі щастя, як і ти мені колись!..

До скорой зустрічі.

Твій С. Вухналь

Перечитуючи ще раз листа, Семен Гордійович зупинився поглядом на крапках та знаках окликів і подумав:

„Добре виглядає! Наче зашифрований лист. Ну, нічого . . . з большевиками по-большевицьки! Цього буде досить з нього!“

Потім узяв і надписав на коверті:

„У-Се-Се-Се-Р, Нікіто-Хрущовський район, село Мануїльське, вул. „Красная демократія“, колгосп „Рости лобода“, одержати у власні руки Брикову Іванові Микитовичу“.

Можливо, що тепер уже Бриков і не в Мануїльському живе, десь-інде, та байдуже! — подумав Семен Гордійович. — Цензура напевно передасть листа „демократичним“ листоношею. А ті вже хоч і де, а знайдуть адресата! І не листа йому доставлять, а навіть його самого до листа привезуть!

Другого дня йому чомусь пригадався голова сільради, що колись його з власної хати викидав. І голові листа написав. Потім секретареві райвиконкому, потім кандидатові в депутати, потім деяким знайомим комуністам-активістам.

Пише собі Семен Гордійович довгою рукою листи і відправляє до „найдемократичнішої у світі“ держави. І так його це мистецтво захопило, що, мабуть, з пів сотні листів відправив. Що потім з тими листами сталося, невідомо.

Коли це десь за рік з Мануїльського на американську зону земляк утік, з червоної армії вирвався. Та ще й сусіда Семена Гордійовича. Зустрілися вони випадково в Мюнхені на Дахауерштрасе і почали обніматися та цілуватися, як рідні.

— Ну, Миколо, що нового „на родині“? — поцікавився Семен Гордійович.

— Все по-старому! — відрубав земляк.

— Ну, а як там Бриков?

— Немає його . . . десь більше як півроку тому забрали . . .

— За що?

— Кажуть: шпигун, зв'язок з закордоном мав.

— А ще кого забрали?

-- Голову сільради, секретаря райвиконкому, кандидата в депутати, деяких комуністів, не оминули й активістів.

— Ага, — подумав Семен Гордійович, — влучно діяла моя довга рука. Не помилився! Їхніми засобами та їх по потилиці. Так їм і треба!

Тепер він часом замріється на дозвіллі і починає пригадувати ще якісь прізвища. А все через довгу руку — свербить, ніяк не може стриматися — характер не дозволяє!

МИКИТА КОЗУЛЯ

Микита Степанович Козуля, отой, що нишком вважає себе за добровільно-примусового колгоспника, прокинувся рановранці й подався левадою до річки. Там ще звечора поставив ятері.

А в колгоспі так заведено: хто не виробив минулого року 300 трудоднів, тому й рибку заборонено ловити. Ось чому він і пішов луками потайки, а не як хазяїн домовитий.

І тільки підійшов він до річки, як раптом молода зелена жаба висунула з води голову та й питає:

— Чиї це ятер-р-рі? Чиї це ятер-р-рі? Чиї це ятер-р-рі? А друга їй з-під берега відповідає:

— Мик-к-к-та поставив! Мик-к-к-ки-та- поставив! А стара досвідчена жаба, що на протилежному березі в траві заховалась, та й застерігає:

— Не р-р-руш! Не р-р-руш! Не р-р-руш! Як почув це Микита, то враз покинув і ятері, і рибку свіженьку й подався додому. Прибіг він до хати, а в цей час півень-активіст злетів на тин, мов на трибуну, подивився на свого господаря, а потім витяг шию та як закричить на все горло:

— Кур-ку-лі-і-і йду-у-уть!

Від такої несподіванки Микита аж здригнувся. Думає:

— Не дай, Боже, ще хтось почує!

І дійсно, гуси на сусідньому дворі враз повитягали шиї й почали сердито допитуватися:

— Де-е вони? Де-е вони? Де-е ? . .

Цебто — куркулі. А колгоспне порося, подароване Микиті в рахунок трудоднів, почуло про куркулів та як закричить у хліві:

До сті-і-і-нки! До сті-і-і-нки!

Бідний Микита так перелякався, що в нього, переляканого, аж у носі засвистіло. Від того посвисту сусідський індик враз надувся як комісар і забелькотів:

— Ку-лю в лоб! Ку-лю в лоб! Ку-лю в лоб!

А качки й собі повели угодовську політику:

— Та-а-ак, та-а-к, та-а-к . . .

Бачить Микита, що справа кепська — його півень пропагандою займається, та й гукнув до хати:

— Жінко, а винеси мені ножа!

І відрізав півневі голову. Замість юшки вийшов чудовий борщ.

ОРІЄНТАЦІЯ

Колись Микола Хвильовий кинув таке гасло:

„Геть від Москви, орієнтація на Європу!“

Отож прийшов час і настала орієнтація . . . До нашого табору. В 1946 році прибула репатріаційна комісія: американський офіцер, польський, советський і перекладачка.

Зігнали всіх до управи, але ніхто першим не хоче вийти до кімнати. Наперед виставили бабу Килину. А вона, треба признатися, така, що в кишеню за словом не полізе.

Перехристалась вона перед порогом і відчинила двері. А до неї враз отой, що в золотих погонах:

— А-а . . . Здросце! — і простяг їй руку. — Садітесь.

— Дякую, я постою.

— Где ви раділись?

— Цо пан мувіть?

— В каком городе раділись?

— Та не в городі, пане-товаришу, а в Тернополі.

— Кагда?

Мало не сказала вже, що після того, як із Полтави втекла, та похопилась:

— У неділю . . . Під соняшною плянетою . . . Цілих двадцять п'ять років щаслива була, ой щаслива!

Бачить він, що вона добре орієнтується на Європу, і щоб збити її з орієнтації, питає:

— А скажите. пажалуста, в Тернополі трамваї єсть?

І тут вона замислилась: сказати „є“, а що як нема, сказати „нема“, а що, як є? Аж розгнівалась вона:

— І чого ви пристали до мене: є, нема, нема, є! . . . Яке ваше діло? Може я завжди пішки ходила?!

У нього в роті аж цигарка затремтіла:

— А скажите, будьте любезни, почом у вас прі Пільсудском сапогі билі?

І знову баба Килина замислилась: „Хто ж такий Підсультський? Щось і не чула про такого на Полтавщині. Ех, що буде, те й буде!“ І почала:

— Та як вам, пане-товаришу, сказати? . . . І дешеві, і дорогі. А отакі, як у вас на ногах, — зовсім дешеві . . . А коли прийшли до нас товаріці, то ціни враз на чоботи вгору плиг, плиг, плиг! А чобіт у крамницях із полиць зник, зник, зник! . . . Отаке то пане-товаришу, сталося: ні ціни, ні чобіт! . . .

У золотопогонника аж стілець зарипів. Бачить він, що ніяк її з орієнтації не зіб'є, та й питає:

— А ви бува в Вермахті не служили?

— Аякже! В еСеСах служила . . . — призналась вона.

Лейтенант аж підвівся з радости:

— В каком чіне?

— За старшу була.

— Лейтенантом?

— Ні, вище.

— Гавптштурмфюрером?!

— Ще вище!

— Обершттурмфюрером?!

— Пхі! Куди йому до мене братися . . . Ще вище — на горішці прачкою була.

Від такої несподіванки лейтенант просто не знаходив собі місця. Він увесь почервонів спересердя, але ніяк її не зіб'є з орієнтації. Заспокоївшись, він нарешті запитав:

— А пачіму ви в Тернополь не едіте? Вездь ви же харашо знаєте, что везде харашо, где нас нет? А ми вам бесплатний транспорт дайом . . .

— Оце ви, пане-товаришу, нарешті мудро сказали: „Скрізь гарно, де вас немає“. А як вас і в Тернополі не буде, то ми й пішки прийдемо!

— Ну, ідіте, бабка . . .

— І не бабка, а пані Бульба! — завважила вона. — А то техника большая, а культуры нет!

На останку вона ввічливо вклонилась до інших офіцерів, промовила „гуд бай“ і пішла собі геть.

Чи думав Хвильовий, що українці отак на Європу будуть орієнтуватися? . . .

ПРОФЕСОР МУЗИКИ

Советська наука і техніка не лише догнали, але й перегнали передові капіталістичні держави і зайшли так далеко вперед, що бідні республіканські академії наук, змушені з наказу партії приймати в дійсні члени академії комуністів-анальфabetів. А коли так, то чому й нам не висунути, скажімо, на посаду професора музики... якогось гармоніста?

(З газети).

Директор музичної консерваторії привів до аудиторії нового „професора“ і промовив до студентів:

— Товариші! Сьогодні я маю честь відрекомендувати вам нашого нового професора музики, товариша Рязанцева! Советська влада і наша дорога комуністична партія піклуються про наших пролетарських студентів, щоб молоде покоління досягло в пролетарській музиці вершин советського реалізму. Гадаю, що професор Рязанцев віддасть вам усі свої сили, знання і здібності, щоб ви досягли тих висот, що їх поставила перед нами комуністична партія, а зокрема наше мудре колективне керівництво — авангард передових у світі музикантів і діячів мистецтва.

Потім директор розкланявся й пішов. Залишаючись перед аудиторією, новий „професор“ якось дивно знизав плечима і так почав свою першу лекцію:

Товариші — промовив він, — мене призначено до вас комуністичною партією читати лекції з музики. Сам я вмю грати на гармошці „Краков'як“, „Світліт місяц“, „Лявоніху“. Та не в цім річ. Головне те, що наша перша лекція — це знайомство з музикою взагалі, з пролетарською музикою, побудованою на народніх мотивах, знайомство з музичними інструментами і пролетарськими нотами. Ось, наприклад, перед вами стоїть цей довгий і блискучий інструмент. По-нашому, по-вченому, це називається — фортопіано, а по-простому, по простонародньому — рояль. Але скажіть, будь ласка: навіщо було робити таке довге й буржуазне фортопіано, коли його можна було соціалістичними методами переписати пилкою навпіл і в душі пролетарського реалізму побудувати два соціалістичні піяніно? Тепер дивіться сюди. Бачите ось такі біленькі пластинки? Ми, вчені, називаємо це клявіатурою, ну, а по-старому — клявіші. Клявіатура ця зроблена із слонової кости. А це проклята буржуазія

для своєї насолоди навмисне вбивала слона. А можливо, що той слон, товариші, був чистокровно-пролетарського походження.

Тепер візьмімо, наприклад, ноти, по яких ви мусите вчитися грати. Подивіться на перший рядок, що нагадує собою телеграфні дроти . . . Бачите тут намальований такий . . . покручений глист? Це по-капіталістичному називається „скрипичний ключ“. Але при чому тут, товариші, скрипка, коли ми хочемо вчитися на роялі? А це все навмисне зробила буржуазія, щоб затемнити пролетарський розум. Тепер ось, дивіться сюди. Тут угорі стоїть така закарлючка. Це в буржуазії називається „Бекар“, цебто — „отказ“! Але, товариші, кому „отказ“? Нам? Пролетаріятові?! Ніколи!

— Ніколи-и-и! — весело в один голос закричали студенти. У цей час коридором сріблясто пролунав дзвінок на перерву і „професор“ музики пішов з аудиторії.

І тоді один студент вискочив на професорську катедру і, весело наспівуючи, почав витанцьовувати:

А Лявоніху Лявон полюбіл,
Лявоніхі чаравічкі купіл,
Лявоніха дуюже ласкавая
Чаравічкі полясківала . . .

ПРИГОДИ ПРОЛЕТАРСЬКОГО СТУДЕНТА

Коли на початку оповідання — на стіні висить рушниця, то в кінці твору вона обов'язково мусить вистрілити. Так сказав один письменник. А коли скажемо, що на початку цієї гуморески — в Києві не стало вошей, то чим тут у кінці „стріляти“?

Може воно трохи й не естетично, зате фактично!.. А це був факт, що в 1939 році в Києві не стало вошей, яких так потребував там Бактеріологічний інститут. І не для того вони потрібні були, щоб для експериментів кусати якогось професора, ні. Як відомо, це маленьке й симпатичне советське створіння добре розносить у своїх шлуночках вірус тифу. А той вірус якраз і потрібний був для виробу спеціальної сироватки, яка вживається при щепленні проти висипного тифу.

Ухопився Київський інститут лябораторними руками за бактеріологічну голову та й журиться:

— Ну де його вошей дістати?

Нарешті, хтось догадався звернутися в тій справі до Наркомздоров'я УССР. В наркоматі відповіли, що треба когось відрядити на периферію і навіть асигнували на те певні фонди.

Викликали мене вчені в Інститут і питають:

— Товаришу Підкова, чи ви б не змогли для нас десь дістати вошей? Знаєте, в нас зараз бактеріологічна криза.

А мені, пролетарському студентові, що? Треба ж якось довчитися? Відповідаю їм ляконічно:

— Для вас . . . за гроші навіть чортів наловлю, лише вкажіть, у якому саме болоті вони водяться.

Зраділи вчені і відрядили мене в район. На дорогу мені видали авторитетне уповноваження, проїзні, добові і навіть обіцяли добре заплатити за „продукцію.“ Сів я на потяг першої класи і їду, як академік. Приїхав до Золотоноші і вирішив з'явитися просто до передового колгоспу імені Сталіна — найкращого на Україні! Мільйонером був! Як показав я там свої папери, то враз задзвонили в рейки і скликали загальні збори колгоспників. Не обійшлося, як то кажуть, і без формальностей. Керування зборами доручили обраній президії, а до тієї президії обрали ще й почесну президію в складі політбюра ЦК партії: Сталін, Каганович, Молотов, Ворошилов . . .

Надали мені слово. Захопив я пролетарського повітря на повні груди і почав:

— Товариші колгоспники! Советська влада та її авангард — комуністична партія, а зокрема наш мудрий і геніяльний вождь

товариш Сталін, перетворили нашу відсталу країну на одну з передових держав світу. Ми вже догнали й перегнали передові буржуазні країни. А тому, щоб нам догнати й перегнати передову буржуазну медицину, то заготуймо для сталінських інститутів вошей, які добре розносять у своїх шлуночках вірус тифу.

Та моя патріотична промова справила на присутніх надзвичайне враження. Ентузіазм колгоспних мас не можна навіть було й стримати. Один старенький дідусь навіть вийшов наперед і питає:

— Товаришу, а яких вам вошей? Таких, як в американських агресорів? Таких маленьких, дрібненьких, як гниди? Чи, може, наших отечественних, чистокрової колгоспної породи — як горобців завбільшки?

... Давайте, — кажу, — якнайбільших!

Розбіглися колгоспники за продукцією, веселі та життєрадісні. А згодом почали вони зносити „продукцію“. Воші, яких мені наносили хутко колгоспники повну з горою коробку, виглядали не такі мергідні, як у капіталістичних державах, ні. Це були з породистих, великі, як шестигранний ячмінь! А були, правду кажучи, й більші.

Попрощався я з заможними та щасливими сталінськими колгоспниками та й поїхав назад до Києва. Сиджу в потязі, витягну коробку з кишені та все нишком поглядаю на неї. А коробка з бляхи і наче золота виглядає. Прикладу до вуха — гудуть, як бджоли. Думаю собі: „Яка ж це вартість! Ця продукція великі гроші коштує!“

І раптом, під самим Києвом, мацнув кишені — немає коробки. Одна дірка в кишені... Хтось украв! Бідний я — пролетарський студент! Я тоді так перелякався, що на головному вокзалі зчинив гвалт:

— Товариші, хто в мене воші вкрав?! Товариші!.. допоможіть мені... Воші!..

І мені допомогли. З'явилось залізничне НКВС і потягло до машини. Я вже зовсім розгубився. Кричу:

— Товариші, куди ви мене тягнете?

— В дезинфекцію!.. — відповів один військовий.

І повезли до центрального НКВС. А там „дезинфектори“ почали допитуватись, як моє прізвище, хто мій батько, чим був дід і чи нема кого з родичів за кордоном. Про все розповів я, як на сповіді. Ще не вірять. Кажуть:

— Признайся по-харошому, що ти — чужоземний шпигун, який ганьбить сталінські колгоспи.

— Та ні, я пролетарський студент. Ось запитайте навіть Київський бактеріологічний інститут, щоб звідти хтось з'явився до НКВС. Але кому приємно мати знайомство з такою симпатичною установою? Лікар, що вислухав телефоном запрошення, повідомив про це чергового лікаря, той головного, а головний — директора, а директор ще вище. І пішла справа аж до наркомату. Наркомат вислав свого інспектора, який і з'ясував в НКВС усе — в чому річ.

За тиждень мене випустили. Можете собі уявити, як я тоді зрадив, коли після „дезинфекції“ я знову вискочив на світ Божий.

Тоді я дійсно почував себе „как хазяїн необ'ятной родіни сваей“ і все озирався: чи не женуться за мною? Нарешті, я не витримав, зідхнув і подумав:

— Ну, тепер чорта з два, щоб я вдруге в сталінські колгоспи по воші поїхав! Немає дурних! — І, використовуючи під пахвами свої п'ятіні, додав: — Своїх набрався! . .

А ви, читачу, не вірили: думали, що це — гумореска.

„СМІШНІ СЛЪОЗИНИ“

(Замість рецензії)

— Чи ви знаєте, панове, що Микола Понеділок здебільшого читає свої твори з пам'яті? — продовжував редактор Кметь. — Прекрасний рецитатор з нього.

— Ви маєте рацію, — погодився я. — Але перед тим як виступати й читати з пам'яті, він без пам'яті винищує союзівські голубці. І ті смачні голубці загострюють йому думку.

— Це ви з заздрощів, — зауважив редактор, — він виступає і в Америці і в Канаді.

— І возить із собою голубці, — заперечив я. — А що заздрість — не в моїй вдачі, то знайте, що його я трохи не оженив. Середа її на ім'я. Це заінтригувало навіть професора Шелеста.

— Ну й що з того вийшло? — поцікавився він.

— Кажу: Миколо, дивися, просто птах щастя зараз приземлюється до тебе. Монна Ліза! До речі й теща проживає аж за залізною завісою. Треба не прогавити цієї рідкої нагоди і хапати її в обійми. Він скептично відповів:

— Пане Підково, коли муж командує полком, а жона полковником, то вона є генералом. Це вже традиція... А коли вона сьогодні Монна Ліза, а завтра на голову злізе — то вже новаторство. Крім того, вона не пасує мені: я — Понеділок, вона — Середа... згодом може статися, що з Понеділка вона зробить пісню П'ятницю, а сама потім буде кривитися, як Середа на П'ятницю.

— Тож правду каже народня приповідка: до двадцяти сам оженився, від двадцяти до тридцяти — люди оженять, а після тридцяти і сам дідько не оженить, — зауважив редактор.

— То виходить, що Підкова — дідько? — образився я.

Професор почухав пальцем лисину і важко зідхнув:

— Ех, якби Понеділок умів отак геніяльно писати, як він напам'ять заучує!

— То зробимо з нього генія! — підхопив я. — Нам бракує геніїв.

— А що для того потрібне?

— Дуже мало: стенографіста і заповнену залю. Він буде без тексту виступати, а стенографіст писати. Геніяльні твори будуть забезпечені.

— Дійсно, пане Підково, ви маєте рацію. Але де знайти стенографіста? — поцікавився професор.

— Його не треба шукати на Закарпатті. Ми його тут, в Америці, маємо — доктор Петро Стерчо! Чудовий стенографіст! Я сам на власні очі бачив у Шляйсгандельгаймі на з'їзді. як він доповідь Бойдуника скорше записав, ніж той виголосив.

— А аудиторію де йому знайти?

— Найкраще на Союзівці, — озвався Едвард Козак. — Там навіть „Лис Микита“ ожив на голубцях. Я думаю, що „Свобода“ піде на жертви і вмістить задурно наші оголошення.

— А як не піде „Свобода“ на жертви, тоді розпечатаємо в жертву „фонд наглої потреби“, — порадив я.

— То треба узгіднити цю справу з Понеділком. Хто знає його телефон?

— Ніхто, — пояснив я. — Раніше до нього дзвонили аж за північ два альти, два дисканти, сопрано і навіть меццо-сопрано. Тоді він клав слухавку на стіл і йшов спати. За це йому у вікнах цовилітали шиби. Тепер він вибрався на третій поверх і з будки дзвонить, коли йому треба.

На те щастя, Понеділок сам в оригіналі появився в Літературно-мистецькому клубі. Ми його оточили з усіх боків.

— Пане Понеділок, прошу сідати, — запропонував редактор.

— Пане Понеділок, а я про вас тее . . . рецензію . . . — підхопив професор.

— А я художнє оформлення, — додав Козак.

— А я гумореску . . .

Понеділок відчув якусь змову і тому волосся йому на голові застережливо наїжилося. Але він якось-таки усміхнувся.

— Я до ваших послуг.

Перший говорив до нього професор:

— Пане Понеділок, усі великі люди для свого творчого надхнення щось таке потребують. Наприклад: Гі де Мопассан пив вино, простягався на килимах і писав геніяльні твори; Віктор Шкловський напускав у ванну гарячої води, клав уперек дошку і в тій воді писав свої кіно-сценарні теорії; Бортнянський творив музику в присутності „жінки в чорному“ . . .

— А ви, пане Понеділок? . . . Може ви для свого творчого надхнення потребуєте „жінки в білому“? — поцікавився я.

Але на його обличчі не було жодної реакції. Він тримався як геній, з почуттям власної гідності. Професор продовжував:

— Ми знаємо, пане Понеділок, що ви талановитий у своїх імпровізаціях, тому ми вирішили закріпити за вами стенографіста доктора Петра Стерча. Ви будете виступати, він писати — і ми матимемо геніяльну творчість. Вечори ми вам улаштува-

тимемо на Союзівці. Підкова обіцявся вам і голубців — скільки влізе — замовляти.

— Не буде діла! — заперечив Понеділок. — Так може статися, що я переродюся в „союзівського“ письменника української національності.

— Ну добре, тоді ми влаштуємо вам виступ десь над берегом океану, — продовжував професор. — Ви будете романтично задивлятися в морську далечинь і промовляти так, неначе з морської піняви до вас надійшла Афродіта.

— Я з Афродітою особисто не знайомий, — озвався Понеділок, — тому охоче відступаю її вам.

— Ну добре, пане Понеділок, — поспішив я злагіднити ситуацію, — ми вам знайдемо стенографістку без штанів, у спідниці. Така як Елізабет Тейлор! Волоссячко каштанове, в очах — волошки в надвечіроч.

— І Елізабет Тейлор не підходить! — заперечив він.

— А то чому? — здивувався навіть Козак.

— Бо її ноги заасекуровані на два з половиною мільйони долярів. А як бува в моєї стенографістки щось таке станеться з ногами? Та й ноги, може, в неї криві. А я ще не жонатий. Тоді що? я буду відповідати тією сумою?

— Пане Понеділок, — нарешті обурився я, — що вам потрібне для надхнення? Скажіть, не мучте нас!

Він випростався і глянув на годинника. Видно було, що кудись поспішає.

— Мені потрібні болі . . . Лише у болях я можу сміятися, — відповів він і рушив до дверей. Ми провели його на коридор. Та раптом він спіткнувся і сходами покотився вниз аж на перший поверх. Він котився так артистично, що йому могли б позаздрити навіть голівудські артисти, коли б не зламана нога. З лівого ока йому потекли сльозини, а праве сяк-так ще усміхалося до мене.

— Пане Понеділок! Пане Понеділок! . . . — злякався я. — А чи не можете ви зробити навпаки: лівим оком усміхнутися, а праве нехай плаче?

— Не можу, друже, — відповів він. — Без Едварда Козака я не можу кліпати очима, як я схочу. Він мене оформляє.

Ми викликали амбулянс і Понеділок кудись зник у неділю. На третій день він уже виписався зі шпиталю. Живучкі гумористи! Зламана нога дійсно пішла йому на користь. Від тих болів у нього появилася творче надхнення. Він написав „Смішні сльозини“. Я запоем перечитав ті „сльозини“, взяв телефонну слухавку й до Кметя:

— Пане редакторе! Якщо до вас прибуде Понеділок, то негайно повідомте мене телефоном.

— Навіщо він вам?

— Україна потребує геніїв. Я хочу для творчого надхнення викрутити йому і задню праву ногу. До дівчат він не ходить. Та й так вона в нього зайва.

25.1.66 р.

МІКРОМАНИ

(Трилогія)

Поети формують душу людини, прозаїки оздоблюють розум, а гумористи творять теплу атмосферу навіть і тоді, коли зовсім немає ніякої температури: лише нуль.

Рефлексії

У суботу в народному домі доповідач якось сказав:

— Фактично в Америці електори вибирають президента. Хто має більше електорвотів, той і президент.

У неділю під церквою рознеслося:

— Фактично в Америці електрики вибирають президента. Хто має найбільше електровольтів, той і президент.

„Пропаще покоління“

Студенти Колумбійського університету зустріли Юрія Шевельова й спитали:

— Пане професоре, чим пояснити довготривалу мовчанку Шереха?

Професор, безнадійно махнувши рукою, відповів:

— То пропаще покоління.

Література і техніка

З неофіційних джерел довідуємося, що телефонна компанія проклала окремий підземний кабель від проф. В. Чапленка аж до А. Юриняка, щоб вони могли полемізувати між собою „на гарячій лінії“. Кабель закопали глибоченько, — з гарантією, що фонетична транскрипція наших холоднокровних дискусантів не вийде наверх.

І тому їх тепер не чути.

Наймогутніша зброя

У 1947 році Юрій Бойко авторитетно заявив у Мюнхені:

Проти гумору немає зброї.

Це дає підставу озброїтись до зубів не лише авторові цих рядків, а навіть і беззубим.

Модерна мораль

Коли ви їсте бублика, а перед вами голодний ближній ваш — поділіться з ним діркою.

Торрічеллева порожнеча

Що таке ТОРРІЧЕЛЛЕВА ПОРОЖНЕЧА? Це така хвороба, коли в політичного емігранта випадає з пам'яті підсоветська дійсність.

ВИСТАВКА КАРТИН МАЛЯРА СТЕПАНА ПІДКОВИ

(Років понад десять тому)

Юрій Бойко

Найбільший у світі діамант величиною 601 карат знайшла на подвір'ї в африканській державі Лесото (850.000 населення) муринка Ернестіна Ромобоя. Ті чоловік продав того діаманта в місті за 302.400 долярів. Половиною тих грошей він поділився з чоловіками, що допомогли йому в трансакції, а за решту грошей він купив собі нове убрання, три сковорідки і — дві додаткові жінки.

Хотілося б знати, на скільки сот каратів знайшов діамант професор Юрій Бойко? Слідкуючи за українською пресою, можна прийти до переконання, що він теж має аж . . . три жінки: Сулиму, Блохину і Бойко. З першою він одружився ще вдома — і нехай буде вінчаний, з другою зійшовся так — на совість, а з третьою живе не на совість, а зі страху.

Професори

Це колективний портрет — один на тридцять п'ять професорів, розвезений у пікассівському дусі. На картині — „Заява“. Під картиною — підписи. Я б тую „Заяву“ підписав 34-ма хрестиками і одним прізвищем.

Кривуцький

Як бачите — саме голе прізвище, без хресного імени. А колись він був з іменем і був головним редактором „Переселенця“ в Мюнхені. І в тій редакції він якось звернувся до мене:

— Пане Підково, напишіть про мене гумореску.

— Бачите, ви не заслуговуєте в мене на добру гумореску.

Він пішов на компроміс:

— Ну, напишіть хоч пагану.

— А пагана не виходить з-під мого пера.

Якийсь буковинець у редакції аж під стіл поліз, нас слухаючи.

Тепер пан Кривуцький аж у Детройті: заліз у кооперацію й рахує доляри. А в пресі його ніде не чути. А він же їйправо заслуговує на гуморески. І заслуговував колись.

Іван Овечко

Поет і журналіст. Якщо судити з його журналістичної діяльності, то він задишки не має і тому буде довговічним і плодотворим. Пише по дві статті нараз: одну за столом, а другу під столом. Там до правої ноги між пальці він приладнав спеціального олівця, що тримається на гумках. І що ви думаєте? Рука в нього непогана (себто почерк) і „рука“ ноги в нього теж каліграфічна, аж шкода передруковувати. Але він все одно те передруковує одним великим пальцем правої руки.

Той палець йому вже сточується, але немає ради.

Від себе скажу відверто: він важкий чоловік. Це пояснюється тим, що він має в собі забагато металу: залізну логіку і сталеву впертість.

Василь Барка

Поет. Крайній модерніст. Добре обізнаний із творчістю Достоевського. Любить його читати. Мабуть, тому, що Достоевський не був модерністом.

Жінки кажуть у Нью Йорку:

— Очі в Барки — автомобільні фари!

А я б сказав:

— У нього біблійні очі.

І тому він здебільшого пише вірші на біблійні теми. Коли на небі в передгрози починає блискати й гриміти, тоді саме всі жінки христяться. І не тому вони христяться, що на небі поруч пророка Іллі сидить у колісниці Василь Барка і править баскими кінями, ні: щоб на землі він оженився.

Юрій Пундик

Професор. Журналіст і найкращий (моєму серцю) редактор. Мав їхати з Німеччини до Аргентини. Почав вивчати еспанську мову. Вивчив мову — відпала Аргентина, а припала Франція. Переключився на „Кес ке се“, а викликали його до Америки. Тепер він, мабуть, шкодує, що вивчав стільки мов, бо мало місця для англійської...

В Америці заклав з дружиною організацію ВОНО, що означає: Волинське Національне Об'єднання. Він голова того об'єд-

нання, дружина скарбник, а всі члени на їхньому утриманні. ВОНО розростається, кадри ростуть, організація поширюється — в Америці прийняли в дійсні члени ще донечку й сина.

Від щирого серця зичу йому бути сотником ВОНО!

Іван Манило

Народжений у бурі, але не схотів жити в ярмі. Втік від комуністів на захід. Книголюб. Кольпортер і байкар. Видає газету „Волосожар“. Вкладає в неї душу, а виходить з неї Манило. На багатьох наших письменників і критиків може дивитися з височини свого авторитету: його зріст — 6 футів і 2 цалі. Тримається на одній вазі. В Америці набув курячу ферму. Удень йому завжди ніколи:

Спішу... Щодня пишу,
По байці й по віршу.

На другому з'їзді письменників у Нью-Йорку він притулився спиною до одвірка й нишком чухається. Питаю:

— Що — завелися?

— Е-е, не буде діла! Я в кожне гніздечко по чайній ложечці такого порошку...

І тому, мабуть, що він чухається, його не приймають до Спілки письменників „Слово“. Мабуть, і туди хтось підсилав якусь ложечку порошку...

Вячеслав Давиденко

Редактор. Мовознавець. Знавець літературних кіл в Україні ще з часів НЕПу. У побуті — гуморист, але з домішками власного драматизму. Якось він їхав підземкою до редакції на працю. Проти нього сиділа дівчина — така гарненька, така вишукана амазонка, що ви собі не уявляєте. І йому здалося, що він іще студент. Що то рефлексії!..

Так він візьми та й моргни їй по-парубоцькому. Моргнув, а око не розплющується. Розвів він те око пальцями і хотів уже другим підморгнути, та завчасно похопився: а що як і те підведе?

А вона поглянула на нього, враз схопилась і відступила йому місце, кажучи:

— Пліз, сітдавні!

Олекса Гай-Головко

(Біографічне)

Краще живому щире слово, ніж мертвому
сантиментальний некролог.

А в т о р

З преси довідуємось, що Олекса Гай-Головко мав поєдинок з дияволом. Є всі підстави вважати, що переможцем з того страшного двобою вийшов наш шановний поет. Бо після того, як виявляється, ніхто більше й не бачив диявола — навіть із законспірованим хвостом.

Це дало підставу дівчатам індивідуально й масово закохуватися в героя. Отже, настала коханіяда, і тоді перед поетом постала дилема: женитися чи ні? Сам він не наважувався розв'язати цю трепетно-зворушливу проблему і, як признається в своєму ліричному вірші, вдався по пораду до мудрого дідуся.

Той низав плечима й лагідно відповів поетові:

— Нічого не пораджу тобі, бо й так і так будеш каятися.

Минали дні і ночі, „пожовкле листя шелестить“, а перед ним стояло: женитися чи ні?

Довго так думав Олекса Гай-Головко, доки не знайшовся в нього син Юрко... Приніс його в плетеному кошику лелека здалека та й каже:

— На! А я втішуся, як позбудуся такого крикуна.

Овечко і Чехов

(Замість оди)

Іван Овечко написав книгу „Чехов і Україна“. Тепер настав час написати й про нього самого: „Овечко і Чехов“. І якщо Толстой писав, що Чехов — це Пушкін у прозі, то тут треба признатися, що Чехов у творчості — це Овечко у побуті.

Якось у надвірній старій ванні, що за хатою, він робив дослід над собою. І прийшов до висновку, що питома вага його тіла менша за солону воду на Пацуфіку. Тому, власне, він ніколи не втопиться. Син його Юрко наскочив на ті самі досліді й зареготався.

— Тату, якщо повірити в буддизм, то мені здається, що душа Архімеда втілилась у вас.

— А якщо не вірити в буддизм? — поцікавився батько.

— Тоді ви втілились в Архімеда.

Отже, Овечко — це Чехов у творчості, Архімед у дослідах і... Липинський у журналістиці. Хіба це неправда? Липинський писав „Листи до братів хліборобів“, і він дописує до канадійських фермерів. Але Липинський писав лише „до братів“, а він, Овечко, пише до всіх.

Якось у неділю понервована дружина наклала вето на його творче надхнення. То була критична година матріярхату. коли жіноче серце може легенько перетворитися в атомовий реактор. І тому він погодився поїхати з нею на пікнік. Коли вона на березі готувала смачний обід, він тим часом стояв по коліна в воді і думав про Геркулеса і його дванадцять подвигів. Саме тоді гурт українців проходив узбережжям і хтось голосно вигукнув:

— Дивіться, панові Овечкові вже й море по коліна

Тоді йому спало на думку зробити тринадцятий подвиг, що Пацифік — це йому гамак під спину. Він вискочив на берег, дістав з течки якусь річ і знову подався в воду. На глибінь! На простори! Лежачи на спині, він гойдався, мов у гамаку, і щось таке читав. То була стара французька газета „Наяда“, яка друкувалась на гумовому папері, спеціально для купальників. В далечині він впливав на гребінь хвиль, потім западав, мов у прірву, і здавалося, що ось-ось він утопиться. Ревнивій Марії здавалося, що з морської піняви несподівано зрине Афродіта й почне лоскотати чоловікові п'яти. Вона покинула на березі свою кухню й подалася до води. Щосили вона гукала до нього:

— Івасику! Телесику!.. Пиши собі статті, довші від рідного Дніпра, тільки вернись до берега, бо втопишся! Прошу тебе!

З усіх сторін почали збігатися люди. Вони задивлялись не на небо, як у Чехова, а на того, що потопає, страхаючи його акулами. Але ні акули, ні Афродіта йому не страшні.

Після того його занепокоєна дружина охоче згодилась переїхати з ним із Каліфорнії до Кольорадо. А сама нишком думала: „Може там він інакшим стане, — холодногірський клімат позитивно вплине на його гарячу вдачу. Буде менше читати й дописувати, а більше приділятиме уваги своїй дружині. Може...“

Але в Кольорадо він почав ще більше зачитуватись і дописуватись, а головна тема — сюжетна дружина залишається поза його естетичною увагою. Він навіть націоналізував у неї кравецьку зінгерівську машину і якось умудрився переробити її на друкарську: вийняв голку, шлульки і при допомозі електрики

творив на ній чудеса. Секрет машини: якщо сидіти спереду, вона, та машина, строче згори вниз і можна китайською мовою писати до „Гунг Чі“ і до „Женьмінжібао“. А коли сісти збоку, тоді ті статті надаються до всіх українських часописів. Та засекречена машинка могла заступати семеро вправних журналістів. І тому він, Іван Овечко, умудрився відразу написати на ній аж „Сім рецензій“ на свою книжку. Якось увечорі його син Юрко подався на танці, він усівся написати, а дружина залишилась при власному смуткові. І коли вона перекинула йому через плече свій погляд, то прочитала: „Чи досить нам тільки національної свідомости?“ Прочитала й вирішила:

— Досить!

А сама нишком спустилась сходами у підвал і там вилучила електрику. Присіла в темному куточку та й думає:

Ану, що він тепер робитиме?

Та ось у пільмі почувла щось страшне: десь у кутку сіра, як вовк, миша зашаруділа паперами. Злякана вона вмить вискочила й застала свого чоловіка на місці нового злочину: у пільмі він лежав на канапі й читав еспанську газету „Люмінарій“. Марія злякалась.

— Невже в мого Івана очі, як у кажана?!

Але та газета друкувалась фосфоричною фарбою — спеціально для читачів у тяглих сутінках,

Він читав і „консервував“ енергію.

ЖИТТЯ

Колись у Гамбурзі ІРО оформляло мене на виїзд до Америки. Почалося все з розпитування.

— Як ваше прізвище?

— Підкова . . . Степан Підкова.

— Коли ви народились?

— Я народився 29-го лютого за старим стилем . . .

— Нам не потрібно старого, нам треба знати, коли ви народились по-новому!

Моя дружина з усієї сили ущипнула мене під столом за ногу. Мені на очі з'явилися сльози. Я з сльозами на очах пояснив:

— Тоді ще не було в нас нового календаря, і тому я народився по-старому.

— А нам потрібно по-новому! Інакше ви не виїдете до Америки!

— Ну, тоді я народився по-новому на тринадцять днів пізніше.

Усі з ІРО збіглися нагору в кабінет і теж, стримуючи сльози, з цікавістю задивлялися на двічі народженого.

А проте я народився на Україні, саме там, де найгустіше всіялося високих козацьких могил. Коли через три роки на четвертий випала річниця моїх уродин, мене вирішили обстригти за всіма традиційними правилами — під макітерку оту, що мак терти. Тоді ще голярні на селі не було і хлопці в суботні дні підстригали один одного.

Мене ж зібралися стригти гуртом: рідний батько, хрищений батько і батюшка; рідна мати, хрищена мати і матушка. Це — щодо рідних. А нерідних дядьків, тіток, дядин, ятрівок, зовиць та інших молодиць набилося повна хата. Кожен хотів випити і навіть похмелитися. Скажу одверто, що в Америці навіть президентів так не стрижуть.

У першу чергу, мені як „стригунові“, для всякого случаю спутали ноги, двоє тримало за руки, один за рамена, а хтось примостив мені на голову оту полив'яну макітерку — та й почали стригти. Здається, що мене обстригли косою, отією, що як Гаврило хати крив, так нею стріхи навскіс обрізав. Оформили мене так, що й моя голова стала виглядати як стріха. Нарешті, я вирвався з рук перукарів, вискочив у сіни і вже на порозі традиційно вигукнув:

— Ну, почекайте — хіба я не виросту! Я вас теж усіх під одну гребінку обстрижу!

Я не люблю, коли мене хтось у чомусь обганяє. І тому я завжди воював із своїми меншими братами. І дійсно, як це вам сподобається? Мені сповнився рік, а меншому братові пішов третій годочок, а ще менший, що гойдався в колисці, вже здоганяв мене. Це відбулося на моїй психіці, і тому я й досі не люблю все те, що гойдається, хитається або звисає над круглим столом.

Мені моя мати завжди шила сорочку або й штани на три нумери більші. Казала: „Синочку, лише борода в діда росте вниз, а то все пнеться вгору“. Так я завжди виглядав на блазня. Потім те все перелицьовувалось на менших братів. І тому вони вічно були в опозиції до мене. Казали:

— Де ти взявся на нашу голову. Через тебе ми вічно ходимо в недоносках.

Отже й цього надзвичайного року, коли в Америці мають обирати нового, а може й старого президента, — випав день моїх уродин. Мій внучок підніс мені подаруночок і промовив:

— Дідусю, з п'ятнадцятим днем уродин!

Відтак я став трохи старішим за свого внука, але молодший за сина. Мало того, за новим календарем виходить, що я вже є дідом, а за старим я сам собі стаю внуком. Сьогодні мені 15 літ!

Це дає мені підставу вважати, що я один із наймолодших письменників і журналістів на еміграції. Але не дає жадної підстави Об'єднанню письменників „Слово“ не приймати мене до свого гурту. Умотивувати це можна не так моїм, як їхнім неповноліттям. Та й управа СУЖА чомусь другий рік уже розглядає мою заяву...

Про все це, мабуть, довідався сердечно перечулений Володимир Барагура і тому він, по-батьківському опікуючись мною, щомісяця висилає мені дитячий журнал — „Веселку“.

29.2.68 р.

ТРИ ПОКОЛІННЯ

Баба Горпина, що з колгоспу „Шлях до соціалізму“, аж за сім кілометрів попленталась до міста на базар. На коромислі в неї гойдалися кошики з молоком. Думала: „Продам молоко, на керосин уторгую, буде яким чортом у хаті світити!“

У містечку на базарі вона побачила великий гурт людей. Пам'ятник побудували вождеві, а тепер відкриття його. Задивилася баба на того пам'ятника й думає: подурили люди!

І раптом неначе її хто лаптем обійшов — зачепилась за цеглину й полетіла сторчкака. Полетіла так, що від глечиків з молоком залишилась одна біла пляма.

— В чом дело, бабка? — співчутливо промовив до неї якийсь перехожий. Підвелась вона й обтрушується.

— Та задивилась на того чорта й пропав керосин! Чим я тепер світитиму? — вилаялась вона.

— На якого чорта, бабка?

Вона як звела очі на перехожого, як глянула, що він у тій уніформі, що людей у трепет приводить — і враз придумала:

— Та це я сама до себе говорю . . .

— Ага, а тепер до нас заговорите! Следуйте за мною! І пішла вона попереду, а він слідом.

Сидить дід у хаті й чекає на бабу. Немає! Не повертається!

— Щось вона довго торгується! — подумав він і пішов назустріч. І як пішов, то аж до містечка дійшов. Знайшов! Побачення добився. Сидить вона в МВС та й журиться, що отаке з пам'ятником сталося.

— Не з пам'ятником, а з тобою сталося! — вилаяв він бабу. — І на чорта він тобі здався?! Оце б і сиділа в хаті.

Наглядач підслухав і до діда:

— Хто „на чорта здався“?! Садись і ти, дед! І його замкнули. За день і син прийшов на побачення. Передачу приніс. Дозволили. Сказано — демократія! Вислухав син своїх батьків, а потім спересердя й каже:

— І на чорта вам було його згадувати?!

— Каво „на чорта згадувати“? — почув наглядач. — Вождя? Садись! І його замкнули в окрему камеру.

Наступного ранку прийшов і внук. Вислухав він своїх рідних, а потім із серцем промовив:

— А я вам скільки разів казав: не згадуйте тих чортів! Не слухали? Ось тепер і маєте!

— Какіх „чортів“?! Вождей наших? Садись і ти, голубчик!

Юнак удався до хитрощів:

— Гей, товаришу, я маю побачення лише на п'ять хвилин, а вже більше минуло. — Гоніть мене звідси в шию!

— Нет, — відповів наглядач, — ми терпеливі, абаждьом . . .
— І повів його до сусідньої камери.

Потім проходжуючись коридором, наглядач тихенько наспівував сам собі під ніс:

Маладим везде у нас дорога,
Старікам везде у нас пачот . . .

МАЛЕНЬКИЙ ПЕТРУСЬ

Дорогий пане редакторе!

Будьмо знайомі: я маленький Петрусь. Тато в мене підкова, а я вухналь. Нас оце розпустили в школі на Великодні свята, а мама каже, що я й раніше був розпущений. Я вже, пане редакторе, ходжу до школи, а потім буду в гімназії вчитися. Я теж хочу написати вам гумореску для проби, щоб мама не знала. Я расту на радість батькам і на втіху батьківщині. З татом мені доводиться часто воювати. Він каже:

— Петрусь, сідай снідати?

Я йому відповідаю:

— А дай, тату, десять центів.

Дає. Бо тепер ніхто в Америці задурно не їсть. Треба заробити.

— Петрусь, сідай обідати!

— А дай, тату, двадцять центів.

Дає. Надходить вечір.

— Сідай, Петрусь, вечеряти!

— А дай, тату, тридцять центів.

— Битиму!

— А я йому відповідаю:

— Е, тату, не можна мене бити. Я ж у вас один. Коли б нас було двоє, ну, тоді бийте на здоров'ячко того старшого.

І дійсно, не можна мене в Америці бити по тих місцях, де й вам, пане редакторе, колись перепадало. Може, з мене колись гуморист виросте.

— А поїси все? — питає тато.

— Ого, ще й мало буде!

Дає він мені тридцять центів, а я беру ложку й за трьох молочу. Якось у тата не стало грошей, а я не захотів задурно їсти. Тоді він дістав десь паперові гроші й каже:

— Петрусь, ось тобі цілих п'ять доларів — і щоб ти мені до кінця місяця їв . . .

А я, пане редакторе, хоч і малий, а в грошах не гірше податкових інспекторів розбираюся.

— Ге-ге, — кажу, — тату, візьми їх собі! Це ще з Німеччини, не йдуть.

А тьотя Мотя, що мешкає в нас за стіною, й гукає до мене:

— Петя, пацему ти не прінімаєш совети радітелей?

Я їй теж відповідаю:

— Тьотя Мотя, совети — там, на сході!

Мама каже, що я викапаний тато, а я щось не пригадую, щоб мене десь викопали. А ще, пане редакторе, напишу вам, що мама гризе татові голову й каже, що він уже сам став, як гумореска.

Якось тато захекався на східцях, а я й питаю:

— Що це ви захекались? — А він мені відповідає:

— Розумний ти, як я бачу! Доживи до моїх років, тоді визнаєш!

Я поліз у кишеню за словом і відповів:

— Гей, гей, тату! Я якнебудь доживу до ваших років, а по-пробуйте ви до моїх дожити!

А ще, пане редакторе, тато каже, що в советів усі поети чомусь свої вірші кінчали Сталіном. Отож і я вам напишу вірша по-сталінськи:

Сидить баба на рядні
І рахує трудодні.
Рахувала цілий день,
Заробила грудень.
А в колгоспі добре жить,
Один робить, десять спить.
Ні корови, ні свині,
Один Сталін на стіні.

До побачення, пане редакторе! Вітайте там усіх українців.
Живіть здорові!

Гписав Петрусь Вухналь

НА СВЯТО МИКОЛАЯ

Ніч була така темна-темнесенька, що навіть власного носа не видно було.

І в ту ніч по дорозі йшло двоє: Святий Миколай і чорт. У кожного за плечима було по повному мішку з подарунками. Якось чорт задивився на небо й питає:

— Святий Миколаю, як ви гадаєте: скільки до неба буде кілометрів?

А тоді так було: як п'ять кілометрів, так і сталінський колгосп.

— Думаю, що кілометрів з п'ять буде, — відповів Миколай.

— Ха-ха, — зареготався чорт, аж хвостом від насолоди замахав.

— Коли б до неба було п'ять кілометрів, то я б сталінський колгосп побачив.

Ідуть вони та й ідуть. Коли це раптом чорт як удариться об щось головою, аж іскри з очей посипались. Святий Миколай ураз придивився — аж воно „залізна завіса“.

— Що це таке? — поцікавився Миколай.

— А це наша „граніца на замке“, — відповів чорт.

— Для чого? Щоб ніхто туди не пробрався?

— Навпаки, — усміхнувся чорт, — щоб звідти не повтікали. Не встигли вони переступити „граніцу на замке“, як раптом хтось як закричить:

— Стой, руки вверх!

Піднесли вони руки й стоять. Оточили їх кілька „демократів“ у золотих погонах і допитують:

— Как фамілія?

— Святий.

— Звать?

— Миколай.

— А твая?

— Чорт.

— Звать?

— Нема в мене імени.

— Як так?!

— А так: я не хрищений... чорт!

— Що в мішках?

— Подарунки.

— Ану, розв'язуйте гузирі!

Перший розв'язав мішок Миколай. Дивляться „демократи“.

а там — аж очі розбігаються: шоколяди, цукерки, різні іграшки, черевички. І як воно те все в торбі вмістилося! Вкладає Святий Миколай, а там кінця й краю немає! А один із „демократів“ узяв шоколяду собі й каже:

— На аналізу візьму . . . може це ерзац!

— А другий собі:

— А я оцю пляшечку . . . може, це самогон . . .

Розтягли трохи на „аналіз“, а потім кажуть:

— Вкладай. дед, назад. Ти арештований!

Доки Святий Миколай укладав подарунки, „демократи“ обступили чорта. Розв'язав чорт гузир, — а там чого тільки не було: і портрети вождів, і „добровільна“ позика, і „Вопроси ленінізма“, і „Короткий курс історії ВКП(б)“ і „Сталінська конституція“ . . .

— Вот ето свой парень! — промовив один із „прихильників миру“, люб'язно задивляючись на чорта. — Асвабадіть ево, пущай ідьот! — І пустили чорта. Як не є — свій! Сам Дем'ян Бедний колись у своїх віршах чортів оспівував. А до Святого Миколая приставили двох червоноармійців і наказали відвести на прикордонну заставу.

Кажуть, що нема на світі чуда, а отже трапилось! Святий Миколай почав христитися і, христячись, зачепив червоноармійців. Один із них і каже:

— Дорогий Святий Миколаю!

— Що таке?

— Може б ми . . . на захід утекли?

— А чого нам, дітки, з раю в пекло тікати?

— Тікаймо краще в пекло, — радять червоноармійці. — Бо там на заставі, як допадуться до вашої торби „прихильники миру“, так від неї і гузиря не залишиться!

— А ви ж хто такі будете?

— Українці.

— Звідки?

— Я з Опішні. Може чули колись про опішнянські горшки?

Ото я з тієї Опішні. Колись у тих горшках повно сметани було, а тепер ущерть трудовнів.

— А я з Коломиї, — додав другий. — Може, пригадуєте, як ми колись вас зустрічали на свята? А тепер замість Святого Миколая нечиста сила агітаторів присилає! Тікаймо в пекло, доки не пізно!

— Ну, то тікаймо, — погодився Святий Миколай. — Тільки

ви теє ... не спішіть, помаленьку, бо я вже старий, не зійду з вами.

Ідуть вони: Святий Миколай помаленьку, а вони за ним підтюпцем, щоб не відстати. Переступили вони непомітно „граніцу на замке“, а один червоноармієць і каже:

— Слава Тобі, Господи! Здихались „прихильників миру“! Прийшли вони на захід і почали українцям подарунки роздавати. Тих червоноармійців, як згодом виявилось, навмисне Господь Бог послав охороняти від чортів Святого Миколая.

А чорт нібито був комуністом. А втім — яка різниця: чи то чорт був, чи комуніст? Факт той, що і його арештувало МВС, коли він закурив сигару, яка нагадала „прихильникав миру“ Черчіля...

ГЕНЕРАЛ І ЛИС І МУС

(Гумореска з натури)

Рішення Політбюра ЦК ВКП(б)

У зв'язку з 72-річчям з дня народження Й. В. Сталіна пленум Політбюра ЦК ВКП(б) ухвалив:

Порушити питання перед Радою Оборони ССРСР, Радою Міністрів ССРСР та Президією Верховної Ради ССРСР про відзначення нашого великого й дорогого ювіляра Й. В. Сталіна.

Підписав:

Генеральний Секретар ЦК ВКП(б)

Й. В. Сталін

Наказ Ради Оборони ССРСР

У зв'язку з 72-річчям з дня народження першого в світі голуба миру Рада Оборони ССРСР ухвалила:

Надати Й. В. Сталіну звання Першого Героя Советського Союзу.

Підписав:

Голова Ради Оборони ССРСР

Й. В. Сталін

Указ Президії Верховної Ради ССРСР

В зв'язку з 72-річчям з дня народження нашого дорогого й любимого генералісимуса Й. В. Сталіна Президія Верховної Ради ССРСР ухвалила:

Нагородити Й. В. Сталіна орденом Леніна.

Підписав:

Голова Верховної Ради ССРСР

Й. В. Сталін

Постанова Ради Міністрів ССРСР

З нагоди 72-річчя з дня народження генерального секретаря ЦК ВКП(б), Голови Ради Оборони ССРСР, Голови Ради Міністрів ССРСР Рада Міністрів ССРСР ухвалила:

Ідучи назустріч вимогам широких мас трудящих, усі міста ССРСР переіменувати на ім'я Сталіна — на зразок: Сталіно, Сталінськ, Сталінбуд, Сталінабад, Сталінград . . .

Підписав:

Голова Ради Міністрів ССРСР

Й. В. Сталін

З М І С Т

	Стор.
І Передмова: Життя і творчість Степана Підкови	4
У Львові	7
Геніяльний адвокат	9
Джіні-рікша	14
Череп'яні ліки	26
Кокосові горіхи	28
Кому краще?	30
Нічна пригода	33
Глен Спей	35
Що буде, як ІРО не буде?	38
Доктор Серафікус	40
Нежить	41
Перша кляса	44
Щедрувальники	46

ІІ

„Голос Америки“	49
Серед соняшної конституції (За О. Вишнею)	52
Людина з Марса	54
Сватання на Джугашвілівці	56
Путівка в Кирилівку	58
Добре колесо	62
Найбільший злочинець	65
Чотирнадцята люлька	67
Голуби миру. Старе лібретто до нової трагікомедії	71
Антична доба	78
Породистий вегетаріанець	80
Грішники	82
Пролетарські шахи	84
Шапка Хмельницького	86
Блискуча ідея	88
Наш гордий Київ	92

На тому світі	96
Червоні вуйки	98
„На родині“ (В альбом легковірним)	101
Обіцянки до 19-го з'їзду компартії	112
Лис Микита	116
Про що ніхто не знає (Історичний роман)	118
На колгоспних христинах	127
У пеклі	130

III

„Шкідняки“ (Федералістична комедія на три дії)	134
Довга рука	142
Микита Козуля	144
Орієнтація	145
Професор музики	147
Пригоди пролетарського студента	149
„Смішні сльозинки“ (Замість рецензії)	152
М і к р о м а н и	
Рефлексії. „Пропаще покоління“. Література і тех- ніка. Наймогутніша зброя. Модерна мораль.	
Торрічеллева порожнеча	156
Виставка картин маляра Степана Підкови	158
Юрій Бойко. Професори. Кривуцький.....	158
Іван Овечко. Василь Барка. Юрій Пундик	159
Іван Манило. Вячеслав Давиденко	160
Олекса Гай-Головка (Біографічне). Овечко і Чехов (Замість оди)	161
Життя	164
Три покоління	166
Маленький Петрусь	168
На свято Миколая	170
Генерал і Лис і Мус	173

ПОМІЧЕНІ ДРУКАРСЬКІ ПОМИЛКИ — ВИПРАВИТИ ПЕРЕД ЧИТАННЯМ

Стор.	Рядок	Надруковано	Має бути
11	6 знизу	квитнцію	квитанцію
12	7 згори	трамваїв	трамваїв
26	9 згори	лікі	ліки
28	3 згори	бризілець	бразілець
28	18 знизу	І поїхав.	— І поїхав.
29	9 знизу	імігранти	емігранти
32	2 згори	може	може,
32	7 знизу	вають прекрасні	вають прекрасні... —
40	1 знизу	чинка.	чинка?
41	15 згори	намецькому	німецькому
43	1 згори	зпересердя	спересердя
46	15 згори	— Що?!	— Що?! —
52	6 згори	готичному	готичному
55	3 згори	подумайтн	подумайте
62	7 згори	там	там,
65	2 згори	Пагано	Погано
66	14 знизу	Дякую.	— Дякую.
66	3 знизу	злочинця в	злочинця з
74	10 згори	Берія: Чудово!..	Берія: Чудово!..
76	11 знизу	Сталін: Для прикладу	Сталін: Для прикладу,
80	12 згори	записав Дог	запитав Дог
80	11 знизу	— Здорово містере!	і низень -
88	16 згори	З мустафою	З Мустафою
93	1 згори	— Здорово, містере!	і, низень -
99	16 знизу	Не встиг	— Не встиг
105	8 знизу	з баксім	з баксів
105	1 знизу	на грудях,	на грудях
106	4 згори	говорите, як,	говорите, як
107	13 згори	щоб не спадали і	щоб не спадали, і
109	2 знизу	Колгоспенко	Кобзаренко
114	5 згори	стара свинарка	старша свинарка
117	11 згори	джентелмени	джентлмени
122	10 згори	— Дудя,	— Дядя,
125	16 згори	— Ні товаришу,	— Ні, товаришу,
125	18 знизу	— Чудово! Чудово товариші!	— Чудово! Чудово, товариші!
128	13 знизу	— Так, утримуємося — а!	— Так, утримуємося-а!
138	6 згори	„Грішку с приключеніями“?	„Грішку с приключеніями“,
147	13 згори	узики	музики
164	20 згори	ародився	народився
166	20 згори	І пішла	— І пішла
166	12 знизу	І його замкнули.	— І його замкнули.
166	6 знизу	Садись!	Садись! —
172	2 знизу	„прихильника	„прихильника

